

KOTIÄITIEN KÄSITYKSIÄ ÄIDIN KOTONA OLON MERKITYKSESTÄ
LAPSEN KASVULLE JA KEHITYKSELLE

Eeva-Liisa Valkeinen

Pro gradu –tutkielma
Kevät 2004
Kasvatustieteen laitos
Jyväskylän yliopisto

Tiivistelmä

Valkeinen, Eeva-Liisa. Kotiäitien käsityksiä äidin kotona olon merkityksestä lapsen kasvuun ja kehitykselle. Kasvatustieteen pro gradu –työ. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 2004. 119 sivua, 2 liitettä. Julkaisematon.

Lasten kokeman pahoinvoinnin on arvioitu kasvaneen ja yhtenä syynä on pidetty äitien ansiotyötä ja poissaoloa kotoa. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää millaisia käsityksiä kotona lapsiaan hoitavilla äideillä on äidin kotona olon merkityksestä lapsen kasvuun ja kehityksen eri osa-alueille. Tutkimuksen kohderyhmänä oli 18 kotiäitiä, joista 10 oli Tampereen seudun Kotiäidit -yhdistyksestä ja kahdeksan Jyväskylän kaupunkiseurakunnan perhekerhosta. Tutkimusmenetelmänä käytettiin avoimista kysymyksistä koostunutta kyselyä ja analyysi toteutettiin teemoittelua ja tyypittelyä käyttäen.

Enemmistö äideistä käsitti kotona olonsa merkityksen positiiviseksi lapsen kognitiiviselle ja persoonallisuuden kehitykselle. Kaikki äidit pitivät kotona oloaan positiivisena lapsen emotionaaliseen kehitykselle, mutta enemmistö äideistä näki kotona olonsa sen sijaan negatiiviseksi lapsen sosiaaliseen kehitykselle. Kotona ololla ei nähty olevan merkitystä lapsen fyysiselle kehitykselle. Lasten nähtiin kasvavan kotona tasapainoisiksi, rauhallisiksi ja vastuuntuntoisiksi aikuisiksi, joilla on hyvä itsetunto ja turvallisuuden tunne. Äidit käsittivät edistävänsä lastensa kasvua muun muassa lukemisella, ulkoilulla ja leikillä. Enemmistön mielestä etenkin vanhempaa lasta voi hoitaa yhtä hyvin muutkin kuin äiti, erityisesti lapsen isä. Lapsen kasvua edistävällä kotiäidillä tulisi äitien esittämien vaatimusten mukaan olla muun muassa halua ja jaksokykyä lasten hoitamiseen, ja hänen tulisi tarjota lapselleen riittävästi virikkeitä. Kasvua edistävän kotiäidin tulisi olla lapselleen läsnä. Hänen pitäisi olla kiinnostunut lapsestaan, hänen tekemisistään ja hänen tulisi antaa lapselleen aikaa. Äidin pitäisi olla kärsivällinen, rakastava ja empaattinen, ja hänen olisi hyvä olla kotona lapsen kolme ensimmäistä vuotta. Enemmistö äideistä ei kokenut kokonaan täyttävänsä asettamiaan vaatimuksia, mutta enemmistö äideistä käsitti kotona olonsa olevan kuitenkin parasta lapsen kasvuun.

Äidit käsittivät kotona olonsa merkityksen kolmella eri tavalla. Näiden erilaisten käsitystapojen perusteella muodostettiin kolme kotiäidin tyyppiä. Kotiäidin merkityksen positiivisuutta korostava tyyppi käsittää kotona olonsa pelkästään positiiviseksi lapsen kasvuun ja kaikille kehityksen eri osa-alueille. Positiivisuutta korostava elää vahvasti ydinperhe- ja sukupuolirooli-ideologioiden mukaisesti. Kotiäidin merkityksen neutraaliutta korostava tyyppi käsittää kotona olonsa sekä hyödylliseksi että haitalliseksi lapsen kehityksen eri osa-alueille. Neutraaliutta korostavan käsityksissä tulee esille individualistisen perhekäsityksen mukaista ajattelua. Kotiäidin merkitystä puolustava tyyppi tuo esille äidin kotona olon positiivisia ja negatiivisia asioita lapsen kehitykselle, mutta hänen käsityksissään tulee kuitenkin vahvasti esille kotiäidin merkitystä puolustava argumentointi. Tämä näkyy siten, että kotiäidin merkitystä puolustava tuo negatiiviset puolet esille epäsuorasti, ja pyrkii esimerkiksi vähättelemään niiden merkitystä. Kotiäidin merkitystä puolustavan käsityksissä tulee esille psykologis-pedagogisten teorioiden ja asiantuntijoiden välittämää ajattelua. Hänen käsityksissään näkyy myös maternalismin juuret.

Avainsanat: kotiäidit, kotihoito, kasvu, kehitys

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	6
2 KOTIÄITIYS SUOMESSA	8
2.1 Emännistä lasten kotihoidon tuen saajiksi	8
2.2 Emäntä, rouva, kotiäiti vai uuskotiäiti?	11
2.3 Kotiäidin ominaisuuksia	13
2.4 Kotiäitien perusteluja valinnalleen	15
2.5 Kotiäitiyden arvostus	17
3 KÄSITYKSET KOTIÄITIYDEN MÄÄRITTÄJÄNÄ	19
3.1 Äitiys yksityisten ja julkisten käsitysten määrittämänä	19
3.2 Maternalismin määrittämä äitiys.....	21
3.3 Ydinperheideologian määrittämä äitiys	22
3.4 Sukupuolirooli-ideologian määrittämä äitiys.....	24
3.5 Äitiys asiantuntijoiden silmin	25
3.6 Myyttien äiti.....	28
3.7 Uskomusten äiti	29
3.8 Käsitysten muodostuminen eri perhekonteksteissa	30
4 LAPSEN KASVU JA KEHITYS KOTIHOIDOSSA.....	33
4.1 Koti lapsen kasvuympäristönä	33

	4
4.2 Mielipiteitä lapsen kotihoidosta.....	36
4.3 Kognitiivinen kehitys kotihoidossa.....	38
4.4 Sosiaalinen ja emotionaalinen kehitys kotihoidossa.....	41
4.5 Fyysinen ja motorinen kehitys kotihoidossa.....	43
4.6 Persoonallisuuden kehitys kotihoidossa	44
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	46
5.1 Tutkimustehtävät.....	46
5.2 Tutkimuskohde	47
5.3 Tutkimusmenetelmien kuvaus	49
5.4 Aineiston keruun vaiheet	51
5.5 Aineiston analyysi: merkitysten tulkinta	54
5.6 Aineiston luotettavuus	57
6 TULOKSET	59
6.1 Äidin kotona olon merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle.....	59
6.1.1 Kotona olo positiivista lapsen ajattelulle, kielelle ja oppimiselle	59
6.1.2 Kotona ololla ei ole merkitystä fyysiselle kehitykselle.....	65
6.1.3 Kotona olo positiivista lapsen luonteelle, tarpeille ja minäkuvalle.....	67
6.1.4 ” Lapsi oppii äidin kanssa koko tunne-elämän kirjon ”	71
6.1.5 Kotona olo negatiivista sosiaaliselle kehitykselle.....	73
6.1.6 Kotona lapsista kasvaa tasapainoisia	76
6.2 Lukeminen, ulkoilu ja leikki edistävät lapsen kehitystä	77
6.3 Lasta voi hoitaa yhtä hyvin muutkin kuin äiti	79
6.4 Kotiäitiyden vaatimukset	80

6.5 Vaatimusten täytyminen	83
6.6 Kotiäidin kolme tyyppiä	85
6.6.1 Kotiäidin merkityksen positiivisuutta korostava.....	85
6.6.2 Kotiäidin merkityksen neutraaliutta korostava	88
6.6.3 Kotiäidin merkitystä puolustava	90
6.6.4 Kotiäitityyppien vertailua.....	93
7 POHDINTA.....	96
7.1 Tutkimustulosten pohdintaa.....	96
7.2 Tutkimusmenetelmien ja luotettavuuden pohdintaa	102
LÄHTEET	107
LIITE 1: Pyyntö tutkimusluvan saamiseksi	116
LIITE 2: Johdantokirje ja kyselylomake	117

1 JOHDANTO

Maailman Lasten ja Nuorten Mielenterveysjärjestön käynnistämässä tutkimuksessa vuonna 1998 kerättiin yli viidenkymmenen vuoden ajalta tietoa siitä, mitä lapselle kuuluu. Tulosten mukaan lasten henkinen pahoinvointi on lisääntynyt erityisesti läntisissä hyvinvointivaltioissa. (Tamminen 2001, 13-14.) Yksi keskeinen syy lasten pahoinvointiin on etenkin arki- ja mediapuheen mukaan äitien ansiotyö ja poissaolo kotoa. Vaikka pienten lasten äitien ansiotyö hyväksytään ja sitä pidetään normaalina, niin silti heidän ansiotyöhönsä suhtaudutaan nyt ehkä kielteisemmin kuin esimerkiksi 1980 –luvulla. (Anttonen 2003, 178). Aiheesta käytyjä keskusteluja seurattessani aloinkin miettiä millaisia merkityksiä kotona lapsiaan hoitavat äidit antavat kotona ololleen. Käsittävätkö kotiäidit ehkäisevänsä lastensa pahoinvointia jäämällä kotiin? Tutkimukseni päätehtäväksi muodostuikin selvittää millaisia käsityksiä kotiäideillä on äidin kotona olon merkityksestä lapsen kasvu- ja kehityksen eri osa-alueille.

Symbolisen interaktionismin mukaan ihmisen mieli on sosiaalinen rakennelma, jolloin voidaan ajatella, että yksittäisen ihmisen antamiin merkityksiin kohdistuva tutkimus ei kohdistu vain subjektiivisiin kokemuksiin, vaan samalla myös yhteisössä vallitseviin merkitysjärjestelmiin. (Honkonen 1993, 233.) Tutkimukseni paljastaakin yksittäisten käsitysten ohella myös yhteisössämme vallitsevia käsityksiä kotiäitiyden merkityksestä. Käsitysten tutkiminen on arvokasta, sillä kuten Tamminen (1998a, 13) kirjoittaa, on todettu, että aikuisten yhteisesti jakamat käsitykset ohjaavat yhteisön lasten kasvua. Aikuisten arvostukset määrittävät sen,

millaisissa oloissa lapset kasvavat sekä sen, millaisiksi lapset kasvavat. Kotiäitien käsitykset eivät olekaan vain ”turhanpäiväisiä ajatuksia”, vaan käsitykset ohjaavat heidän käyttäytymistään ja sitä kautta myös heidän lastensa käyttäytymistä.

Tutkimuksissa (Mikkola 2003; Söyrinki 1999) on tullut esiin kotiäitien käsityksiä äidin kotona olon merkityksestä lapselle tarkasteltaessa syitä, miksi äidit ovat jääneet kotiin hoitamaan lastaan tai lapsiaan. Näiden tutkimusten mukaan äiti voi tarjota lapselleen muun muassa kiireettömyyttä, turvallisuutta, joustavaa päivärytmiä ja yksilöllistä huomiointia. Kotona lapset oppivat omatoimisiksi, tottelevaisiksi ja heistä tulee tasapainoisia. Tutkimukset välittävät äidin kotona olon negatiivisista puolista ristiriitaista tietoa. Söyringin tutkimuksessa osa äideistä pitää kotona olonsa negatiivisina puolina sitä, että lapset eivät välttämättä opi toimimaan ryhmässä eikä kotona ole ehkä riittävästi virikkeitä. Mikkolan tutkimuksessa äidit eivät löydä kotihoidosta mitään huonoa lapsen kannalta nähtynä. Nämä tutkimukset antavat kuitenkin melko suppeasti vastauksia omalle tutkimusaiheelleni, sillä tutkimukseni keskittyy selvittämään tarkemmin käsityksiä äidin kotona olon merkityksestä lapsen kehityksen eri osa-alueille.

Virallisten tilastojen mukaan äitiyslomalla tai hoitovapaalla olevat äidit kuuluvat työvoimaan eivätkä he näin ollen ole kotiäitejä. Tässä tutkimuksessa määrittelen kuitenkin kotiäideiksi myös ne äidit, jotka ovat äitiyslomalla tai hoitovapaalla, mikäli heidän tarkoituksenaan on jäädä niiden päätyttyä kotiin hoitamaan itse lastaan. Tutkimukseen osallistuu myös äitejä, jotka eivät ole enää tutkimuksen teon aikana olleet kotiäitejä, mutta jotka ovat kotiäitejä joskus olleet. Aihettani sivuavien tutkimusten terminä on käytetty usein kotona hoidettuja lapsia tai lasten kotihoitoa eikä ole siis varsinaisesti tuotu esiin äitejä lapsen hoitajina. Näin ollen erityisesti äidin yhteys lapsen kasvulle ja kehitykselle jää tutkimusten käsitteistössä huomiotta. Koska yhä edelleen niin Suomessa kuin kansainvälisestikin lapsen hoitaa kuitenkin kotona useimmiten äiti (Sauli 2000, 122), tutkimukset kotihoidon yhteydestä lapsen kehitykselle tarkastelevat mielestäni monelta osin juuri äidin yhteyttä lapselle. Käytänkin tutkimuksessani äidin ja kotihoidon käsitteitä rinnakkain, samaa tarkoittavina.

Tutkimukseni kohteena on 18 kotiäitiä, joista 10 on Tampereen seudun Kotiäidit -yhdistyksestä ja kahdeksan Jyväskylän kaupunkiseurakunnan perhekerhosta. Kerään tutkimusaineistoni avoimista kysymyksistä koostuvan kyselyn avulla.

2 KOTIÄITIYS SUOMESSA

2.1 Emännistä lasten kotihoidon tuen saajiksi

Mieselättäjämalli on Pohjoismaissa poikkeuksellisen heikko (Anttonen 1994, 210). Mieselättäjämallin merkitystä ei voida kuitenkaan kiistää kokonaan, sillä myös Suomessa käytettiin varhaista sosiaalipolitiikkaa keinona vahvistaa naisten asemaa äiteinä ja miesten perheeneläjinä. Kotiäitiydestä ei kuitenkaan tullut pientilojen maassa hallitseva instituutio, sillä naisia tarvittiin niin pelloilla, navetassa kuin tehtaissakin. (Anttonen 1994, 210-211; Keinänen 1994, 127.) Yksi selitys kotiäitiyden heikolle asemalle on Pylkkäsen (1999, 26) mukaan se, että Suomi teollistui muita pohjoismaita myöhemmin. Kun teollistuminen pääsi käyntiin, hyppäys agraarisesta teollistuvaksi valtioksi oli niin nopea, ettei väliin ehtinyt syntyä siirtymävaihetta. Tällaisen siirtymävaiheen aikana vahvoissa kotiäitikulttuureissa syntyi nimittäin perhemalli, jossa äiti oli kotona. Lähteenmäen (1999, 54) mukaan naisten oli pakko siirtyä töihin, sillä Suomi oli liian köyhä valtio vain yhden elättäjän perhemalliin. Julkunen (1999, 12) toteaa, että Suomessa ei ollut äitien ansiotyön esteitä, sillä äitejä ja lapsia kotiin sijoittava kulttuuri tai ideologia ei ollut kyllin vahva. Meillä oli agraarinen kaikesta selviävän naisen malli. Keinänen (1994, 128) kuvailee, kuinka teollistumisen myötä länsimaissa yleistyi ydinperhe, jossa isä oli ansiotyössä, mutta äiti kotona hoitamassa lapsia ja taloutta. Malli vaikuttaa edelleen voimakkaasti mielikuvatasolla, vaikkei kotiäitimalli ole ollutkaan Suomessa niin

yleinen kuin muualla Euroopassa.

Naiskansalaisuuden eri puolia voidaan selvittää käyttämällä esimerkiksi äitkansalaisuuden käsitettä, joka viittaa siihen, että naisen ”oikea” tehtävä on synnyttää, lisätä väestöä ja huolehtia lasten hyvinvoinnista. Suomen oloissa äitkansalaisuuden sijasta voitaisiin puhua myös emäntäkansalaisuudesta, sillä 1950-luvulle asti suuri osa naisista työskenteli maatilojen emäntinä tai pienviljelijöiden vaimoina eikä suinkaan kotiäiteinä. (Anttonen 1994, 212-213. 1950-luvun lopulta lähtien äiti- ja emäntäkeskeisyyden sijaan alkoi korostua ideologia sukupuolten välisestä tasa-arvoisuudesta, ja tämän ideaalin mittapuuksi tuli naisten oikeus ansiotyöhön. Julkisen vallan tehtäväksi tuli helpottaa työn ja äitiyden yhteensovittamista, ja keinoiksi vaadittiin päivähoidon kehittämistä, pitempiä äitiys- ja vanhempainlomia sekä oikeutta hoitaa sairasta lasta kotona. Myös miehiltä odotettiin tasavertaista osallistumista lasten- ja kodinhoitoon. (Anttonen 1994, 212-213; Anttonen 1999, 30-36.) Julkunen (1994, 179-181) toteaa, että 1960 –luvulla solmittiin uusi sukupuolisopimus. On kuvailtu, että sukupuolten samanlaisuussopimus syrjäytti kotiäitisopimuksen 1960 –luvun puolivälistä lähtien. Naisten harjoittama poliittinen toiminta ja radikaali suhdanne mahdollistivat naisen paikan uudelleenmäärittelyyn.

Samaan aikaan kun vaatimukset lasten päivähoidon kehittämisestä lisääntyivät, alkoi kuitenkin myös äidinpalkkakeskustelu jälleen voimistua. Päiväkotilinjasta ja kotihoitolinjasta tuli kaksi toisilleen vastakkaista poliittista tavoitetta ja ohjelmaa. Suomessa äidinpalkan tarvetta perusteltiin sillä, että äideillä ei ollut varaa olla kotona. Lisäksi vaadittiin kompensatiota niille perheille, jotka haluavat itse hoitaa lapsensa. Suomessa on myös toistuvasti vedottu lapsen turvalliseen kasvuympäristöön ja äitiin pienen lapsen parhaana hoitajana. Keskustelu äidinpalkasta, hoitolisästä tai lapsiavustuksesta oli koko 1960-luvun vilkasta, mutta keskustelut eivät tuottaneet konkreettisia tuloksia valtakunnallisella tasolla. (Anttonen 1994, 212-213; Anttonen 1999, 30-36; Anttonen 2003, 167-169.)

Lasten päivähoidon järjestäminen oli uuden sukupuolisopimuksen toimijoiden tärkein yksittäinen tavoite. ”Vanhojen arvojen puolustajat” kokivat julkisesti järjestetyn päivähoidon olevan sosialismia, ja se rikkoi äitiin ja lapseen liittyviä moraalisia tunteita. Naiset palkkatyöläistyvätkin ilman järjestettyjen päivähoitopalvelujen antamaa yllykettä ja turvaa. Päivähoitoliike kuitenkin horjutti kotiäitisopimuksen emotionaalisis-moraalista perustaa; se teki kodeista ja äideistä

raadollisia kasvattajia vetoamalla kotiäitien aikaansaamaan lasten häiriintymiseen. Päivähoidon tarve perusteltiin sillä, että päivähoito turvasi lapsille virikkeet ja lisäsi tasa-arvoa, sillä kodit ovat kasvatusedellytyksiltään erilaisia. Ne, jotka halusivat pitää ainakin alle 3-vuotiaat lapset kodeissaan ja mieluiten äidin hoidossa, antautuivat sosiaalisen kysymyksen edessä; suuri määrä lapsia oli kotona liian vähäisessä valvonnassa, ilman aikuisen huolenpitoa, vieraaseen perheeseen kontrolloimattomaan hoitoon sijoitettuna tai lähetetty muulle paikkakunnalle hoitoon. Lasten epävarma hoito nähtiin sosiaalisena ongelmana. (Julkunen 1994, 195, 197.)

Valtakunnallinen päivähoitolaki tuli voimaan 1973 ja laissa vaadittiin myös ohjatun, perheissä tapahtuvan päivähoidon järjestämistä. (Anttonen 1994, 221.) Vasemmisto ei kannattanut kotiäideille maksettavaa palkkaa, mutta agrari-oikeisto tavoitteli äitien kotiin jäämistä tukevaa vaihtoehtoa kuten äidinpalkkaa ja lasten kotihoidon tukea. 1960-1970 –luvuilla perhepolitiikassa alkoi korostua ajatus siitä, että vanhemmilla on vapaus itse valita lastensa hoitomuoto. (Anttonen 1999, 37, 40-43; Lähteinen 1994, 70.) Vuonna 1984 päivähoitolakia uudistettiin kiistattomalla subjektiivisella oikeudella päivähoitoon. Uuteen lakiin kirjattiin myös oikeus jäädä vanhempainrahakauden päätyttyä hoitamaan omaa lasta kotiin ns. kotihoidontuella. Kotihoidon tuki astui voimaan 1985. (Anttonen 1994, 221-222.)

1960 –luvun äidinpalkkakeskustelu, 1970 –luvun läpi jatkunut kiista päivähoidon ja kotihoidon tukimuodoista sekä 1980 –luvun laki lasten kotihoidon tuesta osoittavat kotihoitopolitiikan vahvan aseman suomalaisessa yhteiskunnassa. (Anttonen 2003, 174.) Andersson (1991, 43) kuvailee, kuinka 1950 –luvulla kotiäitejä pidettiin luonnollisina, laadukkaina ja aitoina äiteinä. Kuusikymmentä luvulla oli sen sijaan luonnollista, että äidit halusivat töihin kodin ulkopuolelle. Seitsemänkymmentä luvulla vastakkainasettelut kärjistyivät ja 1980 –luvun puolivälissä naiset usutettiin toisiaan vastaan. Kotiäidit syyllistivät työssäkäyviä ja päinvastoin. 1990 –luvulla synnyttäminen ja hoivatyö on alettu nähdä jälleen myönteisessä valossa.

Keinänen (1994,127) toteaa vuoden 1990 väestölaskentatietojen mukaan, että 15 prosentissa kahden huoltajan lapsiperheistä on kotiäiti, joka ei toimi ammatissa. Tämän lisäksi on äitejä, jotka ovat lomalla tai vapaalla julkisesta eli äitiyslomalla, hoitovapaalla tai työttöminä. Auvisen (1995, 38) mukaan 1990 –luvun puolivälissä lähes neljä viidesosaa ensimmäisen lapsen synnyttäneistä äideistä oli jonkin aikaa

kotona äitiyslomansa jälkeen, ja noin puolet ensimmäisen lapsensa synnyttäneistä äideistä on yhdestä kuuteen kuukauteen kotona äitiysloman jälkeen. Äideistä kymmenesosa on kotona korkeintaan vuoden, alle kymmenesosa yli kaksi vuotta ja vajaa kymmenesosa palaa työhön heti äitiysloman päätyttyä. Anttonen (2003, 181) kirjoittaa, että nykyisin lapsia kuitenkin hoidetaan kotona pidempään kuin 1970-1980-luvuilla. Hän toteaa myös, että lasten kotihoidon tuki saattaa osaltaan muuttaa pienten lasten hoidon normistoja. Niin yhteiskunta, ammattilaiset kuin vanhemmatkin ovat alkaneet pitää normaalina lasten kotihoitoa lasten ollessa pieniä. Normaaliin äitiyteen kuuluvat hoitovapaat ja vahva sitoutuminen omien lasten hoitoon. (Anttonen 1999, 83.)

Kansainvälisesti vertailtuna pienten lasten kotihoito on Suomessa laajaa. Kaikista alle kouluikäisistä lapsista noin kolmasosa hoidetaan kotona ja alle kolmivuotiaista enemmän kuin puolet. Yli kolmivuotiaiden lasten osalta Suomi on Keski- ja Etelä-Eurooppaan verrattuna pikemminkin kotihoito- kuin päivähoito- tai lastentarhamaa. Meillä uskotaan vanhempien kykyyn kasvattaa lapset yksin ja kotioloissa. (Anttonen 2003, 180.) Julkunen (2003, 3) kuitenkin toteaa, että naiset saattavat tehdä väliaikaisia ”trippejä” kotiin lapsia hoitamaan, mutta tämän hetken ajatusmaailmassa työ on normi ja kotiäitiyys poikkeus. Myös Vuori (2003, 40) toteaa, että niin sanottu koti- ja työäiti löytyvät useimmiten samasta naisesta, eri elämänvaiheina tai limittäin jokapäiväisenä kokemuksena. Rantalaihon (1994, 21) mukaan kotiäitiydellä on kuitenkin Suomessa vahva asema.

2.2 Emäntä, rouva, kotiäiti vai uskotiäiti?

Naisten nimitys on vaihdellut heidän ollessa kotona. Emäntä ja perheenemäntä viittaavat maatalo- ja ruokatalouteen tarkoittamalla siten myös muutakin kuin lastenhoitoa. Rouva ei ole nimikkeenä niin selvä kuin kotiäiti, sillä rouva ei ilmaise sitä, onko naisella lapsia. Kotiäiti –nimike kertoo selvimmin naisen toimintaympäristön ja työn luonteen. Kotiäidillä on lapsi tai lapsia ja hänen pääasiallinen tehtävänsä on lasten hoitaminen omassa kodissa. Kotiäiti kattaa nimikkeenä myös naimattomat yksinhuoltajat. Emännän rinnalla on isäntä, rouvan rinnalla aviomies, mutta kotiäiti ilmaisee vain suhteen jälkeläisiin, äitiyden. Vielä nykyäänkin käytetään kaikkia kolmea nimikettä riippuen naisen asuinpaikasta, iästä

ja sosioekonomisesta taustasta. Emäntä nimikettä käytetään maaseudulla ja rouva nimikettä kaupungeissa. Perheenemännäisyys kesti vahvana nimikkeenä 1960 –luvulle asti, kunnes naiset siirtyivät kodin ulkopuoliseen työhön. Tämän jälkeen yleistyi rouva –nimikkeen käyttö. Kotihoidon tuen kokeilu ”ammattillisti” äitiyden, ja nykyisin kotiäiti onkin yleisin nimike kotona lastaan hoitavalle naiselle. Emäntä nimike liitetään edelleen maatalouteen, kun taas rouvalla tarkoitetaan jo hieman vanhempaa naista, jonka lapset ovat aikuisia. (Värri-Lahti 2001, 2, 31-33.)

Nykyisin voidaan puhua myös uuskotiäideistä, joilla tarkoitetaan aktiivisia ja asioitaan eteenpäin ajavia äitejä. Heidän mielestään kotiäitiys ei ole alistavaa, vaan kyseessä on työ, josta tulisi maksaa palkkaa ja eläkettä. Uuskotiäitien olemassaolon osoituksena ovat esimerkiksi mielipidekirjoittelut ja vuonna 2001 esiintynyt kotiäitien lakkouhka. (Värri-Lahti 2001, 2) Uuskotiäidit eivät eristäydy ympäröivästä maailmasta, vaan virikkeitä ja toimintaa on tarjolla esimerkiksi erilaisten kerhojen muodossa (Nätkin 1998). Näiden kriteerien perusteella voidaan uuskotiäideiksi luonnehtia myös Tampereen seudun Kotiäidit yhdistyksen jäseniä, jotka ovat tutkimukseni kohteena.

Virallisten tilastojen mukaan kotiäitiys voidaan laskea alkavaksi äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen. Tämä edellyttää, että äiti hoitaa lapsensa itse kotona eikä hän ole lakisääteisellä hoitovapaalla, ansiotyössä, työtön tai opiskele. Äitiysrahaa maksetaan 105 arkipäivältä. Vanhempainrahakausi alkaa heti äitiysrahakauden päättyessä, ja sitä maksetaan jommallekummalle lapsen vanhemmalle yhden lapsen syntymän perusteella 158 arkipäivältä. Jos lapsia syntyy samalla kertaa useampia, vanhempainrahakauden suoritusaikaa pidennetään 60 arkipäivää lasta kohti toisesta lapsesta alkaen. Lapsi on siis noin 11 kuukauden ikäinen vanhempainrahakauden päättyessä. Äitiys- ja vanhempainrahakausi muodostavat niin kutsutun äitiysloman. Äitiys- ja vanhempainrahalla sekä lakisääteisellä hoitovapaalla olevat äidit lasketaan työssä oleviin. Äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen kotiin lapsiaan hoitamaan jäävät äidit voivat hakea kotihoidon tukea. Kotihoidon tuen saamiseksi edellytetään, että perheessä on alle 3 –vuotias lapsi, joka ei ole kunnan järjestämässä päivähoitossa. Kotihoidon tuki loppuu perheen nuorimman lapsen täyttäessä kolme vuotta tai hänen siirtyessä kunnan järjestämään päivähoitoon. Kotihoidon tuki loppuu myös, mikäli perhe valitsee yksityisen hoidon tuen eli lasta hoitaa yksityinen henkilö tai yhteisö korvausta vastaan. Vaikka kotihoidon tuki onkin tukimuoto, se syntyi alun perin

vaatimuksesta äideille maksettavasta palkasta. Näin ollen tuki määrittelee paljolti myös käsitettä ”kotiäitiys” eli nainen on kotiäiti silloin, kun hän hoitaa yli 11 kuukauden ikäistä lasta kotonaan. (Kela 2001, 6-22; Anttonen 1999, 45, 79; Värri-Lahti 2001, 2, 6.)

2.3 Kotiäidin ominaisuuksia

Kotiin jää äitiysloman jälkeen useimmiten keskiasteen tutkinnon suorittanut nainen. Korpisen (1997, 51) tutkimuksen mukaan vuonna 1996 kotihoidon tuen käyttäjistä oli keskiasteen koulutuksen saaneita 60%, ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita 5 % ja perusasteen saaneiden osuus noin viidesosa kaikista tukea käyttäneistä perheistä. Lyhyen koulutuksen hankkineet ovat pisimpään kotona. Naisten kotiin jäämiseen näyttää vaikuttavan myös lasten lukumäärä, sillä Auvisen (1995, 39) mukaan toisen lapsen äitiysloman jälkeen hieman suurempi osa naisista on kotona kuin ensimmäisen jälkeen. Vuonna 1998 lasten kotihoidon osuus kasvoikin perheissä tasaisesti lapsiluvun mukaan riippuen hieman lasten iästä (Sauli 2000, 137-138). Anttonen toteaa, että kotihoidon tukea käyttävät lähes yksinomaan naiset, ja tämä asetelma on pysynyt samanlaisena lasten kotihoidon tuen myöntämisestä lähtien. Koska tiedetään, että valtaosa tukea saaneista, vuonna 1997 93 %, hoitaa lapsen itse, naiset jäävät todellakin kotiin. Anttonen toteaa, että lasten kotihoidon tuen suurimpana käyttäjäkuntana ovat pienituloiset perheet ja naiset, joilla on alhainen koulutustaso sekä heikko työmarkkina-asema. (Anttonen 1999, 71-76; Anttonen 2003, 183-184.) Toisaalta Kajanoja (1999, 77) kirjoittaa, etteivät kotihoidon tuen ja kunnallisen päivähoiton käyttäjien vertailutiedot anna tukea väitteelle, jonka mukaan erityisesti korkeasti koulutetut palaisivat nopeasti työelämään synnytyksen jälkeen. Myöskään kotityötä tekevien vertailu ammatissa toimiviin ei hänen mukaansa anna vahvaa tukea päätelmälle, jonka mukaan kotihoito painottuisi vähän koulutettuihin väestöryhmiin.

Auvinen (1995, 38) toteaa ylempien toimihenkilönaisten olevan muita useammin valmiita viemään lapset kodin ulkopuoliseen päivähoitoon, kun taas maatalousyrittäjänaisista neljä viidestä on sitä mieltä, että alle kouluikäisten lasten äitien on itse hoidettava lapsensa. Myös työntekijänaisista lähes yhtä moni on samaa mieltä maatalousyrittäjänaisista kanssa. Yleisintä lasten kotihoito olikin vuonna 1997

alimmissa tuloluokissa ja vähäisintä suurimmissa tuloluokissa (Sauli 2000, 137-138). Maatalousyrittäjä- ja työntekijänaisten ohella myös uskonnollisiin tilaisuuksiin usein osallistuvat naiset ovat muita useammin sitä mieltä, että lapset tulee hoitaa itse (Auvinen 1995, 38).

Suomessa kaikki yhteiskuntaryhmät näkevät lastenhoidon yksityisen vastuun suuremmaksi kuin julkisen vastuun. Suuret perheet ja perheet, joissa lapset hoidetaan kokonaan kotona, korostavat yksilöllisyyttä ja omavastuuta kaikkein voimakkaimmin. Maaseudulla asuvista vanhemmista yli puolet haluavat hoitaa lapsensa itse. Eniten lastensa kotihoitoa haluavia vanhempia oli Vaasan, Keski-Suomen ja Oulun lääneissä. (Auvinen 1995, 62.) Vuonna 1998 lapsen vieminen kodin ulkopuoliseen päivähoitoon näyttikin olevan yleisempää kaupunkimaisemmassa asuinympäristössä. Vauvat hoidettiin kotona sekä kaupungeissa että muuallakin, mutta jo yksivuotiaasta lähtien kaupunkimaisissa kunnissa asuneet lapset vietiin useammin hoitoon kuin muissa kunnissa. (Sauli 2000, 134-135.)

Tuominen (1991, 23, 28) tutki lasten kotihoidon tuen käyttöä Helsingissä 1990-luvun alussa. 80 % tukea saaneista perheistä hoiti lapsensa itse kotona, 6 % lapsista oli sukulaisten hoidossa, 4 % oli kotona lastenhoitajan hoidossa ja 10 % yksityisessä hoidossa. Miehistä 1 % hoiti lapsiaan kotona. Vaikka noin 10 %:lla kotiin jääneistä naisista oli suuremmat tulot kuin heidän miehillään, naiset olivat kuitenkin jääneet kotiin. Kotihoidon tukea saaneista naisista suurin osa eli 37 % oli hoitovapaalla ja hieman vähemmän oli ansiotyössä käyviä. 25 % ilmoitti olevansa kotiäitejä. Kotihoidon tukea käyttivät pisimpään kotiäidit sekä naiset, joilla oli alhainen ansiotaso. Tuominen toteaa, että kotihoidon tuen pitkäaikaisempi käyttö näytti tutkimuksen mukaan sopivan ns. traditionaalisille perheille, joissa vain mies oli ansiotyössä sekä perheille, joissa miesten tulot olivat naisten tuloja suuremmat.

Nikanderin (1992, 158) tutkimuksessa naisille esitettiin väittämä, jonka mukaan alle kouluikäisten lasten äitien tulee itse hoitaa lapsensa eikä käydä ansiotyössä. Tutkimukseen osallistuneista naisista enemmistö oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väittämästä. Vain lähes joka neljäs nuorempien ikäpolvien naisista oli sitä mieltä, että äitien tulee hoitaa lapsensa itse, tosin hekin olivat työsuuntautuneempia kuin vanhempien ikäpolvien naiset. Keinänen (1994, 136) toteaa, että tulos on ristiriitainen, sillä kotonaolo on käytännössä lisääntynyt. Hänen mukaansa ei voida silti puhua arvojen ja toiminnan vastakkaisuudesta, sillä äidit ovat

muuttaneet käyttäytymistään perheen hyväksi säilyttämällä kuitenkin työroolinsa. Tämä merkitsee työssäolo- ja kotonaolojaksojen vuorottelua. Auvinen (1995, 57-58) toteaa, että kyselyjen mukaan yhä useammat vanhemmat näyttäisivät haluavan hoitaa lapsensa itse. Halutaan elää lapsen varhaiset elinvuodet yhdessä lapsen kanssa ja tahdotaan antaa lapselle hyvä alku kovaan maailmaan. Lapsesta on lupa iloita ja lupa saada itselle elämänsisältöä. Olemmekin Auvisen mielestä sallimassa vähitellen ajattelun, jonka mukaan lapsen hoito ja kasvattaminen niin kotona kuin päivähoitossakin on yhtä arvokasta työtä. Hän toteaa myös, että pienten lasten kotihoidosta näyttää tulevan kansantapa, ja perustelee mielipidettään esimerkillä Helsingin kaupungin alle yksivuotiaiden hoidosta. Helsingissä alle yksivuotiaista vain kolme prosenttia, yksivuotiaista 20 prosenttia ja kaksivuotiaista 36 prosenttia oli vuonna 1993 kaupungin järjestämissä hoitopaikoissa, ja muut lapset hoidettiin kotihoidon tuen turvin. Auvinen kuitenkin asettaa mielipiteelleen varauksen, jonka mukaan kulttuurin muutoksesta voidaan puhua vasta, mikäli tapa kestää myös kovien aikojen yli.

2.4 Kotiäitien perusteluja valinnalleen

Äitien kotiin jäämisen syitä on tutkittu etenkin tilastollisesti tarkastelemalla muun muassa äitien erilaisten ominaisuuksien tai työolojen yhteyttä kotiin jäämiseen (Hyttinen 1986; Kaila-Kangas 1993; Suviranta 1967). Värri-Lahti (2001) tutki äitien kotiin jäämisen syitä laadullisen tutkimuksen keinoin. Värri-Lahti tutki äitiyteen ja kotiäitiyteen sosiaalistamista sekä sitä, miten kasvatusyhteisöistä koulu ja koti ohjaavat tyttöjä äitiyteen. Lisäksi Värri-Lahti tarkasteli sitä, miten kotiäidit kokevat kotiäitiyden ja kuinka he olettavat yhteiskunnan sen kokevan. Kotiäidiksi jäämisen tärkein syy on Värri-Lahden tutkimuksen mukaan halu hoitaa lapset itse. Tähän tulokseen ovat päätyneet myös useat muut tutkimukset (Suviranta 1967; Auvinen 1995, Korhonen 1994). Värri-Lahden tutkimuksen mukaan kotiäidiksi jäämistä perusteltiin myös sillä, että näin lapsille taataan turvallinen ympäristö, nähdään lasten kehittyvän ja annetaan lapselle vanhempien läheisyyden tuoma turva. 32:sta tutkimukseen vastanneesta äidistä seitsemän perusteli kotiin jäämistään toteamalla, että koti on lapsen paras hoitopaikka. (Värri-Lahti, H. 2001, 44-45.)

Söyrinki (1999, 24, 29-33) tutki kahdentoista kotiäidin näkemyksiä lapsen

hoitamisesta kotona. Tutkimusmenetelmänä Söyrinki käytti avoimista kysymyksistä muodostettua kyselyä. Myös hän selvitti syitä, jotka ovat vaikuttaneet kotiäitien päätökseen hoitaa lastaan kotona. Lisäksi Söyrinki tutki kotiäitien näkemyksiä kotihoidon hyvistä ja huonoista puolista sekä kotihoitoon saatavasta tuesta. Kotiin jäämisen perusteluissa tuli esille melko tasapuolisesti sekä lapseen että aikuiseen itseensä liittyviä seikkoja. Lapseen liittyvissä perusteluissa painotettiin sitä, että lapsen oli hyvä olla kotona. Äidit korostivat rauhallisen ja kiireettömän elämän merkitystä lapselle. Osa äideistä totesi antavansa läsnäolollaan lapselle turvallisen olon ja tunteen siitä, että hänestä välitetään. Osa piti tärkeänä lapsen yksilöllistä huomiointia ja hänen omien luonnollisten rytmien mukaista elämää. Lasten todettiin myös sairastelevan vähemmän kotona ollessaan. Aikuiseen itseensä liittyvissä perusteluissa mainittiin halu seurata lapsen kasvua ja kehitystä sekä mahdollisuus vaikuttaa lapsen kasvattamiseen ja arvomaailman muotoutumiseen. Kotiin jäämiseen oli vaikuttanut myös työhön liittyvät seikat. Osa äideistä ei ollut löytänyt töitä, osa ei ollut viihtynyt työssään ja osa piti työtä liian rasittavana. Kotiin jäämiseen oli vaikuttanut myös päivähoidon kalleus.

Marin (1994, 121-126) tutki mihin eri asioihin kotihoidon tuen valinnot olivat päätöstä tehdessään kiinnittäneet huomiota ja millaiseksi kotona lapsiaan hoitavan arkielämä ja tulevaisuuden suunnitelmat muotoutuivat. Tutkimukseen osallistuneista kaksi oli miehiä ja kahdeksan naisia. Kotiin jäämistä perusteltiin usein lapsen edulla. Koti nähtiin pienen lapsen parhaana hoitopaikkana, ja turvallisuuden tunnetta pidettiin perusteluissa tärkeänä, samoin kuin mahdollisuutta ottaa lapsen yksilölliset tarpeet paremmin huomioon. Kotihoitoa pidettiin kiireettömänä, ja se antoi mahdollisuuden järjestää päivän työt joustavasti. Usein kotiin jäämisen syynä mainittiin mahdollisuus olla jonkin aikaa poissa työelämästä. Kotona olemisen aiottu kesto riippui sekä nuorimman lapsen iästä että muusta perhetilanteesta. Kotona olisi usein haluttu olla siihen asti, kunnes nuorin lapsi aloittaa koulun.

Mikkola (2003, 33-34, 40-45) tutki kotiäitien perusteluja valinnalleen jäädä kotiin. Hän tutki 34 kotiäidin kirjoittamaa esseitä diskurssianalyysin keinoin. Tutkimukseen osallistuneet olivat Lasten kotihoito -yhdistyksen jäseniä ja www.kotiaidit.net -sivuille kirjoittavia äitejä. Osallistujia pyydettiin kertomaan miksi he olivat valinneet kotiäitiyden ja millaisia kasvatustavoitteita heillä oli. Kotiäitejä pyydettiin myös kertomaan millaisena he näkevät kotihoidon lapsen kannalta nähtynä ja millaiset lähtökohdat kotihoidossa olevalla lapsella on koulutielle. Lisäksi

Mikkola tutki sitä, mistä äidit saavat voimaa arkeensa. Mikkolan tavoitteena oli tarkastella muun muassa sitä, miten äidit perustelevat kotiin jäämistään lapsen edun näkökulmasta. Tutkimuksessa viitattiin lapsen etuun puheella kiireettömyydestä, lapsen omasta rytmistä, turvallisuudesta ja joustavasta aikataulusta. Kotiäidit pitivät kotia lapsen parhaana kasvupaikkana ainakin alle 3-vuotiaille lapsille, ja oma äiti nähtiin lapsen parhaana hoitajana. He olivat sitä mieltä, että kotiäidillä on aikaa lapsilleen, ja lapset voivat aina tulla syliin ja hakea lohdutusta. Kotona on aikaa lukea, rauhoittua ja laiskotella, sillä siellä ei ole kiirettä mihinkään. Äidit puhuvat lapsen oikeudesta lapsuuteen. Kotihoidossa lapset saavat kypsyä omassa tahdissaan eri taitoihin. Kotihoitoa pidettiin parhaana hoitomuotona myös lapsen terveydentilan ja terveellisen ruokavalion kannalta. Kotiin jääminen nähtiin usein velvollisuutena ja omantunnonkysymyksenä. Äidit korostivat tunteitaan, rakkauttaan lapseen ja he vetosivat myös psykologisiin tutkimuksiin muun muassa lapsen ensimmäisestä kiintymyssuhteesta ja sen tärkeydestä. Mikkola (2003, 57, 65-67) toteaa, etteivät äidit perustelleet kovinkaan laajasti valintaansa lapsen edun kannalta, vaan käsitykset lapsen edusta kietoutuivat äidin ja koko perheen tarpeisiin sekä käsityksiin hyvästä äitiydestä.

Eri tutkimusten mukaan äidit perustelevat kotiin jäämistään sekä lapsen edulla että äiteihin itseensä liittyvillä syillä. Lapsen edun näkökulmasta yksi tärkeimpiä syitä kotiin jäämiselle on se, että kotona äiti voi antaa lapselleen turvallisuuden tunteen. Kotiin jäämistä perustellaan myös sillä, että kotona lapsi saa elää omien luonnollisten rytmien mukaisesti ja siellä hänen yksilölliset tarpeensa voidaan ottaa paremmin huomioon. Lapsen etua koskevissa kotiin jäämisen perusteluissa esiintyy usein myös ajatus siitä, että koti on lapsen paras paikka. Kotona olo nähdään lisäksi kiireettömänä. Äiteihin itseensä liittyvissä perusteluissa mainitaan usein halu hoitaa lapset itse. Kotiin jäämistä perustellaan myös työhön liittyvillä seikoilla kuten mahdollisuudella olla pois työelämästä jonkin aikaa.

2.5 Kotiäitiyden arvostus

Tutkimusten (Jokinen 1996; Mikkola 2003; Värrä-Lahti 2001) mukaan kotiäidit kokevat tekevänsä kotona työtä ja tämän työn he näkevät itse arvokkaaksi. Kotona tehtyä työtä ei kuitenkaan arvosteta yleisesti, mikä tulee esille muun muassa muiden

aikuisten vähättelevänä asenteena, jonka mukaan äiti on ”vain” kotona. Myös Nopola (1991, 73) kirjoittaa, ettei käsitejärjestelmässämme arvosteta äitiyttä ja lastenhoitoa. Pulkkinen (2002, 156) toteaa, että tähän mennessä on osoittautunut mahdottomuudeksi saada lapsen kotihoidolle sitä tukea ja arvostusta, mitä annetaan lapsen hoidolle kodin ulkopuolella. Tämä arvostusten vääristymä ei Pulkkinen mukaan saa kuitenkaan perusteita lasten kehitystä koskevasta tutkimuksesta. Värri-Lahden (2001, 66), Mikkolan (2003, 55) ja Söyringin (1999, 36) tutkimuksissa suurin osa äideistä koki, ettei yhteiskunta arvosta kotiäitiyttä riittävästi. Mikkolan (2003, 55-56) tutkimuksessa äidit ajattelivat arvostuksen puutteen näkyvän siinä, ettei kotiäideille kerry eläkettä eivätkä he voi saada sairauspäivärahaa. Myös kotihoidon tukea pidettiin liian pienenä. Yhteiskunta ei pidä heidän mielestään äidin kotona oloa työnä.

Sipilän (1996, 197) mukaan sosiaaliset normit tukevat yhä pienten lasten hoitamista kotona, vaikka naiset osallistuvatkin yleisesti ansiotyöhön. Pienen lapsen äidin ei tarvitse perustella kotiin jäämistään. Julkunen (1999, 89) taas väittää, että äitien on aina perusteltava kotiin jäämisensä, kun sen sijaan ansiotyössä käyntiä ei tarvitse selitellä. Julkunen (2003, 3) toteaaakin, että ansiotyö on tullut entistä tärkeämmäksi kunniallisen elämän rakentamisen kannalta. Suomalainen yhteiskunta on varsin työkeskeinen ja myös naisten elämässä työ on normalisoitunut ja muuttunut pääasiaksi. Jokisen (1996, 87) mukaan äitien kotiin jäämisellä on negatiivinen lataus, ja äidit joutuvatkin jatkuvasti pohtimaan oikeutustaan olla kotona. Jallinojan (2000, 136) tutkimuksen mukaan kotihoitoa puolustavat eivät ensisijaisesti vetoa siihen, että heillä on naisina oikeus olla kotona. Kotona olon oikeutukseen vedotessaan oikeutta tarkastellaan lapsen edun näkökulmasta.

Kotiäitiyden ja lastenhoidon arvostuksen puute saattaakin motivoida tutkittaviani vastaamaan kysymyksiini, sillä tällä tavoin he saavat mahdollisuuden puolustella valintaansa ja antaa oikeutuksen kotona olemiselleen korostamalla äidin positiivista merkitystä lapsen kasvulle. Mikkolan (2003, 57, 65-67) tutkimuksessa kotiäidit eivät tuoneet juurikaan esille ongelmia, joita kotihoidossa voi olla. Kotihoito nähtiin joka suhteessa lapselle parhaaksi hoitomuodoksi. Syyksi Mikkola arveleekin muun muassa sen, etteivät äidit halunneet nähdä kotihoidossa mitään huonoa tutkimukseen osallistuessaan, sillä tällä tavoin äidit halusivat ehkä perustella ja puolustella valintaansa. Mikkola epäilee, että samat äidit saattaisivat kuitenkin olla jossakin toisessa yhteydessä kriittisempiä

3 KÄSITYKSET KOTIÄITYDEN MÄÄRITTÄJÄNÄ

3.1 Äitiys yksityisten ja julkisten käsitysten määrittämänä

Ahonen (1994, 117) määrittelee käsitys -käsitteen kokemuksen ja ajattelun avulla muodostetuksi kuvaksi jostakin ilmiöstä. Häkkisen (1996, 23-24) mukaan käsitysten rakennusaineita ovat kokemusten lisäksi ihmisen aikaisemmat tiedot. Käsityksiä on nimitetty perustavaa laatua olevaksi suhteeksi yksilön ja häntä ympäröivän maailman välille. Käsityksiä voidaan kuvailla myös tulkintaskeemoiksi, sillä ne ohjaavat ihmisen tapaa etsiä merkityksiä ympäröivän maailman ilmiöille. Käsityksillä on relationaalinen, kontekstisidonnainen luonne. Ihminen voi käsittää aina vain yhden osan ilmiöstä, sillä hän tarkastelee sitä aina tiettyä kontekstia vasten.

Tuodessani esiin äitiyden käsityksiä, tuon samalla esiin äitiyden merkityksiä, sillä Lehtosen (1996, 17) mukaan merkitykset saavat konkreettiset hahmonsia uskomusjärjestelmissä. Uskomusjärjestelmän käsitteellä voidaan tarkoittaa samaa asiaa tai ilmiötä kuvaavia uskomuksia, joilla on jotain yhteyksiä toisiinsa tai jopa hierarkkista järjestystä. Uskomukset voidaan määritellä kulttuurissamme vallitseviksi äitiyden käsityksiksi ja ajattelutavoiksi, jotka on määritelty muun muassa sellaiseksi tiedoksi, jota yksilö pitää totena tai melkein totena. Uskomukset eivät kuitenkaan välttämättä kaipaa perusteluja tai näyttöä todenmukaisuudesta. Voidaankin siis olettaa, että on olemassa uskomuksia siitä, millainen ja missä äidin pitäisi olla.

Äitiyttä koskevia uskomuksia voidaan helposti esittää eräänlaisena tietona, joka ohjaa naista toimimaan äitinä tietyllä tavalla. (Katvala 2001, 25-30.) Uskomuksista voidaan puhua monin erilaisin termein kuten käsityksinä, näkemyksinä, mielikuvina tai asenteina (McGillicuddy-DeLisi & Sigel 1995, 333-334).

Kuten edellä on todettu, useiden tutkimusten mukaan kotiäidit eivät ole korkeasti kouluttautuneita. Tämä asettaakin haasteen arvioida sitä, millaisia kykyjä tutkimukseeni osallistuvilla kotiäideillä on arvioida kognitiivisesti oman kotona olonsa merkitystä lapselleen. Heillä ei välttämättä ole koulutuksen välittämää tietoa esimerkiksi lapsen kasvusta ja kehityksestä. Kuten Vuori (2003, 39) ja Kemppainen (2001, 152-153) esittävät, äitiyttä koskevaa ymmärrystä rakennetaan kuitenkin monessa yhteydessä. Sen lisäksi, että jokainen äiti tekee sitä itse, myös läheiset, tuttavat, asiantuntijat, televisio, elokuvat, internet, etenkin perhe- ja naisten lehdet, kulttuurin perinteet sekä tutkimukset määrittävät sitä, mitä äitinä olemisesta kulttuurisesti ajatellaan. Se, mitä Suomessa ajatellaan, on sidoksissa siihen, mitä muualla maailmassa tapahtuu. Se, miten äitiyttä nykyisin hahmotetaan, ulottaa juurensa myös kauas taaksepäin.

Myös Nätkin (1995, 69) toteaa, että kulttuurista äitiyttä muovaavat monet tekijät. Kristinusko ihanoi patriarkaalisisissa suhteissa toteutuvaa äitiyttä, yhteiskunnallisen vallan mielenkiinto kohdistuu väestöntuotantoon ja äitien kykyyn kasvattaa kunnan kansalaisia. Monien asiantuntijadiskurssien, kuten psykologisen ja kasvatusopillisen diskurssin, tavoitteena on kasvattaa äideistä ”oikeanlaisia” äitejä. Perhepolitiikka sen sijaan tuottaa äitiydelle aineellisia ehtoja. Äitiys onkin monenlaisen julkisen, yksityisen, poliittisen, kulttuurisen ja ruumiillisen leikkauspisteessä.

Katvala (2001, 10) toteaa, että se, miten äitiydestä ajatellaan, on muotoutunut paitsi yksilön omista ajatuksista ja kokemuksista, myös ympäristön käsityksistä äitiydestä. Kun määritellään millainen äidin pitäisi olla tai missä hänen pitäisi olla, määritelmät ovat osa julkista keskustelua äitiydestä. Tämän kaltainen keskustelu muovaa yleisesti hyväksytyyn kuvan äidistä. Julkiset käsitykset välittyvät eri ihmisillä eri tavoin osaksi omaa yksityistä näkemystä. Ne voivat välittyä äideille niin eri instituutioiden kuin lähiyhteisönkin kautta esimerkiksi vaatimuksina ja odotuksina. Omat tulkinnat siirtyvät toimintana jälleen julkiseen, ja ne näkyvät erilaisina kannanottoina uskomuksiin. (Goodnow 1996, 336-337; Katvala 2001, 48-49; Kemppainen 2001, 152-153; Vuori 2003, 39.) Äitiyden yksityistä määrittelyä

tapahtuu äidin antaessa merkityksiä kokemuksilleen ja kohtelulleen eri instituutioissa kuten neuvolassa tai perheessä. Määrittelyä tapahtuu myös silloin, kun hän suhteuttaa esillä olevaa julkista tietoa omiin kokemuksiinsa. (Kemppainen 2001, 153; Nätkin 1997, 28.) Äitiyden kokemukset on Wetherellin (1997, 229) mukaan sidottu sosiaalisiin ja kulttuurisiin oletuksiin hyväksyttävistä käyttäytymisen muodoista. Äitien elämää säädellään käsityksillä, jotka koskevat äidillisiä ominaisuuksia, tunteita ja asenteita. Käsitykset määrittävät myös sitä, mitä äitien on asetettava elämässään etusijalle. Tuodessani esiin kotiäitien antamia merkityksiä itselleen, tuon esiin äitiyden yksityistä määrittelyä. Vaikka kokemusten merkityksellistäminen onkin yksityistä määrittelyä, kokemusten kietoutuminen sosiaalisiin ja kulttuurisiin oletuksiin tarkoittaa, että tutkimukseni tuo yksityisen määrittelyn ohella esiin myös äitiyden julkista määrittelyä. Rajanvetoa yksityisen ja julkisen välillä on vaikea tehdä.

Seuraavaksi tarkoitukseni on tuoda esiin erilaisia käsityksiä äitiydestä ja äidin paikasta, sillä nämä käsitykset tuottavat, ylläpitävät tai paljastavat osaltaan myös tutkittavieni käsityksiä. Vaikka tutkimukseen osallistuvilla kotiäideillä ei siis olisikaan koulutuksen tarjoamaa tietoa, he ovat kuitenkin omaksuneet tietoa ja käsityksiä kulttuurin välittämänä.

3.2 Maternalismin määrittämä äitiys

Koska Nätkinin (1997, 237, 240) mukaan naistyön näkyväksi tekeminen sekä lasten kotihoidon ja äidin tekemän työn arvostuksen nostaminen ovat olleet maternalistien vaatimuksena, on syytä tarkastella maternalismia yhtenä kotiäitiyden käsitysten luojana tai esiin tuojana. Nätkin tarkoittaa maternalismilla poliittisia liikkeitä, joiden päämääränä on ollut äitien ja lasten hyvinvoinnin turvaaminen ja edistäminen. Hän määrittelee maternalismin myös äidin ja lapsen eriytymättömäksi suhteeksi eli äidin ja lapsen etujen ja hyvän osittaista samastamista monella tasolla. (Anttonen 1994; Nätkin 1997.)

Naiset toimivat 1800-1900 -lukujen vaihteessa maternalistisissa kansalaisliikkeissä ”yhteiskunnallisina äiteinä” niin äidin kuin lapsenkin asiassa. He toivat perhearvot julkiseen politiikkaan, ammatillistivat perheessä tehtyä hoivatyötä ja muodostivat feminiinisen sosiaalipolitiikan juuret. (Anttonen 1994; Nätkin 1997.)

Vaikka maternalismi voidaankin sijoittaa menneisyyteen kuuluvaksi naisliikkeen toimintamalliksi, maternalismilla on yhä edelleen merkitystä. Maternalistiset argumentit tulevat esiin esimerkiksi äitiyden puolustuksena niiden naisten keskuudessa, joita yritetään estää lisääntymästä. (Nätkin 1997, 237, 240, 252.) Myös lasten kotihoidon tuki voidaan asettaa maternalistisen tai äidillisen naispolitiikan kehyksiin (Anttonen 1999, 29).

3.3 Ydinperheideologian määrittämä äitiys

Perheeseen ja äitiyteen liittyvät ideologiat ovat määrittäneet keskeisesti niitä ajattelutapoja ja käsityksiä, joita äitiyteen liitetään (Katvala 2001, 14). Nätkin (1991, 12) kuvailee, kuinka ideologialle on tunnusomaista tyypistää elämän monimuotoisuus jäykäksi malliksi, 'oikeaksi' tavaksi elää. Äitiyden ideologia perustuu staattiseen käsitykseen naiseudesta; naisuus liitetään muuttumattomaksi käsitettyyn biologiseen erityisyyteen. Naisen kyky tuottaa lapsia ja hoivata heitä on oikeaa ja muuttumatonta. Tämän kaltainen ajattelu tuli esiin etenkin avioliitossa ja perheessä. 1800 –luvun kuluessa alettiin luoda ideologiaa ydinperheestä, jossa äidin rooli oli keskeinen. Naisen tuli omistautua kodille ja lapselle. Naisen tärkeimmät tehtävät olivat lastenkasvatus, kodinhoito ja kodin hengen luominen, kun taas isän tehtävänä oli elättää perhe. (Häggman 1994, 184-185; Katvala 2001, 16; Vuori 2003, 44.)

Kun ennen sotia painotettiin äidin lapselleen antamaa hyvää fyysistä hoitoa ja kunnollista kansalaiskasvatusta, sotien jälkeen nousivat keskeisiksi kysymykset lapsen psyykkisestä kehityksestä ja äidin tehtävistä tämän kehityksen turvaamiseksi. Hyvä hoito onkin saanut sen jälkeen merkityksensä siitä, että sen avulla voi saavuttaa läheisen suhteen lapsen kanssa. Vuori nimittää tätä uudenlaista kulttuurista hahmotustapaa psykososiaaliseksi näkemykseksi perheestä. Tämä näkemys luonnehtii hänen mukaansa koko sotien jälkeisen ajan käsitystä perheestä ja vanhemmuudesta, ja se vaikuttaa käsityksiin yhä. Psykososiaalisen näkemyksen piiri on kuitenkin laajentunut, sillä äidin jälkeen alettiin miettiä isän merkitystä lapsen psyykkiselle ja sosiaaliselle kehitykselle, ja toisaalta lasta alettiin hahmottaa yhä enemmän yksilönä. (Vuori 2003, 45.)

Psykososiaalinen näkemys perheestä hallitsee monin tavoin sitä, mitä äideistä, isistä ja lapsista ajatellaan. Se myös jäsentää eri instituutioiden ja

ammattilaisten toimintaa. Vuori kuvailee psykososiaalista tietoa sellaiseksi, jossa yksilö kytketään perheeseen. Tämä perhe on useimmiten aivan tietynlainen äidistä, isästä ja heidän lapsistaan koostuva ydinperhe. Kaikki tästä mallista poikkeavat kotitaloudet ja perhejärjestelyt onkin vuorollaan leimattu poikkeaviksi ja lapsen hyvää kehitystä uhkaaviksi. Kysymykset siitä, miten lapsia pitäisi hoitaa ja kasvattaa, muuttuvat psykososiaalisen näkemyksen puitteissa usein yksiulotteiseksi kysymykseksi oikeasta tai väärästä tavasta sen sijaan, että tietoa vanhemmuudesta tarkasteltaisiin liikkeessä olevana, ajan myötä muuttuvana ja kiistojen kohteena. (Vuori 2003, 45, 50.)

Myös Jallinoja kirjoittaa, että nykyisessä muodossaan perheen väitetään olevan ideologinen instituutio, sillä perheeseen katsotaan kytkeytyvän entistä enemmän merkityksiä. Merkitykset osoittavat, mikä perheessä on tärkeitä, mitä pitää haluta ja mitä pitää tehdä. Käsitys perheestä ideologisena instituutiona tulee esille siinä, että perheestä esitetään erilaisia käsityskantoja, jotka voidaan jakaa kahdeksi jossain määrin toisilleen vastakkaisiksi näkemyksiksi. Näitä näkemyksiä kutsutaan familistiseksi ja individualistiseksi perhekäsitykseksi. Familistisessä perhekäsityksessä korostuu perheen arvo sinänsä, kun taas individualistisessa käsityksessä painotetaan yksilön oikeutta omaan elämään jopa niin, että se uhkaa perheen pysyvyyttä. Familistiseen perhekäsitykseen kuuluvat ne ajatukset ja toimenpiteet, joiden tarkoituksena on perheen vahvistaminen. Tässä perhekäsityksessä vallinneen sukupuolten välisen työnjaon mukaisesti vastuu lasten hoidosta ja kasvatuksesta on annettu äidille. Koko perhe on rakentunut tavallaan lapsen ja äidin välisen vahvan siteen varaan. (Jallinoja 1984, 38-42.) Individualistisen perhekäsityksen mukaan ihmisillä tulee olla mahdollisuus ajatella itseään jopa niin, että perheen etu saa väistyä yksilön omien toiveiden tieltä. Miehen ja naisen suhteen ainoaksi hyväksyttäväksi pohjaksi sallitaan rakkaus. Jos rakkaus ei kestä elinikää, heillä tulee olla oikeus purkaa suhde. (Jallinoja 1985, 26-28.) Jallinojan (1984, 39, 56) mukaan perhekäsityksiä ei ehkä voida pitää johonkin ratkaisuun vaikuttaneina syinä, vaan ne ovat keino ymmärtää erilaisten ratkaisujen luonnetta. Perhekäsityksillä oletetaan kuitenkin olevan jonkinlainen yhteys ihmisten käyttäytymiseen, muuten todellisuuden ajatuksellinen hahmottaminen olisi vailla mieltä.

Nätkin (2003, 37) kirjoittaa kuinka modernin ajattelutavan mukaan perhe-elämässä tapahtuneet muutokset ja perhemuotojen moninaistuminen ovat sosiaalisia

ongelmia, sillä ne asettavat kyseenalaisiksi modernin ydinperheihanteen keskeiset tekijät, oikeana ja luonnollisena pidetyn perustan, kuten äidin antaman hoivan. Moderni ajattelutapa on kuitenkin joustava, sillä perusta kyseenalaistetaan jatkuvasti pyrittäessä oikeampaan totuuteen. Postmoderni ajattelutapa kieltäytyy sen sijaan luonnollisen perustan etsimisestä, joten moninaiset perhemuodot ja perhe-elämän muutokset nähdään erilaisuudeksi.

3.4 Sukupuolirooli-ideologian määrittämä äitiys

Angloamerikkalaisten feministitutkijoiden mukaan naisellisuus ja miehisuus ovat historiallisia, sosiaalisia ja kulttuurisia kategorioita, ja sellaisina muuttuvia. Sukupuolijärjestelmässä vallitsevat näkemykset naisellisuudesta ja miehisyydestä määrittävät käsityksiämme naisesta ja miehestä ja koko kulttuuristamme. Sukupuolijärjestelmän muotoutuminen on prosessi, jossa sosiaaliset, historiallisen tilanteen ja kulttuurisen yhteyden mukaan vaihtelevat sukupuoliroolit ja biologinen sukupuoli kiinnittyvät toisiinsa. Naisellisuus liitetään naiseen ja miehinen mieheen. Äitiys on yksi voimakkaimmista naiseuteen liitetystä ominaisuuksista. (Saarikangas 1991, 234, 239.)

Käsitteenä rooli viittaa erilaisiin ammatteihin ja sosiaalisiin asemiin kuuluviin oletuksiin ja ohjeisiin. On väitetty, että ihmisen siirtyessä uuteen sosiaaliseen asemaan kuten tullessaan äidiksi, hänen sosiaalinen käyttäytymisensä muotoutuu vallalla olevien sosiaalisten ohjeiden mukaisesti. Ohjeet määrittävät kuinka kyseisen henkilön on käytädyttävä. (Wetherell 1997, 217.)

Miehinen ja naisellinen elämänalue on kulttuurissamme vallitseva merkittävä jakoperuste. Se perustuu työnjakoon sukupuolten välillä, mutta määrittelee myös sukupuolten tapaa elää. Kun nainen tunkeutuu miesten alueelle ja elää kuin mies, nainen kieltää luontonsa ja hänestä tulee sukupuoleton olento. Tämän kaltaista naista pidetään usein liian itsekkäänä tai itsenäisenä ollakseen äiti. Esimerkiksi työssäkäyvänä ammattilaisena naisella ei ole koko päivää lastensa käytettäväksi. (Nätkin 1991, 14.) Äidit ja isät rakentavatkin elämänsä sukupuolten välisen työnjaon puitteissa, joka osoittaa naisten olevan päävastuussa lasten hoidosta, ja joka jakaa työt naisten ja miesten töiksi niin yksityisellä kuin julkisellakin elämän alueella. (Wetherell, 1997, 218).

Lasten hoitaminen ja kasvattaminen miellettiin aina 1960 -luvun murrokseen asti ensisijaisesti ja lähes yksinomaan äitien tehtäväksi. 1960 –luvulla alkanut sukupuoliroolikeskustelu nosti kuitenkin esiin vaatimuksen siitä, että miesten tulee ryhtyä hoitamaan sekä lapsia että kotia. (Vuori 2003, 51-52.) Tällöin käytiin voimakasta ideologista kamppailua naisten työn sisällöstä ja ammattien yhteiskunnallisesta statuksesta. Nätkin (1991, 20) toteaa, että naisten valloittaessa jonkin ammatin, he ovat kuitenkin ikään kuin kompromissina sisällyttäneet siihen äidillisiä piirteitä. Naiset hoitavat, hoivaavat, opettavat, kasvattavat, avustavat ja palvelevat. Haavio-Mannila (1984, 113) kirjoittaakin kuinka naisen paikkaa koskeva sukupuolirooli-ideologia tukee naisten antautumista hoiva-aloille niin kotona kuin ammatinvalinnassa.

3.5 Äitiys asiantuntijoiden silmin

Modernissa yhteiskunnassa äitiys on medikalisoitua, asiantuntijavaltaista, minkä vuoksi muun muassa pienten lasten hoito on säädeltyä ja kontrolloitua. Asiantuntijavaltaisuus voidaan nähdä toisaalta valtion interventiona kansalaisten yksityiselämään, jota luonnehtii epäsymmetrinen valta-asetelma asiantuntijan ja äidin välillä, ja toisaalta naisten hoivavastuuta jakavana hyvinvointivaltiollisena rakenteena, joka vapauttaa äidit palkkatyöläisiksi. (Nätkin 1997, 165; Nätkin 1998, 68-71.) Vuori (2001, 14-15) tutki perheasiantuntijoiden kirjoituksia ja määritteli asiantuntijuuden asemaksi, johon koulutettu ammattilainen voi astua. Hän tekee eron kahdenlaisten asiantuntijoiden välillä. On olemassa ”kentällä” toimivia asiantuntijoita sekä niitä, jotka ovat erikoistuneet tekstuaaliseen asiantuntemukseen esimerkiksi opetuksessa, hallinnossa, politiikassa ja tutkimuksessa. Tarkastelen seuraavaksi molempia edellä mainittuja asiantuntijoita kuten tutkimusten välittämää asiantuntijatietoa, ns. populaaria kasvatuskirjallisuutta, neuvolan työntekijöitä ja lääkäreitä, sillä näiden asiantuntijoiden käsitykset välittyvät arkipäivän elämässä myös äideille.

Lapsuutta koskevat psykologis-pedagogiset teoriat, käsitteet ja puhuvat muodostavat osan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen ammattilaisten ”kulttuurisesta pääomasta”. Nämä teoriat, käsitteet ja puhuvat ovat suodattuneet monien kanavien kautta myös arkitietoon, julkiseen keskusteluun ja niihin perusteisiin, joilla lasten

paikkaa yhteiskunnassa ja heidän etujaan sekä oikeuksiaan määritellään ja ajetaan. (Alanen 1994, 16-17.) Modernin lapsuuden historia ja kehitys, sen sosiaalinen konstruointi, on merkinnyt lapsiväestöjen ohjaamista erityisten lastenlaitosten piiriin, ensin perheen sisään, sitten kouluun ja viimeisimpänä päivähoitoon. Tällaista lapsuuden institutionalisointia on voitu oikeuttaa psykologis-pedagogisella tiedolla, joka on vakuuttanut lapsen suotuisan kehittymisen tarvitsevan riittävää suojelua aikuismaailmalta, lapsen kehitystarpeista lähtevää kasvatusta ja tämänkaltaista kehitystä edistävää lähiympäristöä. (Alanen 1994, 16-17).

Toisaalta psykologiset teoriat ovat korostaneet äiti-lapsi –suhteen merkitystä, ja lapsen varhaisvuosille onkin annettu teorioissa suuri painoarvo. Teorioiden mukaan äidin ja lapsen varhainen suhde on keskeinen lapsen psykologiselle ja emotionaaliselle kehitykselle sekä lapsen kyvyille luoda suhteita toisiin ihmisiin. Teoriat ovatkin vaikuttaneet käsityksiin hyvästä äitiydestä. Äidille on annettu vastuu lapsen myöhemmän elämän sujumisesta. Pahimmillaan tämä on johtanut determinismiin eli ajatukseen, että varhaislapsuuden kokemukset määräävät yksilön myöhemmän elämän kulkua. (Heikkilä 1999, 230-231; Vuori 1991, 52; Wetherell 1997, 234.) Phoenix ja Woollett (1991, 13) toteavatkin, että psykologia on myötävaikuttanut tapoihin, kuinka äitiys ymmärretään.

Uusimpien psykologian tutkimustulosten perusteella on alettu kuitenkin korostaa, että vaikka lapsen ensimmäiset elinvuodet ovat kehitykselle tärkeitä, ne eivät ole yksistään ratkaisevia. Myös käsitykset äitiyteen liittyvistä psykologisista prosesseista ja sosiaalisista rooleista ovat nykytutkimuksessa monipuolistuneet naiskäsityksen laajentumisen seurauksena. Uusissa käsityksissä korostetaan niin parisuhteen, perhesysteemin kuin laajempien sosiaalisten tekijöidenkin suoraa vaikutusta sekä äiti-lapsi –suhteeseen että lapsen kehitykseen. (Heikkilä 1999, 230-231; Vuori 1991, 52.)

Neuvolat ovat merkittäviä lapsuutta ja vanhemmuutta koskevien tietojen ja käsitysten levittäjiä. Tutkimukseni äidit saavatkin tietoa lapsen kasvusta ja kehityksestä esimerkiksi neuvoloissa jaettavista Mannerheimin lastensuojeluliiton julkaisemista Lapsi eri ikäkausina –esitteistä (Mannerheimin Lastensuojeluliiton työryhmä, Karila & Repo). Kuronen (1993, 92; 1995, 122-125) toteaa äitiys- ja lastenneuvoloiden olevan äitiyden käsitysten tuottajia, ylläpitäjiä ja uusintajia. Kuronen mukaan lasten kotihoito saa normatiivista tukea neuvoloista. Neuvolan työntekijät ovat sitä mieltä, että äidin tulisi jäädä vanhempainlomakauden

päättymisen jälkeen edes vähäksi aikaa kotiin, ja tätä perustellaan lapsen parhaalla. Lapsen ollessa vanhempi, äidin työhönmeno nähdään sen sijaan itsestään selvänä ja siihen jopa kannustetaan. Työntekijät korostavat, että niin naisen itsensä kuin lapsenkin kannalta olisi tärkeää, että viimeistään vähän ennen kouluikää lapsi siirtyisi kodin ulkopuoliseen hoitoon. Lapsen tulisi tottua muiden lasten seuraan, sillä muutoin vaarana on, että lapsi sitoutuu liiaksi äitiin. Neuvolan työntekijät korostavat naisen kotona tekemän työn tärkeyttä ja kehottavat naisia itseään arvostamaan sitä. Ajatus kodista lapsen parhaana hoitopaikkana ja äidistä parhaana hoitajana elää neuvolakäytännöissä vahvana, ja lakisääteinen oikeus hoitovapaan käyttöön sekä kotihoidon tukeen on saattanut entisestään vahvistaa tätä ihannetta. Kuronen kysyykin onko lasten kotihoidon tukijärjestelmästä tullut kannustaja naisen entistä pitkäaikaisemmalle kotiin jäämiselle ja neuvolan henkilökunnasta edistäjä tämänkaltaiselle ajattelulle.

Vaikka neuvoloiden työntekijät määrittävätkin vanhemmuutta asiakkaita ohjatessaan, vanhemmuuden määrittämiseen osallistuvat myös asiakkaat itse. Kurosen tutkimuksen mukaan määrittämiseen osallistuvat nimenomaan naisasiakkaat, jotka näyttävät hallitsevan ajattelun, että äidin tulisi olla kotona pienen lapsen kanssa. Asiakkaat eivät tuota omassa puheessaan juurikaan erilaisia käsityksiä äitiydestä ja isyydestä kuin työntekijät. Jos erilaisia tulkintoja esiintyy, keskusteluissa pyritään yksimielisyyteen. Onkin sanottu, että ”maallikot” jäsentävät elämäänsä asiantuntijoiden kehittämien peruskantojen ja käsitteistöjen mukaisesti. (Kuronen 1993, 80-82, 90-92; 1995, 122-125; Vuori 2003, 58.)

Vuori (2001) tutki perheasiantuntijoiden kirjoituksia kuten tutkimuksia, oppikirjoja, opaskirjoja ja ns. populaaria kasvatuskirjallisuutta, ja näiden perusteella äitiyden tärkeimmäksi asiaksi muokattiin ensin lapsen ja kodin hyvää hoitoa ja sitten tiivistä ”psykososiaalista” suhdetta lapseen. Lapsen hoitaja ja kasvattaja oli itsestään selvästi nainen, mieluusti lapsen synnyttänyt oma äiti. Vuori (2003, 40) kuitenkin toteaa, että äidillisyyden ja naisellisuuden liittäminen yhteen alkoi rakoilla, kun myös isät alettiin nähdä pikkulapsen hoitajina. Isän huomioiminen onkin ollut yksi puoli naiseuden ja äitiyden välisen itsestään selvän kytköksen purkautumista.

Jokinen (1996, 107-108) tutki lapsiperheille suunnatun Kaksplus -lehden kirjoituksia vuodesta 1968 1990-luvulle saakka. Hän toteaa, että yhä edelleen erityisesti asiantuntijoilla on tapana jähmettää äitejä määrättyihin paikkoihin ja sijoittaa heitä lasten kanssa kotiin. Vaikka lehden linjan mukaista näyttääkin olevan

korostaa sitä, että kotiäiti ei ole ansioäitiä parempi eikä huonompi, äitiyden yhdistäminen kotiäitiyteen näkyy kuitenkin ohjeellisena lääkäreiden vastauksissa lääkäripalstoilla. Nätkin (1991, 18) kuvaileekin kuinka äitiyshuollon synnyttyä lääketiede ja lääkärikunta alkoivat toimia ”tieteellisesti neutraaleina” auktoriteetteina korvaten naisten tehtävien ideologista määrittelyä.

3.6 Myyttien äiti

Auvinen (1979, 183-189) käsittää myytin olevan lähinnä esimerkinomainen malli, jonka mukaisesti yhteisön jäsenten odotetaan käyttäytyvän. Määritelmä soveltuu kuvaamaan äitimyyttiä. Meillä on kuvitelmissamme eräänlainen malliäiti, jonka pohjalta luomme käsityksemme, ohjeet ja normit käyttäytymiseemme. Auvisen mukaan äitimyyttiä toteuttava nainen on alistuva ja epäitsenäinen, joskin tiedostamattomassa roolissaan tyytyväinen, koska hän näin vastaa parhaiten vastaa kulttuurin odotuksia. Myytin ylläpitäjän ei tarvitse keksiä tosiasioita käyttäytymisensä ja mielipiteittensä tueksi, vaan hänen tarvitsee vain tulkita jo olemassa olevaa maailmaa ja toimia sen arvojen ja normien mukaisesti. Äitimyytti toimii myös naista itseään vastaan, sillä hän joutuu ohjaamaan omat taipumuksensa ja tarpeensa syrjään, jotta sopisi ennalta määrättyyn kaavaan.

Niemelä (1991a, 449-451; 1991b, 111-112) erittelee äitimyytin vaatimukset kolmeen eri luokkaan. Ensinnäkin äitimyytin vaatimukseen kuuluu, että ” äidin pitää olla kärsivällinen ”, ” äidin tulee rakastaa lastaan alusta alkaen ”, ” äiti ei saa suuttua lapselle ”, ” äiti ei saa tuskastua lapsen hoitoon ” ja ” äidin pitää olla mielialaltaan pysyvä ”. Äidin tulee siis kieltää negatiiviset tunteensa lasta kohtaan. Äitimyytin toisen kohdan mukaan ” äidin tulee olla uhrautuva ”, ” äidin tulee mukauttaa elämänsä vauvan tarpeiden mukaan ”, ” äidin tulee antaa periksi lapselle ”, ” äidin tulee olla epätsekäs ” ja ” äidin tulee unohtaa omat tarpeensa lapsen vuoksi ”. Äidin tulee siis kieltää omat tarpeensa lapsen sanellessa ehdot. Kolmanteen kohtaan sisältyvät vaatimukset ” äidin tulee pyrkiä täydellisyyteen ” ja ” äidin tulee saada äitiydestä elämälleen koko sisältö ”, edellyttävät, että äiti on vauvan kanssa touhutessaan keskittynyt lähinnä siihen, millainen hän itse on äitinä ja täyttääkö hän kaikki äitimyytin asettamat täydellisen äidin vaatimukset.

Suomalaisessa yhteiskunnassa äiti määritellään yhä myytin mukaisesti;

äidillä on taloudessaan mies, äiti omistautuu pääasiassa lapselleen, äidillä on ainoastaan myönteisiä tunteita lastaan kohtaan, äiti ei ajattele omaa etuaan ja hän joustaa jatkuvasti töissään lapsensa vuoksi. Äitimyytin elementit koostuvat uhrautuvaisuudesta, tyytyväisyydestä, epäitsenäisyydestä ja elätettävyydestä. (Nopola 1991, 68, 70.) Äitien kasvatusvastuu ymmärretään naisia syyllistävänä. Niin käsitteenä kuin myyttinäkin äiti kantaa merkityksiä, jotka johtavat siihen, että naisten ajatellaan olevan lastensa ongelmien aiheuttajia. (Gordon 1991, 146.)

Usein ajatellaan, että vanhemmat ovat tärkein osa lapsen ympäristöä ja että he voivat suurelta osin määrätä millaiseksi lapsi kehittyy. Harris (1998, 19, 31) määrittelee käsityksen kasvatusoletukseksi, kulttuurissamme vaalituksi myytiksi. Kasvatuksen myytti –teoksessaan hän kuitenkin väittää, että lapsesta aikuiseksi kasvamiseen vaikuttavat vanhempien sijasta geenit ja ikätoverit. Harris torjuu myös ajatuksen, että vauvan kiintymyssuhde äitiin muodostaisi mallin kaikelle lapsen myöhemmälle vuorovaikutukselle ulkomaailman kanssa. Harris (1998, 29) uskoo, että lapset oppivat vanhemmiltaan paljon ihmissuhteista, säännöistä ja kielestä varhaisimpina elinvuosinaan, mutta varhainen oppiminen ei kuitenkaan muodosta mallia, jota noudatetaan kaikessa mitä jatkossa seuraa.

3.7 Uskomusten äiti

Katvala tutkii väitöskirjassaan mitä uskomuksia kolmen eri sukupolven äidit esittävät. Tutkimusaineistossa tulee esille ajatuksia äidin tärkeydestä kodille; äiti ja koti sidotaan yhteen sukupolvesta riippumatta. Aineistosta löytyy kotiäidin ihanne, jota luonnehditaan esimerkiksi lapsille turvallisen ilmapiirin luojana. Kotiäidillä kuvataan olevan lapselle enemmän aikaa. Kotiäitiys kuitenkin erottelee sukupolvia, sillä vanhimman sukupolven käsitykset puhuvat äidin kotonaolon puolesta, kun taas keskimäinen sukupolvi tekee kotonaoloon jo pientä rajoitusta. Äidin tulee olla kotona silloin, kun lapset ovat pieniä. Nuorimmalla sukupolvella on kotiäitiyteen vastakkaisia uskomuksia; kotiäiti ei ole opiskelevia tai työssäkäyviä äitejä parempi. Tämän kaltaisella mielipiteellä on kuitenkin jo otettu kantaa uskomukseen, että kotiäiti on muita parempi. Kun on tutkittu käsityksiä hyvästä äidistä, haastateltavat eivät kuitenkaan ole liittäneet hyvää äitiin kotiäitiyden vaatimusta. Kotiäitipuhe näyttäisikin Katvalan mukaan riippuvan siitä, missä yhteydessä äideistä puhutaan.

(Katvala 2001, 79-81.)

Katvalan tutkimuksessa kaikkien sukupolvien uskomuksissa omaa äitiä pidetään lapsen parhaana hoitajana. Äidin tärkeä merkitys ei ole vain "ulkopuolisten" uskomusten tuottamaa, sillä äidit osaavat tehdä myös itse omasta läsnäolostaan ja osaamisestaan tärkeän asian, tärkeämmän kuin isän. Uskomusten mukaan äiti osaa kasvattaa lapsensa paremmin kuin kukaan muu. Lapsen onnistuminen tai epäonnistuminen elämässä nähdäänkin kuuluvaksi äidin vastuulle. Äitien tehtävänä on kasvattaa lapsistaan rehellisiä, työtä tekeviä, rikoksia välttäviä ja parempaan pyrkiviä kunnan kansalaisia. Katvalan tutkimuksessa äidin merkitystä pohtivat etenkin keskimmäisen sukupolven edustajat, kun taas vähiten uskomuksia esittää vanhin sukupolvi. Nuorimman sukupolven uskomuksissa `vanhan ajan` uskomukset ovat edelleen olemassa, joihin `uudet` ajatukset ovat sekoittuneet. (Katvala 2001, 82-85.)

Vaikka suomalainen äiti ei olekaan ollut vahvasti kotiäiti, tämän kaltaiset käsitykset ovat kaikkien sukupolvien uskomuksissa. Äiti liitetään kotiin ja kotona olevaa äitiä pidetään parempana verrattuna esimerkiksi kodin ulkopuolella työskenteleviin äiteihin. Kotona olevaan äitiin liitetyt uskomukset rakentavatkin voimakkaasti yhtä osaa suomalaisesta äitiyden uskomusjärjestelmästä. Uskomukset oman äidin tärkeydestä lapselle ja oman äidin hoivan paremmuudesta painottavat kodin tärkeyttä lapsen turvallisena kasvualustana. (Katvala 2001, 90.)

3.8 Käsitysten muodostuminen eri perhekonteksteissa

Perhe mielletään käsitteenä usein yksityisen alueelle, kotiin, julkisen elämän vastakohtaksi asettuvaksi heteroseksuaaliseksi ydinperheeksi, johon yhteiskunnan muuttumisen ajatellaan vaikuttavan. Forsberg toteaa, ettei perheen käsite yksikössä tee kuitenkaan oikeutta perheiden historialliselle moninaisuudelle ja läheissuhteiden eri ulottuvuuksille. Nykyisin perheet eroavat toisistaan niin rakenteiltaan kuin elämänvaiheiltankin. On miehen ja naisen muodostamia ydinperheitä, naisten ja miesten vetämiä yksinhuoltajaperheitä, avioerojen jälkeisiä uusperheitä, samaa sukupuolta olevien kumppaneiden ja lapsen perheitä, lapsuuden perheitä sekä eläkeläisperheitä. Onkin tärkeä kiinnittää huomiota yksilöiden valintoihin ja lähi-ihmissuhteille antamiin merkityksiin. Perhe ei tällä tavoin näyttäydy vain

passiivisena yhteiskunnallisten muutosten kohteena, vaan se muodostuu esimerkiksi hoivaa, seksuaalisuutta ja rahaa koskevissa yksilöllisissä päätöksissä. (Forsberg 2003, 10-11.) Tutkimukseni kohteena olevien kotiäitien käsityksetkin muodostuvat ja jäsentyvät erilaisissa perhekonteksteissa. Äidin merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle saatetaan ymmärtää erilaiseksi esimerkiksi ydinperheen äidin ja uusperheen äidin näkökulmista.

Kotiäitien käsitykset omasta merkityksestään lapselle voivat vaihdella riippuen siitä, millaisena he näkevät isän merkityksen. Kuronen (1993, 81, 95-103) kuvailee, kuinka viime vuosikymmeninä on virinnyt keskustelu 'uudesta isästä'. On havaittu, että miehet osallistuvat nykyään entistä enemmän lastensa hoitamiseen. Miesten isyyden tukeminen ja vahvistaminen näyttääkin Kurosen mukaan olevan vahvasti tämänhetkinen projekti. Kuronen toteaa, että siihen, miten ja millaisina äitiys ja isyys määrittyvät vaikuttaa konteksti, jossa niitä käsitellään. Neuvoloiden toimintakäytäntöjä tutkittuaan Kuronen toteaa, että miehiltä odotetaan käytännöllistä vanhemmuutta, aktiivista lasten jokapäiväiseen elämään osallistumista, ei vain taloudellista huolenpitoa lapsista.

Etenkin 1980 -luvulla alkoivat yleistyä tutkimukset isän ja lapsen välisestä suhteesta. Lapsen ensimmäisen elinkuukauden aikana tehdyt tutkimukset osoittivat, että isät ovat yhtä hyviä ja melkein samanlaisia "äitejä" kuin naisetkin. On myös havaittu, että isä voi luoda äidin tavoin symbioottisen suhteen vauvansa kanssa. Isyystutkimuksilla on osoitettu, että lapsen ensisijaiseksi kiintymyksen kohteeksi muodostuu se vanhemmista, joka kiinnittää lapseensa eniten huomiota. Onkin sanottu, että äidin ja lapsen symbioottisen suhteen varjelu syntymän jälkeisinä kuukausina on myytti, joka tulisi rikkoa. Tutkimuksin on kuitenkin myös osoitettu, että kaikki naiset eivät edes halua jakaa vanhemmuutta tasan, vaan monet asettavat äitiyden selvästi isyyden edelle. (Huttunen 1994, 56-60.)

Kotiäitien käsitykset omasta merkityksestään saattavat vaihdella riippuen siitä, kuinka monta lasta perheessä on. Kuten Harris (1998, 76) toteaa, yksi tärkeimmistä lapsen kotioloihin vaikuttavista tekijöistä on todennäköisesti se, onko lapsella sisaruksia vai ei. Ainoan lapsen suhde vanhempiinsa on luultavasti paljon kiinteämpi. Ajattelenkin, että monilapsisen ja yksilapsisen perheen äidit saattavat käsittää kotona olonsa merkityksen erilaisiksi. Yksilapsisen perheen äiti voi kokea kotona olonsa merkityksen negatiiviseksi lapsen sosiaaliselle kehitykselle, sillä sosiaalisia kontakteja voi olla vähän. Monilapsisen perheen äiti ei taas välttämättä

koe lapsen sosiaaliselle kehitykselle olevan suurtakaan merkitystä sillä, onko lapsi koti- vai päivähoitossa. Keltikangas-Järvisen (2003, 165) mukaan vanhemmat eivät välttämättä kohtele kaikkia lapsiaan samalla tavoin, vaan samassa kodissa kasvavilla lapsilla saattaa kullakin olla erilainen kasvuympäristö. Onkin mielenkiintoista nähdä, käsittävätkö äidit kotona olonsa merkityksen erilaisiksi eri lastensa suhteen.

4 LAPSEN KASVU JA KEHITYS KOTIHOIDOSSA

4.1 Koti lapsen kasvuympäristönä

Aaltonen, Ojanen, Sivén, Vihunen ja Vilén (2001, 20) määrittelevät ihmisen kasvun sekä fyysiseksi että psyykkiseksi prosessiksi eli yksilön muotoutumiseksi niin organismina kuin persoonallisuutenakin. Psyykkisenä ilmiönä kasvu voi jatkua läpi ihmisen eliniän, jolloin puhutaan ns. elinikäisestä kasvusta. Hirsjärvi ja Huttunen (1995, 42) kirjoittavat, että kasvun käsitteeseen liittyy kehityksen kokonaisvaltaisuuden ja sen omaehtoisen etenemisen näkemys. Tarkastellessamme kehitystä erityisesti humanistisia, inhimillisiä ja pehmeitä piirteitä korostaen, käytämme kasvun käsitettä. Wilenius (1987, 13-17) luonnehtii kasvua hitaaksi ja monitasoiseksi prosessiksi, sillä kasvua tapahtuu eri alueilla. Kasvulla on myös lopputulos, ja se tähtää sekä lajinolemuksen että yksilöllisyyden toteutumiseen. Wileniuksen mukaan kasvu edellyttää sen auttamista, ja tähän tarvitaankin myönteisiä kasvuvirikkeitä.

Tammisen (1998a, 13) mukaan lapsen tasapainoinen psyykkinen kehitys eli inhimillinen kasvu edellyttää riippuvuutta aikuisista. Lapsuuden tulee olla mahdollisuutta olla pieni, mahdollisuutta olla aikuisten hoivasta, hellyydestä ja huolenpidosta riippuvainen. Länsimainen kulttuuri korostaa Tammisen mukaan kuitenkin liikaa lapsen itsenäistymistä. Lapsia itsenäistetään jo päiväkodista lähtien.

Tamminen (1998b, 13) korostaa lapsen kasvun peruspilareina oikean tiedon ja aitojen tunteiden saamista ympäröiviltä ihmisiltä. Oikean tiedon hän määrittelee lapsen iän ja kehitystason mukaiseksi, rehelliseksi, jokaisen yksilön omaksi käsitykseksi elämän erilaisista asioista. Aito tunne sisältää puolestaan koko inhimillisen tunteiden kirjon. Oikean tiedon ja aitojen tunteiden saaminen edellyttää riittävästi aikuisen aikaa. Tamminen (2002a, 11) toteaa inhimillisen kasvun perustuvan luottamussuhteisiin. Lapsi kasvaa ja kypsyy, mikäli hänen lähellään on aikuinen, jonka hoivaan, apuun ja huolenpitoon voi luottaa. Tällä tavoin lapselle syntyy perusluottamus ihmiseen ja elämään. Kasvun edellytyksenä on myös se, että aikuinen luottaa lapseen, hänen pärjäämiseensä ja osaamiseensa.

Suomessa kotihoidon merkitystä lapselle on tutkittu 1970- ja 1980 –luvuilla, jolloin naisten työssäkäynti ja lasten kodin ulkopuolinen päivähoito yleistyivät. Tutkimuksissa kartoitetaan kasvuympäristöjen yhteyksiä lapsen kehitykselle. Koti, päiväkotiki ja perhepäiväkotiki on asetettu tutkimuksissa usein vertailuryhmiksi, ja näin ollen tiedon saamiseen kotihoidon yhteydestä lapsen kasvulle ja kehitykselle liittyy väistämättä tieto myös kodin ulkopuolisen hoidon yhteydestä lapselle. Pulkkinen ja Helenius (1984) toteavat kasvuympäristöjen merkityksen arvioimisen olevan kuitenkin vaikeaa, sillä tutkimustietoa on vähän, ja mikäli tutkimustietoa on, tulosten tulkintaan on ollut pakko liittää varauksia. Yleistysten tekeminen aiemmista tutkimuksista nykyisyyteen tai tulevaisuuteen on vaikeaa, sillä lasten kotikasvatus, perheiden ulkoiset olot ja päivähoito muuttuvat jatkuvasti. Myös Hoffman (1974) ja Ruoppila (1980) arvostelevat lasten erilaisten kasvuympäristöjen vaikutusten vertailua. Päiväkotilasten käyttäytymistä on yleensä havainnoitu vain päiväkodissa ja kotona hoidettujen lasten käyttäytymistä vain kotona, jolloin tietoa eri hoitomuodoissa olevien lasten käyttäytymisestä samanlaisissa tilanteissa ei ole. Tutkimukset on tehty usein ryhmävertailuina lasten yksilöllisten erojen jäädessä huomiotta. Myöskään tietoa kasvuympäristöjen pitkittäisvaikutuksista ei juurikaan ole. 1970- ja 1980 –lukujen tutkimustuloksia ei voida siis verrata luotettavasti sellaisenaan nykyiseen lasten kotihoitoon ja sen yhteyksiin lapsen kasvulle ja kehitykselle. Uudempien tutkimusten puuttuessa otan nämä kuitenkin lähtökohdakseni tarkastellessani *suomalaisia* tutkimustuloksia kotihoidon merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Ulkomaisia tutkimuksia kotihoidon merkityksestä on tehty myös viime vuosina, mutta tutkimustulokset ovat ristiriitaisia.

Nummenmaa (1978) vertaili kodeissa, päiväkodeissa ja perhepäiväkodeissa

tapahtuvaa lasten ja aikuisten päivittäistä toimintaa. Kotona hoidettavat lapset ulkoilivat päiväkotilapsia enemmän, sillä ulkoiluun kului lähes neljännes päivästä. Ohjatut leikkituokiot olivat kotilapsilla harvinaisia, mutta kotiäitien todettiin kuitenkin käyttävän päivittäisestä ajastaan muita ryhmiä enemmän lasten toiminnan ohjaamiseen. Takala & Takala (1988, 48) toteavat, että arvioiden mukaan varhaisessa leikki-iässä olevien kotilasten toiminnasta 80-90 % on esinekeskeistä ja noin 10-20 % kohdistuu toisiin ihmisiin. Nummenmaan (1978) tutkimuksessa kotona hoidettujen lasten päivästä noin puolet käytettiin erilaisiin liikuntaleikkeihin ja puuhailuun. He leikkivät muita ryhmiä enemmän ns. didaktisia leikkejä tai seurasivat television tai radion lastenohjelmia. Heidän päiväänsä sisältyi myös muita ryhmiä enemmän liikkumista kodin ulkopuolella. Kotiäidit ja perhepäivähoitajat osallistuivat lasten toimintoihin selvästi enemmän kuin päiväkodin hoitajat.

Siekkisen (1992, 128) tutkimuksen mukaan lasten päivälepo on harvinaisempaa kotona hoidetuilla lapsilla kuin päivähoitossa olevilla. Tämän ajan kotilapset viettävät yleensä liikunnan ja leikkien parissa. Leikkiin ja ilmaisuun liittyviin toimintoihin käytettävä aika jakautuu kotihoitossa olevilla lapsilla tasaisemmin koko päivälle. Lapsen päivärytmi on kotilapsilla joustavampi kuin päiväkotilapsilla. Siekkinen (1992, 41) sekä Clarke-Stewart, Allhusen ja Clements (1995, 154) toteavat, että kodissa vanhempien ja erityisesti äidin on sovittava yhteen lasten hoidon ja kasvatuksen lisäksi myös kodin muut roolit ja niihin liittyvät vaatimukset ja tehtävät. Kotiympäristöä ja äidin päivittäistä toimintarytmiä ei ole erityisesti ennalta suunniteltu tukemaan lapsen välittömiä tarpeita. Siekkinen (1992, 41) kirjoittaakin, että kotihoitossa olevien lasten saama kasvatusta voi vaihdella voimakkaasti, kun taas päiväkotien keskinäinen variaatio on pienempää.

Maaseutumaisessa ympäristössä lapsi luo itse omat askareensa joko yksin tai yhdessä toisten lasten kanssa. Koska kuitenkin joka seitsemäs lapsi on ainoa lapsi perheessä, osan lapsista on totuttava melkoiseen yksinäisyyteen, mikäli välittömässä ympäristössä ei ole toisia lapsia. Lapsi seuraa ja osallistuu vanhempien suoritettaviin toimintoihin. Auvinen kuvailee, että maaseudulla vanhemmat näyttävät tekevän vain vähän yhdessä lasten kanssa lapseen suuntautuneita asioita. Vanhemmat luovat epäsuorasti edellytykset lapsen leikkiin ja toimintaan. Aikuisen työ- ja elinympäristö on samalla lapsen toiminnan ja leikin kehys. Lapsen toiminnot ovat ”aikuisten määrittelemiä” eli lapsi osallistuu yhteisiin toimintoihin, jotka koostuvat vanhempien tarpeiden ja velvollisuuksien täyttämistä. Kaupunkiympäristössä aikuisten ja lasten

toiminnot ovat vain vähän yhteisiä, sillä lasten toiminnot erotellaan ja vanhemmat ja päivähoitajat ohjaavat niitä suuresti. (Auvinen 1995, 62-63.)

Tutkimuksissa on todettu, että äidin tyytyväisyys kotiäidin tai ansioäidin rooliin on lapsen kannalta tärkeämpää kuin se, onko äiti työssä vai ei. Kotihoito voi olla lapselle paras tarjolla oleva mahdollisuus silloin, kun äiti viihtyy kotona ja suhtautuu lapseensa lämpimästi ja huolehtivasti. Päivähoito voi sen sijaan olla paras vaihtoehto silloin, kun lapsi joutuisi muuten olemaan kotona yksin vailla huolenpitoa tai kun hän joutuisi jatkuvasti sopeutumaan erilaisiin hoitojärjestelyihin. (Pulkkinen & Helenius 1984, 25,29.)

4.2 Mielipiteitä lapsen kotihoidosta

Jallinoja (2000, 133-136) tutki sanomalehtien mielipidesivuja, joissa kiistellään lasten päiväkotij- ja kotihoidon paremmuudesta. Kotihoidon puolustajat näkevät kotihoidon ylivoimaiseksi, lapsille parhaaksi hoitomuodoksi. Se tarjoaa lapsille turvallisuutta, vakautta ja antaa lasten kehittyä varhaisvuosinaan pinnistelemättä rauhallisessa arjessa. Lasten päivähoitoa kannattajat ovat puolestaan sitä mieltä, että kotihoito ei vastaa nykyajan vaatimuksia. Kotihoito ei valmista lasta siihen maailmaan, jonne hänen kuitenkin joskus on väistämättä astuttava.

Söyringin (1999, 29-33) tutkimuksessa kotiäidit pitivät kotihoidon parhaina puolina lapsen kannalta nähtynä kiireettömyyttä, vapaata päivärhythmiä sekä turvallisuuden tunnetta. Lapsen nähtiin tutustuvan kotihoidossa kodin askareisiin ja oppivan tällä tavoin omatoimiseksi. Lapsen todettiin myös oppivan paremmin tottelemaan kotihoidossa, sillä tällöin äidillä on aikaa opettaa lasta yksilöllisesti. Yhdeksi kotihoidon huonoksi puoleksi nähtiin lasten vähäinen kanssakäyminen ikätovereiden kanssa. Osa äideistä oli huolissaan siitä, että lapsen sosiaalisuus ja ryhmässä olemisen taidot kehittyvät heikommin kotona kuin päivähoitossa. Kaksi vastaajista ajatteli, ettei lapsi kehity kotona välttämättä yhtä nopeasti kuin päivähoitossa. Toisen mielestä päiväkodissa askarrellaan ja kehitetään tarmokkaammin juuri oikeassa iässä oikeita asioita. Kotihoidon puutteena nähtiin myös se, että kotona saattaa olla vähemmän virikkeitä kuin päivähoitossa. Monet äideistä kokivat itsensä riittämättömäksi tässä suhteessa, sillä aina heillä ei ollut aikaa puuhastella lasten kanssa tai he olivat väsyneitä. Kotihoidon huonona puolena

mainittiin myös tilapäishoidon hankaluus, sillä lapsi ei opi kotona vieraisiin. Yhden äidin mielestä esikoulun ja koulun aloittaminen saattaa olla kotilapselle päiväkotilasta työläämpää.

Mikkolan (2003, 42-50) tutkimuksessa tutkittavat olivat yhtä äitiä lukuun ottamatta sitä mieltä, että kotona lapsi saa riittävästi sosiaalisia suhteita ja kavereita. Yleensä lapsen ei uskottu jäävän sosiaalisissa taidoissaan heikommalle tasolle kuin päiväkodissa olevan lapsen, sillä äidit näkivät kiireettömyyden ja lapsen oman tahdin tärkeinä. Päinvastoin kuin päiväkoti, kotihoito tarjoaa heidän mielestään mahdollisuuden tavata kaikenikäisiä ja kaikenlaisia ihmisiä. Myös sisarukset nähtiin tärkeinä lapsen sosiaalistumiselle. Kotiäidit eivät olleet huolissaan lastensa sosiaalisten taitojen kehittymisestä. Erilaiset kerhot, kaverit ja esikoulu riittivät äitien mielestä takaamaan lapselle riittävät kouluvalmiudet. Myös pelkän kotihoidon katsottiin antavan hyvät eväät kouluun. Yksi äiti oli kuitenkin huolissaan lapsensa kouluun lähdöstä, sillä hän epäili, että lapsen olisi ehkä vaikea oppia toimimaan suuressa ryhmässä, sillä lapsella ei ole kodin syrjäisen sijainnin vuoksi juurikaan kavereita. Kotihoidon nähtiin antavan lapselle vakaan pohjan ja hyvän itsetunnon. He uskoivat, että kotihoidossa lapsista tulee sosiaalisia, tasapainoisia ja hyvin ryhmään sopeutuvia. He eivät nähneet kotihoidossa lapsen kannalta ajateltuna mitään huonoa. Tämä saattaa Mikkolan mukaan olla kuitenkin puolustusreaktio. Oma kotiin jääminen halutaan nähdä ainoana oikeana ratkaisuna, ja muita vaihtoehtoja vastustetaan jyrkästi.

Ainsworth, Barker ja Leach tekivät luottamuksellisen kyselyn kansainväliseen järjestöön, ja tutkivat lasten mielenterveysasiantuntijoiden mielipiteitä siitä, millainen hoitomuoto olisi paras lapsen fyysistä, henkistä ja emotionaalista kehitystä ajatellen lapsen kolmen ensimmäisen elinvuoden aikana olettaen, että kaikki hoitomuodot olisivat yhtä korkeatasoisia ja saatavilla. Tutkimukseen vastasi 402 asiantuntijaa Euroopasta, Amerikasta, Australiasta, Aasiasta ja Afrikasta. Tutkimustulokset osoittavat, että suurin osa vastaajista kannatti pitkäkestoista, äidin antamaa hoitoa lapsen parhaana hoitomuotona. Asiantuntijat pitävät parempana lapsen hoitoa kotona kuin kodin ulkopuolisessa hoitopaikassa. Vain 15 % vastaajista ajatteli, että 18 kuukauden iässä ja 45 %, että 30 kuukauden iässä ryhmässä tapahtuva hoito olisi lapselle paras hoitomuoto. Hämmästyttävää tutkimuksen tuloksissa oli se, että äidin hoito nähtiin parempana lapselle kuin isän antama tai isän ja äidin yhdessä antama hoito. (Leach 1997, 47-58.) Leach toteaa,

että vaikka tutkimuksen otos ei olekaan tieteellisesti edustava eikä tuloksia voida vahvistaa, tulokset ovat kuitenkin niin yllättäviä ja kansainvälisesti yhdenmukaisia, että niitä ei ole syytä jättää huomiotta. (Leach 1997, 47-58.)

Suosikkijärjestelmäteorian (Hamilton 1964) mukaan ihmiset asettavat suosikikseen geneettisesti samanlaisia ihmisiä ja käyttäytyvät heitä kohtaan suojelevasti. Tämän näkökulman perusteella voidaankin väittää, että mitä läheisempi hoitajan geneettinen suhde on lapseen, sitä voimakkaammin hoitaja sitoutuu antamaan lapselle parasta mahdollista hoitoa. Näin ajateltuna etenkin lapsen äiti ja isä sekä myös muut sukulaiset sitoutuvat tehtävään voimakkaimmin. Clarke-Stewart, Allhusen ja Clements (1995, 153) kuitenkin toteavat, etteivät lapsen vanhemmat tai muut sukulaiset ole ominaisuuksiltaan automaattisesti parhaimpia hoidon antajia. Lastenhoidon parissa työskentelevillä ”ammattilaisilla” on usein vanhempia enemmän koulutusta ja kokemusta lapsen kehityksestä.

Anttonen (2003, 185) kirjoittaa, että Suomessa kotihoidon ajatellaan aina olevan parempaa kuin kodin ulkopuolisen hoidon. Hän kuitenkin toteaa, että näin ei välttämättä ole. Koti voi olla ongelmallinen ja jopa vaarallinen paikka lapselle. Kotihoidolla voidaan tavoitella muitakin asioita kuin lapsen turvallista kasvua kotona. Myös Sipilä (1996, 202) toteaa, että julkisessa keskustelussa on tapana olettaa kotihoito erinomaiseksi, mutta on kuitenkin mahdollista, että hyvätasoinen päivähoito on parempi investointi lapsen tulevaisuuteen kuin kotihoito. Pulkkinen (2002, 155, 157) on sen sijaan huolissaan kokopäiväisessä päivähoitossa olevien lasten ja heidän vanhempiensa yhteisen ajan vähäisyydestä. Hän korostaa kotona vietetyn ajan tärkeyttä, sillä se lujittaa perheenjäsenten keskinäisiä siteitä.

4.3 Kognitiivinen kehitys kotihoidossa

Käsitteenä kehitys viittaa prosessiin, jossa organismi kasvaa ja muuttuu läpi elämän. Yksilön kohdalla puhumme kehityksen etenemisestä. Eri yksilöillä kehitys voi kulkea useisiin eri suuntiin, mutta kehitys ei ole kuitenkaan muutosta vain myönteiseen suuntaan tai nousemista korkeammalle tasolle, vaan se voi olla myös taantumista. Kehitys tapahtuu vaiheittain, ja sen nopeus vaihtelee niin eri ihmisten välillä kuin samallakin ihmisellä. Kehitystä tarkasteltaessa huomio kohdistetaan tavallisesti sen eri osa-alueisiin, joita ovat fyysinen ja motorinen kehitys,

kognitiivinen kehitys, persoonallisuuden kehitys sekä sosiaalinen kehitys. (Aaltonen ym. 2001, 140-176; Hirsjärvi & Huttunen 1995, 42; Hurme 1995, 139; Smith & Cowie 1991, 5.)

Otan tutkimuksessani tarkastelun kohteeksi emotionaalisen kehityksen lisäksi kaikki edellä mainitut kehityksen osa-alueet, jotta saisin mahdollisimman laaja-alaisen kuvan siitä, *mille* kehityksen eri osa-alueille äidit käsittävät kotona olollaan olevan merkitystä ja *millaista* merkitystä kotona ololla on kehityksen eri osa-alueille. Mikkolan (2003) ja Söyringin (1999) tutkimukset ovat tuoneet esille käsityksiä kotihoidon merkityksestä lapsen kehitykselle yleisesti, joten pidänkin perusteltuna tutkia käsityksiä eriytyneemmin ja tarkastella äidin kotona olon merkitystä kehityksen eri osa-alueille.

Strukturalistisissa kehitysteorioissa (mm. Piaget, Kohlberg) on etsitty universaaleja kehityspiirteitä, jotka ovat kontekstista riippumattomia ja jotka pätevät kaikkina aikoina ja kaikissa kulttuureissa. Uuden kehitysstrukturalismin mukaan kehitystä voidaan kuvata muutaman vaihtoehdoisen kehityskaaren, kehityskäyrän tai polun avulla. Ajatuksena on, että samaan kehitystulokseen päästään useaa eri tietä. Toisen uuden näkökulman mukaan kehitys nähdään suhteellisen määräytymättömänä, non-deterministisenä joukkona tapahtumia, jotka eivät seuraa tiettyä suunnitelmaa vaan ovat pikemminkin sattumien määräämiä. Transaktionaalisisessa näkökulmassa kehitystarkastelun yksikkönä nähdään yksilön sijasta yksilö ja hänen muuttuva viiteryhmänsä ja kontekstinsa. Toistensa kanssa vuorovaikutuksessa olevat yksilöt muuttuvat vuorovaikutuksen ansiosta ja muuttuneessa muodossaan muuttavat toisiaan. (Hurme 1995, 140-141.)

Bronfenbrennerin (1979) mukaan lapsen kehitykseen vaikuttaa neljä eri tasoa, jotka ovat mikrosysteemi, mesosysteemi, eksosysteemi sekä makrosysteemi. Mikrosysteemillä hän tarkoittaa lapsen välitöntä lähiympäristöä kuten perhettä. Mesosysteemi käsittää niiden yhteisöjen verkon, joiden jäsenyyteen lapsi kuuluu. Eksosysteemi sisältää lasta etäämpää koskettavat asiat kuten vanhempien työn laadun, kun taas makrosysteemillä tarkoitetaan yhteiskunnallista tasoa kuten perhetuen muotoja ja perheen arvostusta. Tutkimukseni tarkasteleekin Bronfenbrennerin määritelmää noudattaen käsityksiä mikrosysteemin merkityksestä lapsen kehitykselle.

Kognitiivista kehitystä tarkasteltaessa huomio kohdistuu havaitsemiseen, muistiin, ajatteluun, kieleen ja oppimiseen (Aaltonen ym. 2001, 140-176).

Kognitiivisilla toiminnoilla tarkoitetaan tiedon vastaanottamista, hankkimista, muokkaamista, tallentamista, hyväksikäyttämistä toiminnassa sekä ongelmanratkaisussa. Kognitiiviset toiminnot ovat myös uuden tiedon luomista. (Takala & Takala 1988, 115.)

Tutkimuksia lapsen hoitomuodon ja kognitiivisen kehityksen välisistä yhteyksistä on tehty runsaasti. Näiden tutkimusten puutteena on kuitenkin usein se, ettei hoitoympäristöjen ominaisuuksia ja niiden eroja ole täsmennetty, jolloin on vaikea tehdä päätelmiä niistä tekijöistä, jotka edistävät kussakin ympäristössä kognitiivista kehitystä. (Pulkinen & Helenius 1984, 15-16.)

Kiviluoto ja Parkkinen (1976) eivät löytäneet merkitseviä kognitiivisen kehitystason eroja 5 v 9 kk – 6 v 3 kk –ikäisten kotona äidin hoidossa olleiden, päiväkotilasten ja isoäidin hoidossa olleiden lasten välillä. Ruoppilan ja Korkiakankaan (1975) tutkimuksissa havaitut kognitiivisen kehityksen erot esikoululaisten, lastentarhalasten ja kotihoidossa olleiden lasten välillä olivat pieniä; kotilapset olivat kuitenkin lukemis- ja kirjoittamisvalmiuksissa, motorisessa kehityksessä sekä luovuudessa muita vertailuryhmiä hieman heikompia.

Clarke-Stewartin, Gruberin ja Fitzgeraldin (1994) tutkimuksessa esikouluikäisten kotona hoidettujen lasten todettiin olevan päiväkodissa hoidettuja lapsia heikompia kognitiivisessa ja kielen kehityksessä. Toisaalta Thornburgin, Pearlin, Cromptonin ja Ispan (1990, 33-38) sekä Vandellin ja Corasinitin (1990, 562-569) tutkimuksissa tätä eroa ei löydetty. Gottfriedin ja Gottfriedin (1988) sekä Gottfriedin, Bathurstin ja Gottfriedin (1994) pitkittäistutkimuksessa tarkasteltiin äidin työssäolon yhteyttä lapsen kehitykseen. Tutkimuskohteena oli 130 yksivuotiaista lasta, joita tutkittiin läpi varhaisen aikuisuuden. Tutkimuksen mukaan kotiäitien ja työssäkäyvien äitien lapset olivat kognitiivisessa kehityksessään saman tasoisia lapsuudesta aikuisuuteen asti. (Gottfried, Bathurst & Gottfried 1994, 92-93; Gottfried, Gottfried & Bathurst 1995, 141-142.) Eri tutkimusten tulokset ovatkin ristiriitaisia sen suhteen, onko kotihoidolla yhteyttä lapsen kognitiiviseen kehitykseen tai millaista yhteyttä kotihoidolla mahdollisesti on.

4.4 Sosiaalinen ja emotionaalinen kehitys kotihoidossa

Sosiaalisen kehityksen tarkastelussa painopiste on pääosin yksilön ja ympäristön vuorovaikutuksessa. Psykososiaalisella kehityksellä tarkoitetaan persoonallisuuden ja sosiaalisen kehityksen yhteyttä, kun taas sosioemotionaalisessa kehityksessä korostetaan persoonallisuuteen liittyvän tunne-elämän ja sosiaalisen käyttäytymisen yhteyttä. (Aaltonen ym. 2001, 140-176.) Sosiaalisen kehityksen etenemistä voidaan kuvata sosiaalisten taitojen muodostumisena. Sosiaaliset taidot määritellään käyttäytymiseksi, joka konkreettisesti tilanteessa johtaa positiivisiin sosiaalisiin seuraamuksiin. Sosiaaliset taidot jaetaan sosiaalisiin perustaitoihin ja sosiaalisen vuorovaikutuksen monimutkaisempiin taitoihin. Perustaitoja ovat toisen kuunteleminen, sen ilmaiseminen että kuuntelee toista, vuorotellen puhuminen sekä aloitteen tekeminen. Monimutkaisempia taitoja ovat muun muassa yhteistoiminta, auttaminen, uhrautuminen, vaihtaminen, toisen ohjaaminen, ohjeiden noudattaminen ja kilpaileminen. (Poikkeus 1995, 126; Takala & Takala 1988, 191-192.)

Suomessa ei olla juurikaan tutkittu lapsen hoitomuodon ja sosiaalisen kehityksen välistä yhteyttä. Kiviluodon ja Parkkisen (1976) tekemän tutkimuksen perusteella ei voitu havaita eroja lapsen sosiaalisessa käyttäytymisessä eri hoitomuodoissa olleiden lasten välillä. Myös Ojala (1993, 211) toteaa, ettei kodissa kasvaneiden ja päivähoidossa olleiden lasten motivaatiotekijöissä tai sosiaalis-emotionaalisissa tekijöissä ole yleisesti ottaen voitu osoittaa olevan eroja. Lahikaisen & Asikaisen (1983, 84-87) tutkimus antaa asiasta toisenlaisen kuvan. He tutkivat äidin kotona hoitamien kaksivuotiaiden sosiaalista kehitystä. Tutkimuksessa vertailtiin kotona hoidettuja ja päiväkodissa olevia lapsia. Tulosten mukaan kotihoidossa olevat lapset ovat päiväkotilapsia tasapainoisempia. Kotilapsilla oli päiväkotilapsia vähemmän muun muassa yöheräilyä ja nukkumaanmenon pitkittämistä. Kotihoidossa olevien lasten todettiin olevan myös turvallisemmin kiintyneitä kuin päiväkotilasten. Tutkijat kuitenkin toteavat, että vertailu eri hoitomuotojen välillä on karkeaa ja koko kysymyksenasettelu eri hoitomuotojen paremmuudesta on väärä. Jos lapsi ei esimerkiksi saa kotonaan mahdollisuutta turvalliseen suhteeseen, olisi lapsen kannalta parempi, jos hän olisi kodin

ulkopuolisessa päivähoidossa.

Ulkomaiset tutkimustulokset hoitomuodon vaikutuksista sosiaaliselle kehitykselle ovat ristiriitaisia. Moore (1975) tutki päivähoidon pitkäaikaisvaikutuksia englantilaisten lasten kehitykseen. Tutkimuksessa verrattiin alle 5-vuotiaita kotihoidossa, päiväkodissa tai perhepäiväkodissa olleita lapsia. Lasten kehitystä seurattiin 15. ikävuoteen asti, ja lasten tietoja hankittiin äitien haastattelujen, kyselyjen, opettaja-arviointien sekä testausten avulla. Tulosten mukaan kotihoidossa olleet pojat eivät olleet niin pelottomia, aggressiivisia ja aikuisia kohtaan kapinoivia kuin muut vertailuryhmät. Kotihoidossa olleet pojat olivat sisäistäneet aikuisten arvot ja normit. Heillä oli vahva itsekontrolli ja hyvä koulumenestys. Tyttöjen osalta tulokset eivät olleet yhtä selkeät, mutta silti samansuuntaiset.

Gunnarsson (1978) tutki ruotsalaisten kotilasten, päiväkotilasten ja perhepäiväkotilasten kehitystä 1–1,5 –vuotiaista 5–5,5 –vuotiaiksi saakka. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää havaintojen ja testauksen avulla eri hoitomuodoissa olleiden lasten eroja. Tulosten mukaan kotilapset eivät olleet niin yhteistyökykyisiä, puheliaita, sosiaalisia ja toveriryhmään suuntautuneita kuin muut ryhmät. Hoffman (1974) tutki äidin työssäkäynnin vaikutusta lapseen. Tutkimuksen mukaan äidin työssäkäynti saattaa heikentää lapsen emotionaalista ja tiedollista kehittymistä. Sen sijaan Gottfriedin ja Gottfriedin (1988) sekä Gottfriedin, Bathurstin ja Gottfriedin (1994) tutkimuksissa kotiäitien ja työssäkäyvien äitien lapset olivat sosio-emotionaalisisessa kehityksessään saman tasoisia lapsuudesta aikuisuuteen asti.

Australian Perhetutkimusinstituutin tutkimuksessa tarkasteltiin lasten hoitomuotojen vaikutuksia lasten kehitykselle. Tutkimuksen aineisto kerättiin 8446 kyselyllä, joka tehtiin ensimmäistä vuottaan koulussa olevien lasten äideille. Aineisto koostui myös 728 haastattelusta, lapsille tehdyistä testeistä sekä opettajien arvioinneista. Tutkimuksen mukaan viisivuotiaat kotona hoidetut lapset ovat mukautuvampia, mutta riippuvaisempia ja epävarmempia kuin lapset, jotka ovat olleet alle vuoden ikäisinä useita tunteja päivässä kodin ulkopuolisessa hoidossa. Kotilapset eivät vaadi opettajaltaan niin paljon huomiota kuin kodin ulkopuolella hoidetut lapset. (Colman 1995.)

DiLalla (1998) tutki kotihoidossa ja päivähoidossa olleiden esikoululaisten vuorovaikutustaitoja, temperamenttia sekä sosiaalista käyttäytymistä vertaisryhmässä laboratorio-olosuhteissa. Myös lasten vanhemmille tehtiin kysely lasten päivähoitokokemuksista, temperamentista ja käyttäytymisongelmista. Tutkimuksen

mukaan ne lapset, jotka olivat olleet vähän aikaa tai eivät lainkaan päivähoidossa, käyttäytyivät päivähoidossa olleita lapsia todennäköisemmin epäsosiaalisella tavalla. Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että kotihoito ei edistä niin hyvin lapsen sosiaalistumista kuin kodin ulkopuolinen hoito. Tulosten perusteella voidaan väittää, että mitä kauemmin lapsi on kotihoidossa, sitä vähemmän hän on vuorovaikutuksessa vertaisryhmänsä kanssa. Tosin sitä vähemmän hän on myöskään aggressiivisessa vuorovaikutuksessa vertaisryhmänsä kanssa.

4.5 Fyysinen ja motorinen kehitys kotihoidossa

Fyysistä kehitystä tapahtuu eri kudoksissa, elimissä ja elintoiminnoissa. Aivojen kehittymiseen vaikuttavat hormonit, ravinto sekä ympäristön tarjoamat virikkeet ja sensomotorinen vuorovaikutus ympäristön kanssa. Aivojen suotuisaan kehittymiseen vaikuttaa vuorovaikutus monimutkaisen ympäristön kanssa. Ympäristön tuleekin tarjota riittävästi uutta. (Takala & Takala 1988, 93-94.) Barnett & Barnett (1997) toteavat viime aikaisten neurologisten tutkimusten osoittaneen, että lapsen varhaisimmat vuodet ovat kriittisiä niiden aivojärjestelmien kehittymiselle, jotka mahdollistavat tiedon prosessoinnin, tunteiden normaalin ilmaisun ja kielen kehittymisen. Ympäristö, joka tarjoaa monenlaisia oppimiskokemuksia, lisää tietoa siirtävien synapsien määrää, ja tämä taas laajentaa aivojen kapasiteettia. Niillä lapsilla, joita ei olla pidetty sylissä, kosketeltu tai joiden leikkiä ja uteliaisuutta ei olla rohkaistu, muodostuu vähemmän tietoa siirtäviä synapseja. Aika, jonka lasta hoitava käyttää lapselle puhumiseen, samoin kuin hänen herkkyytensä lapsen reaktioihin, ennustavat lapsen kielen oppimista ja älyllistä kapasiteettia.

Motorinen kehitys määräytyy hermojärjestelmän, luuston ja lihaksiston kehityksestä ja se etenee tiettyjen vaiheiden kautta, jotka seuraavat toisiaan määräjärjestyksessä. Lasten välillä voi olla kuitenkin suuriakin eroja siinä, minkä ikäisinä he saavuttavat kunkin vaiheen. Lapsen motorinen kehitys sisältää suurten lihasten koordinaation eli karkeamotoriikan sekä pienten lihasten koordinaation eli hienomotoriikan. Kehitys etenee kokonaisvaltaisesta toiminnasta eriytyneeseen toimintaan. (Takala & Takala 1988, 98-99.)

Ympäristöolot määrittävät, millaiset mahdollisuudet lapsella on kehittää ja harjoittaa taitojaan. Lapsen käsitys ruumiistaan ja minästään kokonaisuutena

muodostuu vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Ympäristöltä saamansa palautteen perusteella lapsi hahmottaa oman ulkomuotonsa ja omat fyysiset sekä motoriset toimintamahdollisuutensa. Lapsen fyysisellä ja motorisella kehityksellä onkin tärkeä merkitys minäkäsityksen muodostumiselle. Fyysisesti ja motorisesti hyvin kehittyneen lapsen sosiaalinen sopeutuminen ympäristöön on usein helpompaa kuin hitaammin kehittyneen lapsen. Fyysisellä ja motorisella kehityksellä onkin tärkeä merkitys lapsen kokonaispersoonallisuuden kehittymiselle sekä sosiaaliselle vuorovaikutukselle toveriryhmässä. (Takala & Takala 1988, 103-104.)

Suomalaisten ja ulkomaisten päivähoiton vaikutustutkimusten perusteella voidaan väittää, ettei kotihoidossa ja kodin ulkopuolella olevien lasten fyysisessä kehittämisessä tai pysyvässä sairastamisessa voida havaita eroja (Ojala 1993, 211).

4.6 Persoonallisuuden kehitys kotihoidossa

Persoonallisuuden muotoutumista voidaan tarkastella monesta eri näkökulmasta johtuen persoonallisuus –käsitteen lukuisista eri määritelmistä tieteen piirissä. Persoonallisuudella voidaan tarkoittaa esimerkiksi ihmisen toiminnan ja tietoisuuden kokonaisuutta, ja sitä voidaan kuvata muun muassa kehon rakenteen, luonteenpiirteiden, vastasyntyneen temperamentin, minäkäsityksen ja tarpeiden avulla. (Aaltonen ym. 2001, 140-176; Takala & Takala 1988, 216.)

Pekki ja Tamminen (2002, 12-15) määrittelevät seitsemän eri perustarvetta, jotka vanhempi-lapsisuhteen tulee riittävän hyvin täyttää lapsen tasapainoisen kehityksen saavuttamiseksi. Keskeisimpänä tarpeena he näkevät *kiintymyksen* tarpeen. Lapsi tarvitsee aikuisen kiintymystä ja mahdollisuutta myös itse kiintyä aikuiseen. Toinen lapsen perustarve on *turvan* tarve. Terve kasvu edellyttää fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista turvaa. Kolmantena perustarpeena on fyysisen ja psyykkisen *hoivan* tarve. Neljäntenä perustarpeenaan lapsi tarvitsee sitä, että hän voi vastavuoroisesti *jakaa tunteita* aikuisen kanssa ja että aikuinen säätelee omilla tunteillaan lasta. Viides perustarve on *oppimisen* ja kuudes *leikin* tarve. Viimeisenä tarpeena on *kontrollin* tarve eli vuorovaikutuksellisten rajojen, sääntöjen, ohjeiden ja jopa kurin tarve. Kun lapsi saa jatkuvaa kokemusta siitä, että aikuinen hallitsee hänen arkielämäänsä, alkaa lapsella kasvaa kyky oman elämänsä hallintaan ja itsekontrolliin.

Wessels ja Lamb (1997, 771-794) tutkivat 1-8 -vuotiaiden lasten persoonallisuuden kehitystä eri päivähoitomuodoissa. He seurasivat 122 ruotsalaislapsen persoonallisuuden kehitystä 16 kuukauden ikäisestä kahdeksan ja puolen vuoden ikään asti. Tutkimus kohdistui persoonallisuuden kehityksestä itsenäisyyteen, itseluottamukseen ja itsekontrolliin. Päivähoitomuotojen vertailu tehtiin kotihoidossa, perhepäivähoidossa ja lastentarhassa olevien lasten välillä. Tutkimuksessa ei löydetty juurikaan eroa kotihoidossa tai lastentarhassa olevien lasten persoonallisuuden kehityksessä. Tutkimuksessa tuli sen sijaan esiin, että lapsen heikko itsekontrolli väheni enemmän kotihoidossa kuin perhepäivähoidossa olevilla lapsilla. Lisäksi lapsen itseluottamus ja itsenäisyys lisääntyivät enemmän koti- kuin perhepäivähoitolapsilla. Kotihoidon tai kodin ulkopuolisen hoidon laatu, sosioekonominen status tai perheen tausta eivät lieventäneet hoitomuodon vaikutuksia.

Maccoby ja Martin (1983) julkaisivat katsauksen sosialisaaion tutkimuksen tutkimusmenetelmistä, tuloksista ja teorioista. He totesivat, etteivät vanhempien käytöksen ja lasten persoonallisuuspiirteiden väliset korrelaatiot olleet vahvoja eivätkä johdonmukaisia. Tulokset osoittivat, että joko kodilla ja vanhemmilla ei ole mitään vaikutusta lapsen persoonallisuuden kehittymiseen tai sitten vaikutusta on vain niillä seikoilla, jotka ovat kullekin perheen lapselle erilaiset. Jälkimmäisen vaihtoehdon mukaan vanhemmilla ja kodilla on merkitystä, mutta käytännössä kukin lapsi elää erilaisessa kodinsisäisessä ympäristössä. Kukin perheen lapsi saa kotona erilaisia kokemuksia ja hänellä on erilaiset suhteet muihin siellä asuviin.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimustehtävät

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia käsityksiä kotiäideillä on äidin kotona olon merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Tätä tutkimustehtävää lähestytään seuraavien tutkimusongelmien avulla:

1. Millaisia käsityksiä kotiäideillä on oman kotona olonsa merkityksestä lapsen kasvulle ja fyysiselle, kognitiiviselle, sosiaaliselle, emotionaaliselle sekä persoonallisuuden kehitykselle?
2. Millaisella toiminnalla kotiäidit käsittävät edistävänsä lapsensa kasvua ja kehitystä?
3. Voisiko kotiäitien mielestä lasta hoitaa yhtä hyvin muutkin kuin äiti?
4. Millaisia vaatimuksia he asettavat kotiäitiydelle lapsen suotuisan kasvun turvaamiseksi?

5. Kokevatko he itse täyttävänsä mahdolliset asettamansa vaatimukset?

5.2 Tutkimuskohde

Tutkimuskohteina oli 10 kotiäitiä Tampereen seudun Kotiäidit ry:stä ja 8 kotiäitiä Jyväskylän kaupunkiseurakunnan perhekerhosta eli yhteensä tutkittavia oli 18. Tampereen seudun Kotiäitien yhdistys perustettiin toukokuussa vuonna 1998 ja siitä muodostui kotona lapsiaan ja talouttaan hoitavien äitien oma ”ammattiyhdistys”. Yhdistyksen kotipaikkana on Tampere, mutta jäseniä on myös ympäristökunnista. Yhdistyksen jäseniä on yhteensä 60. Tampereen seudun Kotiäidit ry:n tarkoituksena on antaa äideille muun muassa tukea ja koulutusta vaativassa kasvatus- ja kodinhoitotyössään. Yhdistyksen yhtenä tavoitteena on nostaa kotona tehdyn kodinhoito- ja hoivatyön arvostusta sekä äitien omanarvontuntoa.

Kiinnostuin tutkimaan yhdistyksen kotiäitejä, sillä tällä tavoin arvelin saavani mahdollisuuden tarkastella keskimääräistä aktiivisempien, kotiäitiytensä kenties voimakkaammin tiedostavien ns. uskotiäitien käsityksiä. Toisaalta aineiston kerääminen yhdistyksen jäseniltä arvelutti, sillä yhdistyksen kotiäidit saattaisivat nähdä tutkimuksen vain keinona vakuutella äidin kotona olon tärkeyttä lapselle. Olihan yhdistyksen päämääränä nostaa kotona tehdyn lastenhoitotyön arvoa. Näin heidän mahdolliset negatiiviset käsityksensä äidin kotona olon merkityksestä voisivatkin jäädä piiloon. Ja toisaalta vaikka pelkät positiiviset käsitykset äidin merkityksestä olisivatkin ”todellisia”, ne saattaisivat poiketa niiden kotiäitien käsityksistä, jotka eivät aja aktiivisesti kotiäitien etuja tai jotka eivät ehkä tiedosta kotiäitiyttään niin voimakkaasti kuin yhdistyksen äidit. Tällä tavoin ei luultavasti tavoitettaisi myöskään niitä kotiäitejä, jotka eivät ole omasta halustaan jääneet kotiin, vaan kotiin jääminen on johtunut esimerkiksi työttömyydestä. Nämä äidit saattaisivat nähdä kotona olonsa merkityksen erilaisena kuin kotiin omasta tahdostaan jääneet äidit. Näiden syiden vuoksi tutkimukseen otettiin myös ”tavallisia” kotiäitejä Jyväskylän kaupunkiseurakunnan perhekerhosta, jotta tutkimus toisi esiin mahdollisimman monipuolisen kirjon kotiäitien käsityksiä.

Jyväskylän kaupunkiseurakunnan järjestämä Kuokkalan alueen perhekerho on lasten ja aikuisten yhteinen kohtaamispaikka seurakunnassa. Kerhoon voivat mennä kaikki 0-6 –vuotiaat lapset vanhempineen.. Perhekerho tarjoaa kotona lapsia

hoitavalle vanhemmalle ja hoitajalle mahdollisuuden tavata muita aikuisia keskustelun, toiminnan ja hiljentymisen merkeissä.

Virallisten tilastojen mukaan äitiyslomalla tai hoitovapaalla olevat äidit kuuluvat työvoimaan, eivätkä he näin ollen ole kotiäitejä. Tässä tutkimuksessa kotiäitiyttä ei määritelty näin tiukasti, sillä tutkimuksessa haluttiin antaa ääni myös niille äideille, jotka olivat äitiyslomalla tai hoitovapaalla, mutta joilla oli aikomus jäädä niiden päätyttyä ”virallisesti” kotiin. Tällä tavoin tutkimuksen kohteeksi saatiin myös ne kotiäidit, joilla oli aivan pieni lapsi tai lapsia. Tutkimuskohteena oli myös äitejä, jotka eivät tutkimuksen teon aikana olleet kotiäitejä, mutta jotka olivat kotiäitejä kuitenkin joskus olleet. Tutkimukseen haluttiin siis äitejä, jotka olivat joskus hoitaneet tai joiden tarkoituksena oli itse hoitaa kotona omia lapsiaan joitakin vuosia.

Tutkittavien iät vaihtelivat 25-vuotiaista 53-vuotiaaseen ja heidän keskimääräinen ikänsä oli 32-vuotta. Äideistä kahdeksan asui Tampereella, seitsemän Jyväskylässä, yksi Nokialla, yksi Pirkkalassa ja yksi Laukaassa. Puolet tutkittavista eli yhdeksän äitiä oli suorittanut keskiasteen tutkinnon. Kotiin oli siis jäänyt useimmiten keskiasteen tutkinnon suorittanut nainen (ks. Korpinen 1997, 51). Neljällä äidillä oli alempi korkeakoulututkinto, neljällä äidillä ylempi korkeakoulututkinto ja yhdellä äidillä perustutkinto. Yhdistyksen ja perhekerhon äitejä verrattaessa voitiin yhdistyksen äitien todeta olevan perhekerhon äitejä korkeammin koulutettuja. Esimerkiksi kaikki korkeimmin kouluttautuneet neljä äitiä olivat yhdistyksen jäseniä. Äidit olivat olleet kotona keskimäärin kaksi vuotta ja kuusi kuukautta. Pidemmän koulutuksen hankkineet (sekä ylempään että alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet) olivat olleet kotona keskimäärin viisi vuotta ja viisi kuukautta, ja heidän tarkoituksenaan oli olla kotona kaiken kaikkiaan keskimäärin viisi vuotta ja kymmenen kuukautta. Lyhyemmän koulutuksen hankkineet (perustutkinnon ja keskiasteen tutkinnon suorittaneet) olivat olleet kotona keskimäärin kaksi vuotta ja viisi kuukautta, ja heidän tarkoituksenaan oli olla kotona kaiken kaikkiaan keskimäärin kolme vuotta ja 11 kuukautta. Pidemmän koulutuksen hankkineet olivat siis olleet pisimpään kotona ja heidän tarkoituksenaan oli myös olla pisimpään kotona (ks. Kajanoja 1999, 77; vrt. Korpinen 1997, 51). Tutkittavista suurin osa eli 15 äitiä oli naimisissa, kaksi avoliitossa ja yksi eronnut. Yhtä yksinhuoltaja-äitiä lukuun ottamatta kaikki tutkittavat kuuluivat ns. ydinperheeseen. Lasten lukumäärä perheissä vaihteli yhdestä kolmeen lapseen. Keskimäärin äideillä

oli kaksi lasta. Suurimmalla osalla eli 11 äidillä oli kaksi tai kolme lasta ja seitsemällä äidillä oli yksi lapsi. Eli tässäkin tutkimuksessa hieman suurempi osa äideistä on jäänyt kotiin toisen lapsen synnyttyä kuin ensimmäisen (ks. Auvinen 1995, 39; Sauli 2000, 137-138). Lasten iät vaihtelivat yhdeksän kuukauden ikäisestä 17-vuotiaaseen, ja heidän keskimääräinen ikänsä oli kolme vuotta (ks. taulukko 1).

TAULUKKO 1. Tutkittavien ikä, koulutus, siviilisääty, lapsiluku, lasten ikä ja kotonaolon kesto

Ikä	Koulutus	Siviilisääty	Lapsiluku	Lasten ikä	Kotonaolon kesto (vuotta)
25	Keskiasteen tutk.	Avoliitto	1	2	1
25	Keskiasteen tutk.	Avoliitto	2	1, 2	2
25	Keskiasteen tutk.	Avoliitto	1	2	2,5
25	Keskiasteen tutk.	Avoliitto	2	1, 3	3,5
26	Alempi korkeakoulututk.	Avoliitto	2	1, 3	3,5
27	Alempi korkeakoulututk.	Avoliitto	2	1, 3	3,5
29	Perustutkinto	Avoliitto	1	2	2,5
32	Alempi korkeakoulututk.	Avoliitto	1	1	1
33	Alempi korkeakoulututk.	Avoliitto	2	1, 4	2,5
33	Keskiasteen tutk.	Eronnut	1	1	1
34	Keskiasteen tutk.	Avoliitto	2	3, 5	4
35	Ylempi korkeakoulututk.	Avoliitto	2	3, 5	5
37	Keskiasteen tutk.	Avoliitto	1	1	1
37	Keskiasteen tutk.	Avoliitto	1	1	1
38	Ylempi korkeakoulututk.	Avoliitto	3	9kk, 4, 8	2,5
40	Keskiasteen tutk.	Avoliitto	2	4, 7	6
53	Ylempi korkeakoulututk.	Avoliitto	2	13, 17	17
?	Ylempi korkeakoulututk.	Avoliitto	3	3, 5, 8	8,5
Keskiarvo	32,59		2	3	2,5
	n. 32 v.			3 v.	n. 2 v. 6 kk

5.3 Tutkimusmenetelmien kuvaus

Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen, sillä se pyrkii toimijoiden näkökulman ymmärtämiseen ja tulkitsemiseen. Tutkimusotteeltaan tutkimus muistuttaa lähinnä fenomenografiaa siinä mielessä, että tutkimuksen kohteena on tieteellisten totuuksien etsimisen sijasta ihmisen arki ajattelu. Tarkoituksena on tuoda esiin erilaisia ajattelutapoja tiettyyn ilmiöön eli kotiäidin merkitykseen liittyen. Samaa ilmiötä koskevat käsityksethän vaihtelevat henkilöstä toiseen. Fenomenografian ero muuhun

käsitystutkimukseen onkin juuri sen kiinnostus käsitysten sisällöllisiin eroihin. (Ahonen 1994, 114-115; Häkkinen 1996, 5.)

Patton (1990, 10) jakaa laadullisen tutkimuksen aineistonkeruutavat haastatteluun, havainnointiin ja kirjoitettuihin dokumentteihin. Tutkimukseni aineisto oli Pattonin luokittelua noudattaen kirjoitettu dokumentti, sillä aineisto koostui avoimista, kirjoitetuista vastauksista kyselyyn. Kyselyn valitseminen aineistonkeruumenetelmäksi perustui ensinnäkin siihen, että se mahdollisti tutkittavien keräämisen melko laajalta maantieteelliseltä alueelta eli Pirkanmaalla asuvilta yhdistyksen kotiäideiltä sekä Jyväskylässä ja sen lähiseudulla asuvilta ”kerhokotiäideiltä”. Kysely antoikin näin mahdollisuuden tavoitella äitejä, joiden käsitysten viitetaustat olisivat erilaisia. Tutkimalla pelkästään yhdistyksen tai pelkästään kerhon äitejä arvioin tavoittavani vähemmän sisällöllisesti erilaisia käsityksiä. Kyselyn valitseminen perustui myös siihen, että aihe on usein voimakkaita tunteita herättävä. Pidin tärkeänä, etten vaikuttaisi olemuksellani vastauksiin, vaan vastaajat saisivat kertoa käsityksistään vapaasti ilman tutkijan läsnäoloa. Tätä pidetäänkin kyselylomakkeella suoritetun tutkimuksen etuna. Epäilin läsnäoloni saattavan johtaa siihen, että vastaajat pyrkivät miellyttämään minua ja ilmaisemaan jotakin muuta kuin mitä todella ajattelevat. Kyselyyn vastatessaan vastaajat saivat ikään kuin säilyttää anonymiteettinsä ja kertoa käsityksistään mahdollisimman rehellisesti. Aineiston hankinnassa halusin varmistaa myös sen, että vastaajat saavat valita itselleen sopivimman vastaamisajankohdan ja pohtia rauhassa vastauksia. Epäilin etenkin pienempien lasten äitien olevan kiireisiä, jolloin mahdollisuus itselle sopivaan vastaamisajankohtaan lisäisi halukkuutta osallistua tutkimukseen.

Kyselylomaketutkimuksen haittapuolena on usein vastausprosentin jääminen alhaiseksi. Vaikka aineiston keruu onkin nopeaa, uusintakyselyjen tekeminen lisää vastausaikaa ja työtä. Kyselyn yhtenä kriittisenä pisteenä on myös vastaajien perehtyneisyys kysyttäviin asioihin. Kyselyyn sisältyy lisäksi kysymysten väärinymmärtämisen mahdollisuus, sillä vastaaja ei voi saada välittömästi tarkentavaa informaatiota itselleen epäselvien kysymysten yhteydessä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 182; Valli 2001, 101-102; Värri-Lahti 2001, 72.) Vastaajilla oli kuitenkin tässä tutkimuksessa mahdollisuus ottaa tutkijaan yhteyttä (esimerkiksi epäselvien kysymysten vuoksi) sähköpostitse, postitse, puhelimitse tai tapaamalla henkilökohtaisesti. Kaksi äitiä tiedustelikin sekä puhelimitse että

henkilökohtaisesti voisivatko he palauttaa kyselyn, vaikka palautuspäivä olikin jo umpeutunut. Nämä tiedustelut, keskustelut äitien kanssa sekä kyselyihin kirjoitetut kommentit toivat esille sen, että vastaajat olivat motivoituneita vastaamaan kyselyyn ja he suhtautuivat siihen vakavasti. Tämä ei ole kyselyssä aina varmaa.

Kyselyn muodostaminen avointen kysymysten avulla perustui siihen, että avoimet kysymykset antavat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin. Ne osoittavat vastaajien tietämyksen aiheesta sekä sen, mikä vastaajien ajattelussa on keskeistä ja kuinka voimakkaita asiaan liittyvät tunteet ovat. Avoimet kysymykset antavat mahdollisuuden tunnistaa motivaatioon liittyviä seikkoja ja vastaajan viitekehyksiä. Avoimet kysymykset antavat tutkijalle mahdollisuuden ymmärtää maailmaa sellaisena kuin vastaajat sen näkevät. Vastaajien mielipiteet voidaan saada selville perusteellisesti. Yksi sen eduista on myös aineiston monipuolisen luokittelun mahdollisuus. Avointen kysymysten huonona puolena on, että joihinkin kysymyksiin saatetaan jättää vastaamatta tai vastaukset ovat epätarkkoja. Aina vastaaja ei vastaa suoraan kysymykseen, vaan sen vierestä, jolloin vastaus voi olla hedelmätön. Avoimet kysymykset vaativatkin vastaajilta kirjoitustaitoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2002, 188; Patton 1990, 24; Valli 2001, 110-111.)

5.4 Aineiston keruun vaiheet

Kyselyn kysymykset muodostettiin tutkimusongelmien viitoittaman teoriataustan pohjalta. Periaatteena oli, että teoriatausta olisi niin ”valmis” kuin se vain laadullisessa tutkimuksessa voi olla ennen kuin kysymyksiä aletaan muodostaa, jotta kysymykset kattaisivat koko teoriataustan. Näin ollen tutkimusongelmille saataisiin vastaukset ja vastauksille teoriataustan antama kehys. Ahonen (1994, 136) toteaa, että kysymysten tiukka liittyminen tutkimusongelmiin ja niiden kautta teoriaan takaa tutkimuksen teoreettisen validiteetin. Tämä olikin yksi syy melko suljetun kyselyn muodostamiselle. Kysymyksiä muodostettaessa pyrittiin siihen, että äidit pysyisivät tutkimusaiheessa, ja antaisivat näin ollen vastauksia tutkimusongelmiin. Tällä tavoin vastaukset saataisiin myös kytkettyä tutkimuksen teoriataustaan. Toisin kuin strukturoidut kysymykset, avoimet kysymykset antoivat kuitenkin äideille mahdollisuuden ilmaista ajatuksiaan vapaasti. Toinen syy melko tarkoin rajattujen kysymysten rakentamiselle oli se, että kysymysten haluttiin olevan mahdollisimman

informatiivisia ja helposti ymmärrettäviä. Kysymysten avulla haluttiin myös saada esille tutkittavien käsityksiä kaikista kehityksen osa-alueista. Koska tietoa haluttiin kaikista osa-alueista, pidettiin tärkeänä, että nämä osa-alueet tulevat esille myös kysymyksissä. Muulloin olisi ollut vaarana saada tietoa pelkästään äidin kotona olon merkityksestä lapsen kehitykselle yleisesti, jota on Mikkolan (2003) ja Värri-Lahden (2001) tutkimuksissa tullut jo esille.

Kysely rakennettiin niin, että ensimmäiset kysymykset olivat helpoimpia, jotta äidit pääsisivät kirjoittamisen alkuun. Kyselyn keskikohta sisälsi vaikeimmat kysymykset, jolloin äitien arveltiin parhaiten jaksavan vastata kysymyksiin. Viimeisiksi kysymyksiksi jätettiin ne, joiden arveltiin herättävän äideissä eniten mielipiteitä ja voimakkaitakin tunteita. Tämä siksi, että äidit jaksaisivat kirjoitustyössä loppuun asti. Viimeiset kysymykset käsitelivät myös päivittäin tehtävien asioiden selvittämistä, jotka eivät näin ollen vaatisi intensiivistä ajatustyötä.

Kohderyhmää taustoittavien eli ns. helpoimpien kysymysten (1-11) jälkeen muodostettiin vaikeimmat eli kehityksen eri osa-alueita kartoittavat kysymykset (12-16). Kognitiivisen ja persoonallisuuden kehityksen osalta kysymykset kohdistuivat vain niihin osa-alueisiin, joihin kasvuympäristöllä ajateltiin olevan yhteyttä, ja joihin äitien ajateltiin osaavan vastata. Viimeiset kysymykset (17-24) kartoittivat äidin toimintaa, äidin korvattavuutta, lapsen kasvua kotihoidossa, kotiäidille asetettuja vaatimuksia sekä niiden täyttymistä. Äideille annettiin myös mahdollisuus vapaaseen kommentointiin. Kaikki kysymykset pyrittiin muodostamaan tiukasti teoriataustan ja tutkimusongelmien mukaisesti.

Aineiston hankinta Tampereen seudun Kotiäitien yhdistykseltä tapahtui siten, että yhdistyksen kotisivuille (<http://www.tampereenkotiaidit.net>) lähetettiin sähköpostiviesti, jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoitus ja pyydettiin lupaa tutkimuksen suorittamiseen (liite 1). Tutkimusluvan pyyntö oli lähetettävä yhdistyksen kotisivuille, sillä yhdistyksen jäsenten yhteystietoja ei ollut saatavilla. Tämän jälkeen yhdistyksen puheenjohtaja Lila Heinola otti sähköpostitse yhteyttä ja ilmoitti yhdistyksen olevan kiinnostunut tutkimukseen osallistumisesta. Puheenjohtajan kanssa neuvoteltiin sähköpostitse siitä, miten ja missä avoimista kysymyksistä koostuva kysely olisi parasta jakaa, jotta mahdollisimman moni jäsen vastaisi mahdollisimman nopeasti. Vastaukset haluttiin saada mahdollisimman nopeasti, sillä kyselylomaketutkimuksen haittapuolena pidetään vastausprosentin jäämistä usein alhaiseksi, mikä merkitsee uusintakyselyjen tekemistä ja näin ollen

vastausajan lisääntymistä. Vastausajan ei haluttu venyvän liian pitkäksi.

Kysely (liite 2) päätettiin jakaa yhdistyksen järjestämässä Kotiäitien syyspäivässä 19.10.2003, jonne oletettiin osallistuvan noin 20 äitiä. Kyselyn jakaminen tapahtui siten, että 25 kappaletta kyselyä lähetettiin postitse puheenjohtajalle, joka jakoi kyselyt syyspäivässä. Ennen kyselyjen lähettämistä, puheenjohtaja arvioi kyselyn ja antoi siitä minulle palautteen. Hän piti kysymyksiä hyvinä ja hänelle oli tullut heti mieleen paljon vastauksia. Puheenjohtaja halusi myös varmistaa oliko ymmärtänyt oikein kysymysten 20 ja 21 välisen eron. Koska hän oli ymmärtänyt eron oikein, kysymyksiin ei päätetty tehdä muutoksia. Puheenjohtaja ei siis kuitenkaan varsinaisesti esitellyt kyselyä, sillä hänen haluttiin osallistuvan itse tutkimukseen. Itse vastasin kyselyyn saadakseni arvion siitä, kuinka kauan kyselyyn vastaaminen kestää ja onko se mahdollisesti liian vaativa. Totesin kyselyn vaativaksi, mutta toisaalta pidin kysymyksiä yhtä kysymystä lukuun ottamatta niin olennaisina, etten muuttanut kyselyä kuin poistamalla siitä yhden kysymyksen.

Kyselyn alussa olevassa johdantokirjeessä äideille selostettiin tutkimuksen tarkoitus, kyselyn viimeinen palautuspäivämäärä (27.10.2003) sekä ohjeet siitä, ketkä voivat tutkimukseen osallistua. Vastausaikaa annettiin kahdeksan päivää. Äidit saivat vastata kyselyyn joko paikan päällä tai myöhemmin kotona. Puheenjohtaja lähetti neljän äidin paikan päällä kirjoittamat vastaukset minulle postitse, viisi äitiä vastasi muutamia päiviä myöhemmin sähköpostitse ja yksi äiti lähetti vastauksensa postitse viimeisen palautuspäivän jälkeen. Yhteensä siis kymmenen yhdistyksen kotiäitiä vastasi kyselyyn.

Aineiston hankinta perhekerhosta tapahtui siten, että tutkimuslupa pyydettiin kerhopäivänä 28.10.2003 kerhon vetäjiltä. Luvan saamisen jälkeen kysely (liite 2) jaettiin kaikille halukkaille äideille, toisin sanoen kaikille kerhossa olleille kahdelletoista äidille, joita pyydettiin palauttamaan kysely seuraavalla kerhokerralla 4.11. Vastausaikaa annettiin viikko. Yhdistyksen ja perhekerhon äideille jaettiin täsmälleen sama kysely. Viisi kotiäitiä palautti kyselyn seuraavalla kerhokerralla, mutta vastausaikaa pidennettiin vielä viikolla, sillä osa äideistä ei ollut ehtinyt vastaamaan ja osalla vastattu kysely oli unohtunut kotiin. Kaksi äitiä palautti kyselyn 11.11 kerhossa ja yksi äiti lähetti vastauksensa postitse 14.11. Yhteensä siis kahdeksan kerhoäitiä vastasi kyselyyn.

5.5 Aineiston analyysi: merkitysten tulkinta

Merkityksiä tulkittaessa tulee muistaa, että merkitykset eivät ryhmitä tutkijan eteen seesteiseksi kokonaisuudeksi, vaan tutkijan on muodostettava kokonaisuutta osa osalta. Kokonaisuus puolestaan muotoutuu niiden ajatuksellisten ja käsitteellisten aineiden näköiseksi, joiden avulla se on tuotettu. Näin ajateltuna merkitysten tutkiminen on itsekin merkitysten tuottamista. Merkitykset eivät ole, vaan ne tulevat. (Lehtonen 1996, 9, 13, 26.) Merkityksenantojen tulkintaan onkin sekoittunut myös omia ajatuksiani ja käsityksiäni. Olen siis itsekin merkitysten tuottaja. Ja koska merkitykset eivät ole Moilasan ja Rähän (2001, 45-46) mukaan myöskään puhtaasti subjektiivisia, vaan yksittäiset merkityksenannot rakentuvat kulttuurissa vallitsevien toimintatapojen ja tarinoiden varaan, tutkimani merkityksenannot koostuvat sekä tutkittavien käsityksistä, omista käsityksistäni että kulttuurimme sisällä vallitsevista käsityksistä. Kuten Lehtonen (1996, 18) ja Eskola ja Suoranta (2001, 45) kirjoittavat, me tuotamme maailmassa merkityksiä, mutta merkitysten tuottajina olemme itsekin merkitysten, sosiaalisten suhteiden ja tottumusten, eli lyhyesti ilmaistuna, kulttuurin tuottamia.

Moilanen ja Rähä (2001, 44-45) toteavat, että merkitysten tulkinnassa on muistettava niiden kontekstiherkkyys siinä mielessä, ettei asioilla itsessään ole merkitystä. Tämän vuoksi asiat joudutaan merkityksiä etsittäessä suhteuttamaan toisiin asioihin. Merkitykset nivELYVÄT toisiinsa, ja asiat saavat merkityksensä suhteessa toisiinsa. Merkitykset liittyvät siis toisiinsa muodostaen merkitysrakenteita. Tämä tarkoittaa, että vaikka yksittäiset merkitykset olisivatkin tiedostettuja, niiden välinen yhteys on hämärä. Merkitysten tulkinnassa onkin kyse yksittäisen merkityksenannon selvittämisen sijaan merkitysten verkon hahmottamisesta. (Moilanen & Rähä 2001, 44-45.) Aineiston tulkinta pyrittiinkin muodostamaan kotiäitien yksittäisten merkityksenantojen sijaan heidän merkityksenantojensa kokonaisuudesta.

Siljander ja Karjalainen (1993, 86-90) jaottelevat merkityksen eri tasoja subjektiivisiin eli yksilölle ominaisiin ja intersubjektiivisiin eli yhteisölle ominaisiin sekä toisaalta tiedostettuihin ja tiedostamattomiin merkityksenantoihin (kuvio 1). Nämä tasot eivät kuitenkaan ole ehdottomia, vaan kyse on jatkumoista. Yksilölle ominaisissa merkityksenannoissa on yhteisöllinen pohjansa, ja tiedostamattomat merkityksenannot voivat tulla tiedostetuiksi. Tutkimuksen aineisto koostui

subjektiivisista eli kotiäitien antamista tiedostetuista merkityksenannoista. Analyysivaiheessa tarkasteltiin myös subjektiivisia, tiedostamattomia merkityksenantoja selvittämällä kotiäitien antamien yksittäisten merkitysten välisiä suhteita. Toisin sanoen pyrittiin hahmottamaan merkitysten verkkoa. Nämä yksilölliset merkityksenannot suhteutettiin kirjallisuuskatsaukseen, jossa tuotiin esille intersubjektiivisia (historiallisia), tiedostettuja ja tiedostamattomia merkityksenantoja.

	tiedostettu	tiedostamaton
SUBJEKTIIVINEN (yksilölle ominainen)	1. intentiot; tunteet, tarpeet, tavoitteet	2. piilotajunta, tiedostamattomat ”havainnot”, tunnetilat
INTERSUB- historiallinen JEKTIIVI- NEN (yhteisölle ominainen)	3. yhteisön - normit - roolit - kulttuuriset ideat - moraalit	4. yhteisön - sosiaaliset ”kieliopit” - rutinoituneet toimintarakenteet - perusmyytit
universaali	5. yleispäteviksi uskotut kulttuuriset ideat ja ideaalit, esim. moraaliset prinsiipit	6. universaalit generatiiviset sääntöjärjestelmät

KUVIO 1. Merkityksen tasot (Siljander & Karjalainen 1993, 86)

Tutkimuksessa käytetty analyysi muistuttaa lähinnä Eskolan ja Suorannan (2001, 98-99) nimeämää teoriasidonnaista eli teoriaohjaavaa analyysiä. Teoriaohjaavassa analyysissä analyysiyksiköt valitaan aineistosta, mutta siinä aikaisempi tieto ohjaa tai auttaa analyysiä. Tämän kaltaisesta analyysistä on tunnistettavissa aikaisemman tiedon vaikutus, mutta aikaisemman tiedon merkitys ei kuitenkaan ole teoriaa

testaava, vaan uusia ajatusuria aukova. Aineiston analyysivaiheessa edettiin ensin aineistolähtöisesti, mutta analyysin loppuvaiheessa analyysiä ohjasi myös teoreettisessa viitekehyksessä esiin tuodut asiat muun muassa äitiyttä määrittävistä käsityksistä. Teoriaohjaavalla analyysillä pyrittiin aineistolähtöistä analyysiä objektiivisempaan tulkintaan, sillä teoriaohjaavassa analyysissä vaikuttavat myös aiemmat, muiden tutkijoiden välittämät tiedot aineistolähtöisen analyysin ollessa enemmän tutkijan omien käsitysten ja tulkintojen varassa. Eskolan ja Suorannan (2001, 99-100) mukaan teoriaohjaavassa analyysissä päättelyn logiikassa on usein kyse abduktiivisesta päättelystä, jolloin tutkijan ajatteluprosessissa vaihtelevat sekä aineistolähtöisyys että valmiit mallit. Teoriaohjaavassa analyysissä aineiston hankinta eli tutkittavan ilmiön määrittelemine käsitteenä on vapaata suhteessa teoriaosan jo tiedettyyn tietoon tutkittavasta ilmiöstä.

Aineisto analysoitiin teemoittelun ja tyypittelyn avulla. *Tyypit eivät edusta suoraan yksittäisen ihmisen ajattelua, vaan erilaisia ajattelutapoja yhteensä.* (Häkkinen 1996, 33). Teemat muodostettiin tutkimusongelmien ja aineistossa toistuvien asioiden pohjalta. Usean lukukerran jälkeen aineistosta alkoi löytyä usein toistuvia teemoja kuten äidin kotona olon merkityksen muuttuminen lapsen iän myötä ja äidin halun korostuminen lapsen suotuisan kehittymisen takaajana. Teemat kirjattiin ylös ja niihin merkittiin vastaajien tuntomerkki. Vastaajat merkittiin aakkosin. Teemojen rajat riippuivat vastaajasta, sillä toisinaan teema tuli esille tutkittavan yhdessä vastauksessa, kun taas toisinaan se muodostui tutkittavan useiden vastausten perusteella. Toisinaan tutkittavan vastauksessa esiintyi kaksikin teemaa. Kolmesta teemasta eli kotihoidon positiivisuudesta, neutraaliudesta ja puolustelusta muodostui selkeästi ns. pääteemat, sillä jokaisen tutkittavan vastauspaperissa tuli esille jokin pääteemoista. Äidit näkivät kotihoidon esimerkiksi pelkästään positiivisena lapsen kasvulle läpi vastausten. Kolmen pääteeman pohjalta muodostettiinkin kolme kotiäidin tyyppiä, jotka olivat kotiäidin merkityksen positiivisuutta korostava (5 vastaajaa), kotiäidin merkityksen neutraaliutta korostava (9 vastaajaa) ja kotiäidin merkitystä puolustava (4 vastaajaa). Tämän jälkeen aineistossa toistuvat muut teemat jaettiin jo muodostettuihin kotiäitityyppeihin. Teemojen jakamisen perusteena käytettiin vastausten lukumäärää ja ajatuselementtien yhtenäisyyttä. Teema kuului tiettyyn kotiäitityyppiin, mikäli tämän tyyppin äidit olivat tuoneet teeman muita kotiäitityyppejä useammin vastauksiinsa esille ja mikäli teema sopi ajatuksellisesti yhteen kotiäitityypin esittämän pääteeman

kanssa. Kotiäidin positiivista merkitystä korostavat toivat esimerkiksi muita tyyppejä useammin esille teeman vahvan tunnesiteen tärkeydestä lapsen kehitykselle. Neutraaliutta korostavat äidit taas painottivat muita tyyppejä useammin teemaa, jonka mukaan äidin oma halu ja valinta hoitaa lasta kotona on lapsen suotuisan kehittymisen edellytys. Kotiäidin merkitystä puolustavat toivat muita tyyppejä useammin esille teeman äidin ja lapsen varhaisen suhteen tärkeydestä lapsen suotuisan kehityksen turvaamisessa.

Eskola ja Suoranta (2001, 182) erottavat kolme erilaista tapaa muodostaa tyyppejä. Tässä tutkimuksessa tyyppien muodostamisen tapana käytettiin *yhdistettyä, mahdollisimman yleistä tyyppiä*. Mukaan otettiin vain sellaisia asioita, jotka esiintyivät suuressa osassa tai kaikissakin vastauksissa. Tutkimuksen tyypittelyä voidaan luonnehtia myös *horisontaaliseksi kategorioiden muodostamiseksi*. Tällöin kaikkia kategorioita eli tässä tapauksessa tyyppejä pidetään tasavertaisina joka suhteessa, niin tärkeydeltään kuin tasoltaankin. Kategorioiden rajat on määritelty sisällön perusteella niin, etteivät kategoriat mene toistensa kanssa limittäin. (Häkkinen 1996, 35.)

5.6 Aineiston luotettavuus

Laadullisen tiedon luotettavuudessa on kyse ennen kaikkea *tulkintojen validiteetista*. Laadullisesta aineistosta tulkinnan avulla löydettyjen merkitysten ja merkityskategorioiden luotettavuus riippuu ensinnäkin siitä, miten merkitykset vastaavat tutkittavien tarkoittamia merkityksiä sekä siitä, missä määrin tulkitut merkitykset vastaavat teoreettisia lähtökohtia. Mielenkiintoisena merkityskategoriat eivät ole valideja, mikäli ne eivät sovi tutkimuksen teoreettiseen linjaukseen. *Aineistoa* tarkasteltaessa *validiteetti* merkitsee aitoutta eli aineisto on aitoa, kun tutkittavat ilmaisivat itseään samasta asiasta kuin tutkija oletti. Aineiston on myös oltava relevanttia ongelmanasettelun taustana olevien teoreettisten käsitteiden suhteen. (Ahonen 1994, 129-130.)

Ihmiset ilmaisevat käsityksiään kielen välityksellä (Häkkinen 1996, 28). Tutkimukseni luotettavuutta arvioitaessa onkin huomioitava se, että kieli rajoittaa niin tutkittavia kuin itseänikin merkitysten esiin tuomisessa, sillä Lehtosen mukaan kieli on valikoivaa tuottaessaan järjestystä todellisuutta koskeviin havaintoihimme.

Kieli valikoi sekä ilmaisun elementtejä että niiden järjestämistä. Kielellä onkin aktiivinen rooli merkitysten muodostumisessa, sillä se asettaa omat rajoituksensa merkityksille, ja määrittää omine erotteluineen sitä, mitä todellisuudesta voi sanoa. Kielen perustava tunnuspiirre on merkitysten moneus, sillä emme voi koskaan olla puhuessamme tai kirjoittaessamme varmoja siitä, että ilmaisumme ymmärretään tarkoittamallamme tavalla. Jokainen kielellinen ilmaisumme astuu merkitysten paljouteen ja tulee näin tulkituksi yhteydessä muihin merkityksiin, joista meillä ei välttämättä ole aavistustakaan. Kielen ”vastaanottajalla” ei välttämättä ole käytössään samaa merkitysten varantoa kuin ”lähettäjällä”, ja hän voi ymmärtää sanotun tai kirjoitetun hyvinkin eri tavalla kuin ”lähettäjä”. (Lehtonen 1996, 35-38, 52-53.) Tutkimukseeni liittyikin uhka siitä, että olen ymmärtänyt kotiäitien käsityksiä heidän merkityksestään eri tavoin kuin mitä he ovat tarkoittaneet. Tämä uhka on kuitenkin laadullisessa tutkimuksessa aina läsnä. Ja kuten on todettu, joudumme aina tyytymään todellisuuteen sellaisena kuin se meille tulkitsemisen ja ymmärtämisen prosesseissa ilmenee (Eskola & Suoranta 2001, 138).

Jokaista tuottamaamme ilmausta muokkaa niin oma näkökulmamme puheena olevaan asiaan kuin käsityksemmekin puhuttelumme kohteena olevien tiedoista tai ajattelusta asiasta. (Lehtonen 1996, 35-38.) Oman näkökulmani ja käsitysteni muokatessa ilmaustani, en voikaan välttyä näiden sekoittumiselta tutkittavien käsityksiin niistä raportoitaessa. Eskola ja Suoranta (2001, 220-221) toteavatkin, että tutkimusteksti ei ainoastaan heijasta tutkimuksen kohteena olevaa todellisuutta, vaan on itse todellisuus, joka luo merkityksiä. Tutkimusraportin kieli ei koskaan kuvaa käytännössä tapahtuvaa toimintaa sellaisena kuin se ”todella” on tapahtunut. Tutkimuksen luotettavuutta voidaan kuitenkin arvioida esimerkiksi tekstin sisäisellä johdonmukaisuudella.

6 TULOKSET

6.1 Äidin kotona olon merkitys lapsen kasvulle ja kehitykselle

6.1.1 Kotona olo positiivista lapsen ajattelulle, kielelle ja oppimiselle

Tutkimuksessa tarkasteltiin kognitiivisen kehityksen osalta kolmea eri osa-aluetta, jotka olivat ajattelu, kieli ja oppiminen. Tutkimukset (mm. Gottfried, Bathurst & Gottfried 1994; Ruoppila & Korhonen 1975) ovat olleet ristiriitaisia sen suhteen, millaista yhteyttä lapsen kotihoidolla on lapsen kognitiiviselle kehitykselle. Tämän tutkimuksen äideistä suurin osa oli sen sijaan yksimielisiä siitä, että heidän kotona olollaan on positiivinen merkitys lapsen kognitiiviselle kehitykselle.

Kaikkien äitien mielestä heidän kotona olollaan oli pelkästään positiivista merkitystä lapsen *ajattelulle*. Tätä perusteltiin hyvinkin erilaisilla mielipiteillä. Kuusi äitiä kuvaili vastauksissaan sitä, millaista *sisältöä* kotona olo tuo lapsen ajatuksiin kuten perhekeskeisyyttä, kotikeskeisyyttä, turvallisuutta, toisten ihmisten huomioon ottamista ja perusluottamusta. Kaksi äitiä piti myönteisenä asiana sitä, että kotona arvot välittyvät lapselle arkipäivän tilanteissa ja kotona on myös aikaa keskustella elämänarvoista.

Lisäksi uskon, että lapseni ovat saaneet hyvän perusturvallisuuden, jolloin on mahdollisuus /tilaa kehittyä ajattelun puolella. (H vastaaja)

Ajattelen, että lapset ovat oppineet ottamaan huomioon toisia paremmin kun ei ole tarvinnut käyttää ”viidakon lakeja” esim. päiväkodissa. Perhekeskeisyyttä. (G vastaaja)

Viisi äitiä kuvaili vastauksissaan *toimintoja*, jotka edesauttavat ajattelun kehitystä. Yksi äiti kertoi askartelevansa ja piirtävänsä lastensa kanssa, sillä lapset käsittelevät tunteitaan ja kokemuksiaan näillä keinoin. Tämän hän näki opettavan ja kehittävän ajattelua. Yksi äiti perusteli myönteisyyttä sillä, että kotona äiti on jatkuvasti lapsen rinnalla ohjaamassa hänen ajatteluaan. Tämän hän näki lapselle hyödylliseksi, sillä näin lapsikin oppii miettimään asioita. Yksi äiti totesi kotiäidillä olevan aikaa selvittää lapsen ajatuksia ja keskustella niistä. Yksi äiti perusteli positiivisuutta sillä, että ajattelu kehittyy satujen kautta. Kotiäidillä nähtiin olevan aikaa lukemiseen. Yksi äiti totesi kotona olonsa olevan positiivista ajattelulle sen vuoksi, että hän pystyy keskittymään täysin lapsiinsa koko päivän ajan.

Aikuinen koko ajan rinnalla ohjaamassa & pohtimassa ajattelua, siitä on mielestäni ollut hyötyä. Lapsikin oppii miettimään asioita, päiväkodissa aikuisten aika ei tahdo riittää. (J vastaaja)

Lapsen ajatuksia on aikaa selvittää ja niistä keskustella. (P vastaaja)

Neljä äitiä perusteli kotona olonsa myönteistä merkitystä ajattelulle *olosuhteilla*, jotka äidin kotona olo tekee mahdolliseksi. Lapsen ajattelu saa kehittyä turvallisessa, rakastavassa ja kiireettömässä ympäristössä, jossa lapsella on yksinkertaisesti aikaa ajatella ja jossa lapsi saa olla oma itsensä.

Positiivista, kun ei joudu olemaan pitkiä aikoja isossa ryhmässä, on ”aikaa” ajatella. (H vastaaja)

Clarke-Stewartin, Gruberin ja Fitzgeraldin (1994) tutkimuksessa kotona hoidettujen lasten todettiin olevan päiväkotilapsia heikompia kielen kehityksessä. Osa

tutkimukseni äideistä ajattelikin kotona olonsa olevan negatiivista *kielen* kehitykselle. Toisaalta Thornburgin, Pearlin, Cromptonin ja Ispan (1990) sekä Vandellin ja Corasinitin (1990) tutkimuksissa ei löydetty eroja koti- ja päiväkotilasten kielen kehityksessä. Osa tutkimukseni äideistä arveli kotona olollaan olevan sen sijaan positiivista merkitystä kielen kehitykselle.

Kotona olon positiivista ja negatiivista merkitystä kielelle perusteltiin *toiminnoilla*. Yhdeksän äitiä totesi, että he lukevat lapsilleen paljon, minkä nähtiin edistävän kielen kehitystä. Viisi äitiä perusteli myönteisyyttä sillä, että äidillä on aikaa keskustella lapsen kanssa. Yksi äiti totesi näiden lisäksi laulamisen edesauttavan puheen kehitystä. Yksi äiti perusteli positiivista merkitystä sillä, että kotona äiti pystyy seuraamaan lapsen kielellistä kehitystä ja opettamaan häntä. Kun yksi äiti piti positiivisena sitä, että äiti ymmärtää lapsen puheen ja kielen kaikkein parhaiten, toinen äiti näki tämän negatiivisena, lapsen kielen kehitystä hidastavana asiana.

Luen lapsille paljon, mikä tukee kielen kehitystä. Puhumme paljon, kerron mitä teen/tehdään. Monesti ajattelenkin ääneen. Laulamme (minä soitan pianoa, laulamme yhdessä.) Tykkäävät kuunnella kasetilta lauluja ja satuja. (Q vastaaja)

Positiivista, sillä lapselle tulee luettua paljon kirjoja. Äiti myös ymmärtää lapsen puheen ja kielen kaikkein parhaiten. (L vastaaja)

Positiivista, koska lapsi on oppinut ehkä enemmän aikuismaisia sanontoja minulta, toisaalta joltain osin puheen kehitys voinut olla hitaampaa koska ”kotona ymmärretään vähemmästäkin” ja äännevirheetkin ymmärretään kotona oikein. (J vastaaja)

Kotona olon positiivisuutta ja negatiivisuutta kielelle perusteltiin myös *sisällöillä*, joita kotona olo tuo kieleen tai vie siitä pois. Yksi äiti totesi positiiviseksi asiaksi sen, että kotona lapsi oppii äidiltä enemmän aikuismaisia sanontoja. Kun yksi äiti totesi lastensa sanavaraston kehittyneen kotona hyvin, toinen äiti näki kotona ololla olevan negatiivista merkitystä lapsen sanavarastolle, sillä kotona se saattaa jäädä aluksi suppeaksi. Hän arveli kotilapsen kuitenkin ottavan muut ajan myötä kiinni. Yksi äiti

asetti kotona ololle ehtoja toteamalla kotona olon vaativan sitä, että lapsi saa myös kodin ulkopuolisia kontakteja, jotta kieli kehittyisi monipuoliseksi.

Sanavarasto voi kotihoidossa jäädä aluksi suppeaksi, mutta varmaan lapsi ottaa sen ajan myötä kiinni. (R vastaaja)

Positiivista, sillä keskusteluille ja kirjojen lukemiselle on aikaa vaikka kuinka paljon. Lapsemme ovat hyvin kiinnostuneita loruilusta ja laulujen uudelleen sanoittamisesta, erikoisista sanoista. Heidän sanavarastonsa on hyvin kehittynyt. (F vastaaja)

Yksi äiti vertaili koti- ja päivähoiton merkitystä lapsen kielen kehityksessä ja totesi molemmissa sekä hyvän että huonon puolen.

Ensimmäiselle lapselle ei tullut paljon puhuttua, mutta hän osaa kyllä ääntää ja osaa kertoa asiansa. Nuoremmalla on vieläkin s kadoksissa. Ehkä tarhassa/hoidossa olisi täytynyt oppia ilmaisemaan itseään kielellisesti paremmin/aikaisemmin. Meillähän ei ole kiire. Kiroilemista ei ole lapsilla ollut, jota taas on huomannut suuremmissa ryhmissä olevilla lapsilla tai muita slangisanoja ”epistä” jne. (G vastaaja)

Äidin kotona olon nähtiin merkitsevän **oppimiselle** niin myönteisiä kuin kielteisiäkin asioita. Pääosin merkityksenannot olivat kuitenkin positiivisia. Äidit toivat vastauksissaan esiin, miten kotona olo luo oppimiselle myönteiset *olosuhteet*. Neljä äitiä totesi kotona olonsa mahdollistavan sen, että lapsilla on aikaa uusien asioiden opetteluun ja kuusi äitiä korosti sitä, että lapset saavat oppia kotona asioita oman kehitystasonsa ja kiinnostuksensa mukaan. Yksi äiti totesi tämän vahvistavan lapsen itsetuntoa. Kaksi äitiä toi esille sen, että kotona lapsi saa yksilöllistä apua. Kaksi äitiä perusteli myönteisyyttä sillä, että kotona ei ole kiirettä, mutta ei myöskään hidasteita, sillä kotona ei tarvitse mennä ryhmän vauhdilla. Yksi äiti totesi pienen lapsen oppivan paremmin kiinteässä suhteessa kuin esimerkiksi isossa ryhmässä päivähoitossa. Kiinteä vuorovaikutussuhde mahdollistaa hänen mukaansa oppimista. Yksi äiti totesi lapselle olevan turvallista oppia asioita turvallisen aikuisen kanssa.

Positiivista, koska lapsi saa oppia omaan tahtiin. Kerron/opastan niissä asioissa, joista hän on kiinnostunut. (C vastaaja)

Kotona olon myönteisyys tuotiin esiin lisäksi kuvailemalla *toimintoja*, jotka edesauttavat oppimista. Yksi äiti totesi lasten oppivan kotona saduista, lauluista, askartelusta ja piirtämisestä. Yksi äiti totesi kerhojen tukevan oppimista, sillä niissä lapset saavat oppia pienemmissä ja rauhallisemmissa ryhmissä. Yksi äiti näki kotona olemisen myönteiseksi sen vuoksi, että kotona oppimiseen kannustetaan. Yksi äiti totesi äidin voivan antaa kotona hyvää esimerkkiä. Kouluikäisen lapsen äiti totesi kotona olonsa myönteiseksi puoleksi sen, että lasta on voinut tukea ja opastaa läksyjen teossa. Yksi äiti piti kotona oloaan myönteisenä, sillä hän on voinut opettaa lapsiaan tietoisesti yhdessä lasten isän kanssa. Hän toi vastauksessaan esille myös heidän korkeat koulutuksensa ilmaistaakseen kenties kykynsä opettamiseen. Sama vastaaja toi nimittäin myöhemminkin esille sen, että kokee olevansa lastensa paras hoitaja, koska on ”*kasvatuksen ammattilainen*”.

Positiivista, sillä kaksi maisteria on antanut paljon aikaa lapsille. Olemme opettaneet heitä tietoisesti. (D vastaaja)

Neljä äitiä toi esille kotona olon myönteistä merkitystä oppimisen *sisältöjä* koskevissa vastauksissa. Kotona olo nähtiin positiiviseksi, sillä lapsi oppii tällöin kotiaskareita, säännöllisyyttä ja käyttäytymisen rajoja.

Kotona lapsen on helppo oppia säännöllisyys ja rajat tapoihin. (R vastaaja)

Kotona olon myönteisyys tuli esiin myös *päivähoidon negatiivisuuden* kuvailulla.

Kotona voit antaa itse hyvää esimerkkiä, päiväkodissa voi oppia myös huonoja tapoja. (L vastaaja)

Kotona olo nähtiin myös negatiivisena asiana oppimiselle. Yksi äiti totesi, että kotona lapsella ei ole juurikaan ikäisiään vertailukohteita.

Negatiivista, sillä nuorimmainen asettaa toisinaan rimansa aivan liian korkealle, pitäisi pystyä heti samaan kuin isovelji. Hänellä ei ole juurikaan ikäisiään vertailukohtia. Pettymyksiä ei voi välttää, mutta äidin tehtävä kehua ja yrittää selittää, että isovelji osasi sinun ikäisenä juuri saman verran.... (F vastaaja)

Viisi äitiä vertasi koti- ja päivähoiton merkitystä oppimiselle. He toivat esiin päivähoiton positiivisia ja kotihoidon negatiivisia puolia. Päivähoidon ajateltiin opettavan jotakin sellaista mitä kotona ei välttämättä opeteta. Päivähoitossa nähtiin olevan enemmän virikkeitä ja positiiviseksi asiaksi koettiin myös se, että päivähoitossa lapset voivat ottaa mallia muista lapsista. Lapsen omatoimisuuden kuten vaatteiden pukemisen nähtiin siirtyvän kotihoidossa myöhemmäksi päiväkotilapsen verrattuna, sillä äidin nähtiin tekevän helposti asioita lapsen puolesta. Päiväkodin myönteisyys oppimiselle tuli esiin myös maininnalla päiväkodin päivittäisestä, ohjatusta toiminnasta. Yksi äiti ei nähnyt kotona olollaan olevan juurikaan merkitystä lapsen oppimiselle.

En osaa sanoa, että olisi paljon kumpaakaan [positiivista tai negatiivista merkitystä], koska uskon, että lapset oppivat sen mitä tarvitsevatkin. Voi olla, että se on vähemmän kuin ikäisillään hoidossa olevilla lapsilla, mutta kaikki aikanaan. (K vastaaja)

Kaksi äitiä toi esille sen, että kotona ololla on positiivista merkitystä ajattelulle, kielelle ja oppimiselle, mutta he eivät eritelleet perusteluitaan. Yksi äiti ei perustellut positiivisia mielipiteitään lainkaan ja kaksi äitiä jätti osaan kysymyksistä vastaamatta.

Kaikki äidit näkivät kotona olonsa positiivisena lapsen **ajattelulle**. Myönteistä kantaa perusteltiin ajatteluun tulevilla *sisällöillä*, ajattelua edistävillä *toiminnoilla* ja *olosuhteilla*. Kotona lapsen ajatteluun nähtiin tulevan sellaisia sisältöjä kuten perhe- ja kotikeskeisyyttä, turvallisuutta ja perusluottamusta. Osa äideistä piti kotona oloaan positiivisena, sillä tällöin he voivat edistää lapsen ajattelua erilaisilla toiminnoilla kuten keskusteluilla. Osa perusteli mielipidettään olosuhteilla, jotka äidin kotona olo tekee mahdolliseksi. Lapsi saa kehittyä turvallisessa, rakastavassa ja kiireettömässä ympäristössä, jossa lapsella on aikaa ajatella ja jossa hän saa olla oma itsensä.

Lapsen *kielen* kehitykselle kotona oleminen nähtiin sekä positiivisena että negatiivisena. Positiivisuutta perusteltiin kieltä edistävillä *toiminnoilla* kuten lukemisella ja keskusteluilla sekä kielen *sisällöillä* kuten hyvällä sanavarastolla. Myös negatiivisuutta perusteltiin kielen *sisällöillä* kuten sanavaraston suppeudella. Äidin kotona olo nähtiin sekä positiivisena että negatiivisena lapsen *oppimiselle*. Positiivisuutta perusteltiin oppimista edistävillä *olosuhteilla* kuten kiireettömyydellä sekä sillä, että kotona lapset saavat oppia asioita oman kehitystasonsa ja kiinnostuksensa mukaan. Positiivisuutta perusteltiin myös oppimista edistävillä *toiminnoilla* sekä oppimisen *sisällöillä* kuten säännöllisyyden ja kotiaskareiden oppimisella. Äidin kotona olon negatiivista merkitystä tuotiin esiin *koti- ja päivähoiton vertailun* avulla, jolloin tuotiin esiin päivähoiton positiivisia ja kotihoidon negatiivisia asioita. Päiväkoti nähtiin positiivisena muun muassa sen vuoksi, että se antaa lapselle virikkeitä ja siellä lapsi voi ottaa mallia vertaisryhmästä.

6.1.2 Kotona ololla ei ole merkitystä fyysiselle kehitykselle

Suurin osa (6vastaajaa) äideistä ei nähnyt kotona olollaan olevan merkitystä lapsen fyysiselle kehitykselle. Viisi äitiä näki merkityksensä positiivisena ja viisi negatiivisena. Kaksi äitiä vastasi kysymyksen vierestä.

Ojalan (1993a, 211) mukaan kotihoidossa ja kodin ulkopuolella olevien lasten fyysisessä kehittämisessä ei voida eri tutkimusten mukaan havaita eroja. Myös kuuden äidin mielestä kotona ololla ei ole vaikutusta lapsen fyysiseen kehitykseen. Kaksi äitiä ei perustellut kantaansa lainkaan, mutta neljä äitiä perusteli vastaustaan koti- ja päivähoiton tasavertaisella merkityksellä. Heidän käsityksissään tulikin esille Hurmeen (1995, 140-141) kuvailemaa uuden kehitysstrukturalismin mukaista ajattelua. Tällöin ajatuksena on, että samaan kehitystulokseen päästään useaa eri tietä.

Ei vaikuta sen kummemmin kuin hoidossa ollessa. Eiköhän kaikkialla touhuta samoja asioita ja samanlaisessa maastossa. (N vastaaja)

Kaksi äitiä perusteli positiivista merkitystään sillä, että kotona ulkoillaan paljon esimerkiksi metsässä, jolloin lapsi tottuu liikkumaan vaihtelevassa maastossa. Lapset

saavat liikkua eri tavoin pihalla. Toinen äideistä oli vienyt lapsiaan lisäksi liikuntakerhoon. Hän perusteli myönteistä kantaansa lisäksi sillä, että kotona äiti näkee heti muutokset ruokahaluttomuudessa ja hän voi tarjota lapsilleen terveellistä ruokaa. Yksi äiti perusteli kantaansa sillä, että kotona äiti näkee mitä lapsi tarvitsee ja minkä tekemisestä hän nauttii. Äiti ei pakota lastaan sellaiseen liikuntaan, josta hän ei nauti. Yksi äiti vastasi kotona olonsa takaavan sen, että lapsi saa olla joka päivä ulkona, leikkiä ja tanssia. Yksi äiti totesi lapsensa kehittyneen kotona fyysisesti ja liikunnallisesti hyvin.

Liikunnalliseen kehitykseen mielestäni vaikuttaa positiivisesti siinä mielessä, että liikumme paljon eri tavoin pihalla (kävelyretket puistoon ja metsissä, kesällä uinti ja pyöräily, pihapallopelit kesällä ja talvella, kiipeilyt läheisen metsän puissa ja puiston telineillä). Jotain näistä siis päivittäin. Lisäksi harrastettu liikuntakerhoissa kulkemista. Fyysiseen kehitykseen myös positiivisesti siinä mielessä, että näen esim. muutokset ruokahaluttomuudessa heti, ruoat ovat vähäsuolaisia ja mahdollisimman terveellisiä, vältän allergisoivia ainesosia ja lisäaineita. Molemmilla lapsillani on hyvä ruokahalu ja he ovat ikäisiään pidempiä. (F vastaaja)

Kolme äitiä perusteli kotona olonsa negatiivista merkitystä sillä, että kotona olo voi hidastaa lapsen fyysistä kehitystä mallien puuttuessa. Päiväkodit nähtiinkin myönteisiksi mallien tarjonnan vuoksi.

Kehitys voi olla hitaampaa kotona, kun ei ole suoranaista mallia nähtävillä, ainakin yhden/ensimmäisen lapsen kohdalla. (R vastaaja)

Yksi vastaaja totesi olevansa äitinä arempi kannustamaan lastaan kiipeilyyn tai muuhun vastaavaan toimintaan. Hän toi kuitenkin esille, että isä on onneksi ulkoillut lasten kanssa ja korjannut puutteen. Yksi äiti toi esiin negatiivista merkitystään kirjoittamalla siitä, kuinka ”päiväkotien jumppalaitteet tukevat kehon hallintaa”. Kotona olon negatiivinen merkitys tuli siis esiin päivähoidon positiivisuutena, mikä oli hyvin yleinen tapa äitien vastauksissa läpi kyselyn. Kotona olon negatiivisuutta ei tuotu monesti suoraan esille.

Suurin osa äideistä ei nähnyt kotona olollaan olevan merkitystä lapsen fyysiselle kehitykselle. Viisi äitiä näki merkityksensä positiivisena ja viisi negatiivisena. Ne äidit, jotka eivät nähneet kotona olollaan olevan merkitystä lapsen fyysiselle kehitykselle pitivät koti- ja päivähoitoa tasavertaisina hoitopaikkoina fyysisen kehityksen suhteen tai sitten he eivät perustelleet vastaustaan lainkaan. Kotona olon positiivista merkitystä perusteltiin muun muassa toiminnoilla kuten ulkoilulla, leikillä ja tanssilla, jotka edistävät fyysistä kehitystä. Kotona olon negatiivista merkitystä perusteltiin pääasiassa sillä, että kotona oleminen voi hidastaa lapsen fyysistä kehitystä mallien puuttuessa.

6.1.3 Kotona olo positiivista lapsen luonteelle, tarpeille ja minäkuvalle

Tutkimuksessa tarkasteltiin persoonallisuuden kehityksestä kolmea eri osa-aluetta, jotka olivat luonne, tarpeet ja minäkuva. Äidit näkivät kotona olonsa merkityksen pääosin positiivisena lapsen persoonallisuuden kehitykselle.

Kotona ololla nähtiin olevan usein positiivista merkitystä lapsen *luonteelle*. Yksitoista äitiä näki merkityksensä positiivisena, kaksi äitiä näki kotona olossaan sekä positiivisia että negatiivisia puolia ja kaksi äitiä ei nähnyt kotona olollaan olevan mitään vaikutusta lapsen luonteeseen. Yksi äiti ei vastannut kysymykseen lainkaan ja kaksi ei perustellut positiivisia kantojaan.

Positiivista merkitystä perusteltiin *olosuhteilla*, jotka äidin kotona olo saa aikaan. Yksi äiti totesi kotona olonsa rauhoittavan lapsen luonnetta, sillä lapsi saa rauhoittua olemaan itsekseen silloin kun haluaa. Yksi äiti totesi kotona olonsa takaavan sen, että lapsella on turvallinen olo. Hän ei kuitenkaan perustellut sitä, miten turvallinen olo vaikuttaa lapsen luonteeseen. Sama äiti totesi myös, että kotona ololla on positiivista merkitystä luonteelle, sillä kotona lapsella ei ole huonoja käyttäytymismalleja.

Kotona olon myönteisyyttä perusteltiin myös *luonteenpiirteillä*, jotka kotona olon nähtiin saavan aikaan. Kolme äitiä piti positiivisena sitä, että kotona lapsi saa olla juuri sellainen kuin hän on. Yksi äiti epäili aggressiivisuuden olevan kotilapsilla vähäisempää kuin päiväkotilapsilla (ks. Moore 1975). Yksi äiti totesi lapsen saavan kokea kotona ainutlaatuisuuden, huomion, ja tuntea siten olevansa tärkeä. Tällä tavoin lapselle kehittyy hyvä itsetunto. Yksi vastaaja koki kotona olonsa

myönteiseksi sen vuoksi, että lapset ovat rauhallisia, ujoja, pikkuvanhoja, empaattisia ja heillä on koti-ikävä. Yksi äiti näki kotona olonsa tekevän lapsesta reippaan ja rohkean.

Positiivista, sillä äidin läheisyyden ja turvan ansiosta hän uskaltaa olla reipas ja rohkea. (I vastaaja)

Äidin positiivista merkitystä tuotiin esiin myös *toiminnoilla*, joilla äiti edistää lapsensa luonteen kehitystä. Kaksi äitiä näki kotona olonsa voivan vahvistaa luonteen positiivisia puolia ja opettaa lasta hyväksymään luonteensa negatiivisia puolia. Yksi äiti totesi, että kotona lapsi on pystytty ottamaan huomioon ja hänen luonnettaan oikeuineen on ymmärretty. Kotona lapsen on oppinut tuntemaan ja näin häntä on myös oppinut käsittelemään oikein.

Kaksi äitiä näki kotona olossaan negatiivisen merkityksen. Toisen mielestä lapsesta voi tulla itseks, sillä kotona hän ei opi välttämättä jakamaan tai odottamaan vuoroa. Toinen äiti toi esille sen, että lapset oppivat matkimalla ja kotona lapsi voikin ottaa negatiivisia vaikutteita äidin luonteesta.

Kunpa voisikin näyttää lapselle vain ne hyvät luonteenpiirteensä, joista lapsi voisi ottaa mallia. Tietysti lapsella on oma perusluonteensa, mutta lapset tunnetusti oppii matkimalla ja ottavat taatusti vaikutteita äidin luonteesta. (M vastaaja)

Maccoby ja Martin (1983) toteavat, ettei vanhemmilla ja kodilla ole merkitystä lapsen persoonallisuuden piirteiden kehittymiseen. Tätä mieltä on myös kaksi äitiä, joiden mukaan äidin kotona ololla ei ole lainkaan merkitystä lapsen luonteeseen. Heidän mielestään hoitopaikka ei voi muokata luonnetta, vaan se on jokaisella omanlaisensa.

Luonteeseen ei varmasti vaikuta hoitopaikka, sitä ei voi ”muokata”. (H vastaaja)

Suurin osa vastaajista eli 14 äitiä näki kotona olollaan olevan myönteistä merkitystä lapsen *tarpeille*. Näistä kolme äitiä näki kotona olossaan kuitenkin myös negatiivisia

puolia. Yksi äiti näki kotona olonsa myönteisen merkityksen ehdollisena. Yksi äiti koki kotona olonsa pelkästään negatiiviseksi lapsen tarpeille. Yksi äiti vastasi kysymyksen vierestä ja yksi ei vastannut kysymykseen lainkaan.

Kotona olon positiivista merkitystä perusteltiin *olosuhteilla*, jotka äidin kotona olo tekee mahdolliseksi. Yhdentoista äidin mielestä kotona lapsen tarpeet voidaan tai ehditään huomioida paremmin sekä nopeammin kuin kodin ulkopuolisessa hoitopaikassa. Tämä käsitys vastaa osittain Pekin ja Tammisen (2002, 16-17) tutkimien päivähoiton työntekijöiden ja luottamushenkilöiden mielipiteitä, joiden mukaan perustarpeista lasten yksilölliset tarpeet toteutuvat päivähoitossa heikoimmin. Tutkimukseni äideistä yksi perusteli edellä mainittua käsitystään sillä, että äidin tai isän rakkaus on niin suurta, että kotona ollessa kaikki lapsen perustarpeet tulee tyydytettyä. Lapsi saa kotona syliä ja hellyyttä aidosti. Tämänkaltaisessa käsityksessä tulee esille suosikkijärjestelmäteorian mukaista ajattelua. Teorian mukaan ihmiset pitävät suosikkinaan geneettisesti samanlaisia ihmisiä ja käyttäytyvät heitä kohtaan suojelevasti (Hamilton 1964). Yksi äiti perusteli myönteistä käsitystään sillä, että kotona lapsen herkkyyssvaiheet huomaa nopeasti, sillä lapsensa tuntee hyvin. Yksi äiti perusteli kantaansa sillä, että kotona voi joustaa päivän ohjelmassa. Hän näki lapsen tarpeille hyväksi sen, että ohjelma ei ole aikataulutettu, vaan sitä voidaan muuttaa tilanteen mukaan. Yksi äiti totesi, että kotona olo mahdollistaa sen, että lapsi voi rauhoittua olemaan yksin silloin kuin haluaa.

Yksi äiti perusteli myönteistä merkitystään kuvailemalla tarpeiden *sisältöä*.

Positiivista, sillä lapset viihtyvät hyvin yksin, omissa puuhissa eivätkä tarvitse koko ajan kavereita ja touhua. (J vastaaja)

Yhden äidin mielestä kotona olo on positiivista kunhan vain virikkeitä hakee myös kodin ulkopuolelta. Hän näki kotona olonsa positiivisuuden *ehdollisena*.

Positiivista, kun hakee virikkeitä myös kodin ulkopuolelta. Myös kodin ulkopuolista elämää tulee olla. (Q vastaaja)

Neljä äitiä näki kotona olonsa negatiivisessa valossa sen vuoksi, että sosiaaliset tarpeet voivat jäädä kotona tyydyttämättä. Vanhemmat lapset kaipaavat samanikäisiä leikkikavereita. Lapsen onkin saatava myös kodin ulkopuolisia kontakteja.

Äidin kotona ololla nähtiin olevan pääasiassa positiivista merkitystä lapsen *minäkuvalle*. 15 äitiä näki kotona olonsa positiivisessa valossa, tosin heistä yksi koki kotona olonsa myös negatiiviseksi lapsen minäkuvalle. Yksi äiti näki kotona olonsa positiiviseksi, muttei perustellut kantaansa ja kaksi ei vastannut kysymykseen.

Wesselsin ja Lambin (1997, 771-794) tutkimuksessa todettiin, että lapsen itseluottamus lisääntyi enemmän kotihoidossa kuin perhepäivähoidossa olevilla lapsilla. Tutkittavistani viisi äitiä perustelikin kotona olonsa positiivista merkitystä sillä, että kotona lapsi saa kokea olevansa tärkeä, mikä nähtiin hyväksi lapsen minäkuvalle, itsevarmuuden tai itseluottamuksen kehittymiselle. Kotona lapsi saa kokea kuuluvansa perheeseen tasa-arvoisesti, hän luottaa itseensä ja tietää, ettei häntä hylätä. Viisi äitiä totesi, että kotona lapsi hyväksytään sellaisena kuin hän on, mikä on hyväksi lapsen minäkuvalle. Tällöin minäkuva vahvistuu ja lapselle tulee tunne, että häntä rakastetaan ja hoidetaan ehdoitta. Viisi äitiä kuvaili kotona olon myönteisyyttä sillä, että kotona lasta tuetaan ja kannustetaan, mikä edesauttaa positiivisen minäkuvan kehitystä. Lapsi alkaa luottaa itseensä, saa hyvän itsetunnon ja hyväksyy itsensä sellaisena kuin on. Yksi äiti perusteli kantaansa sillä, että kotona lapsella on taatusti rakastava hoitaja, mikä on minäkuvalle hyväksi. Vain yksi äiti näki kotona olossaan myös negatiivista lapsen minäkuvalle.

Sekä positiivista että negatiivista. Lapsi oppii olevansa hyväksyty, hyvä, kun molemmat vanhemmat kannustavat ja ovat häntä varten. Toisaalta lapsi tarvitsee myös turhaumia ja pettymyksiä, joita tulisi enemmän päivähoitossa.
(A vastaaja)

Suurin osa äideistä näki kotona olonsa positiivisena lapsen *luonteelle*. Käsitystään he perustelivat luonteen kehitystä edistävillä *olosuhteilla*, kuten sillä, että kotona lapsi saa rauhoittua olemaan itsekseen silloin kun haluaa. Tämän nähtiin rauhoittavan lapsen luonnetta. Kotona olon myönteisyyttä perusteltiin myös *luonteenpiirteillä*, jotka kotona olon nähtiin saavan aikaan kuten rauhallisuudella ja rohkeudella. Äidin positiivista merkitystä tuotiin esiin myös luonteen kehitystä edistävillä *toiminnoilla* kuten sillä, että äiti voi vahvistaa luonteen positiivisia puolia ja opettaa lasta

hyväksymään luonteensa negatiivisia puolia. Suurin osa äideistä näki kotona olollaan olevan myönteistä merkitystä lapsen *tarpeille*. Kotona olon positiivista merkitystä perusteltiin pääasiassa *olosuhteilla*, jotka äidin kotona olo tekee mahdolliseksi. Äitien mielestä lapsen tarpeet voidaan tai ehditään huomioida paremmin sekä nopeammin kotona kuin kodin ulkopuolisessa hoitopaikassa. Äidin kotona ololla nähtiin olevan pääasiassa positiivista merkitystä myös lapsen *minäkuvalle*. Positiivisuutta perusteltiin muun muassa sillä, että kotona lapsi saa kokea olevansa tärkeä, mikä on hyväksi lapsen minäkuvalle tai itseluottamuksen kehittymiselle. Kotona lapsi saa kokea kuuluvansa perheeseen tasa-arvoisesti, hän luottaa itseensä ja tietää ettei häntä hylätä. Äitien mielestä lapsi hyväksytään kotona sellaisena kuin hän on, jolloin minäkuva vahvistuu ja lapselle tulee tunne, että häntä rakastetaan ja hoidetaan ehdoitta. Myönteisyyttä perusteltiin myös sillä, että kotona lasta tuetaan ja kannustetaan, mikä edesauttaa positiivisen minäkuvan kehitystä. Lapsi alkaa luottaa itseensä, saa hyvän itsetunnon ja hyväksyy itsensä sellaisena kuin on.

6.1.4 ” Lapsi oppii äidin kanssa koko tunne-elämän kirjon ”

Äitien mielestä heidän kotona olollaan on positiivinen merkitys lapsen emotionaaliselle kehitykselle. Tätä mieltä oli 16 vastaajaa, tosin yksi heistä näki kotona olossaan myös negatiivista. Kaksi äitiä ei vastannut kysymykseen lainkaan.

Katvalan (2001, 79-81, 90) tutkimuksessa tulee esille uskomuksia, joiden mukaan kotiäiti nähdään turvallisen ilmapiirin luoja. Uskomusten mukaan kotia pidetään lapselle turvallisena kasvualustana. Myös tässä tutkimuksessa seitsemän äitiä perusteli myönteistä merkitystään äidin ja kodin tarjoamalla turvallisuudella (ks. Marin 1994; Mikkola 2003; Söyrinki 1999; Värrö-Lahti 2001). Kotona lapsen nähtiin saavan rakkautta, läheisyyttä ja turvallisuutta. Perusturvallisuuden kehittymisen nähtiin saavan aikaan sen, että lapsesta tulee luottavainen elämään ja toisia ihmisiä kohtaan. Perusturvallisuuden synnyttyä lapsi voi oppia äidin kanssa koko tunne-elämän kirjon. Turvallisuuden myötä lapsi oppii myös rakastamaan ja vastaanottamaan rakkautta. Tammisen (1998b, 13) mukaan lapsi tarvitsee kasvussaan oikean tiedon ja aitojen tunteiden saamista ympäröiviltä ihmisiltä. Tamminen määrittelee aidon tunteen sisältävän koko inhimillisen tunteiden kirjon surusta iloon, harmista hyvään oloon. Äidit tuovat esille samankaltaisia ajattelua.

Kyllä. Haluan luoda lapsilleni turvallisen kasvuympäristön liikaa suojelematta, kertomalla asioista (tietenkin suodattamalla lapsen ikä huomioiden). (Q vastaaja)

Varmasti. Jos lapsi saa viettää vauvaiän ja varhaislapsuutensa turvallisesti kotihoidossa, se vaikuttaa tunne-elämään. Lapsi oppii äidin kanssa koko tunne-elämän kirjon. Ilon, surun, rakkauden, kiukun ja oppii näiden merkityksen ja suhtautumaan niihin. (M vastaaja)

Koti on meille aikuisillekin paras paikka. Kodissa on turvallista ja siellä saa olla oma itsensä. Kodissa rakastetaan. Kun lapsi on saanut olla kotona uskon hänellä olevan perusturvallisuus ja rauha sisällään, osaa rakastaa ja vastaanottaa sitä. (G vastaaja)

Yksi äiti perusteli positiivista merkityksenantoaan sillä, että kotona lapsen tunteisiin vastataan nopeasti. Toisen mielestä kotona olo luo lapselle hyvän itsetunnon. Yksi äideistä toi esille sen, että kotona lapsi saa purkaa myös negatiivisia tunteitaan.

Pyrin vahvistamaan ja kannustamaan tunteiden esiintuomista, niiden käsittelyä ja niiden tarpeellisuutta. Iloa, surua ja kiukkoa saa siis näyttää, kunhan ei vahingoita toisia. Väkivaltaisuuteen ei kannusteta, vaan kielteisten tunteiden purkamista johonkin toimintaan tai kielelliseen ilmaisuun harjoitellaan tarpeen tullen. (F vastaaja)

Yhden vastaajan mielestä äiti voi kotona kontrolloida lapsen altistumista erilaisille tunnekokemuksille ja hän pystyy myös säätelemään päivärytmiä, joka vaikuttaa lapsen tunne-elämään.

Ainakin pystyn kontrolloimaan mille lapseni altistuu (eli millaisia kirjoja luetaan, mitä katsotaan televisiosta vai katsotaanko ollenkaan) ja siten estämään liian pelottavat kokemukset. Uskon myös että tunne-elämään vaikuttaa se, että voimme elää lasten omissa rytmissä. Jos tiedän heidän

olevan väsyneitä, ei päivälle kerätä liikaa ohjelmaa yms. ja näin pidän myös tunne-elämän ”harmonisena”. (H vastaaja)

Viisi äitiä toi esille kotona olonsa merkitystä lapsen emotionaaliselle kehitykselle *vertailemalla koti- ja päivähoitoa*. Yksi äiti totesi, että kotona olo on vaikuttanut myönteisesti hänen ja lasten väleihin. Hän ajatteli väleistä tulleen läheisemmät ja kiinteämmät verrattuna siihen, jos lapset olisivat olleet päivähoitossa. Yksi äiti perusteli vastaustaan sillä, että kotona hän on voinut opettaa lapsilleen empatiaa, anteeksi pyyntöä ja antoa enemmän kuin mitä päiväkodissa olisi lapsille opetettu. Myös toinen vastaaja totesi, että kotona vanhemmat pystyvät oman esimerkkinsä avulla vaikuttamaan lapsen tunne-elämään enemmän kuin päiväkodin henkilöstö. Yksi äiti totesi lapsestaan tulleen tasapainoisempi kotona kuin päivähoitossa. Yksi äiti näki kotona olossaan positiivisuuden ohella myös negatiivista.

Positiivista, sillä lapsi saa tilaa ja oikeuden omille tunteilleen. Toisaalta myös negatiivista, koska lapsi ei opi ottamaan huomioon muiden tunteita niin hyvin kuin suuressa lapsiryhmässä. (L vastaaja)

Äitien mielestä heidän kotona olollaan on positiivinen merkitys lapsen emotionaaliselle kehitykselle. Suurin osa vastaajista perusteli myönteistä kantaansa äidin ja kodin tarjoamalla turvallisuudella. Kotona lapsen nähtiin saavan rakkautta, läheisyyttä ja turvallisuutta. Perusturvallisuuden kehittymisen nähtiin saavan aikaan sen, että lapsesta tulee luottavainen elämää ja toisia ihmisiä kohtaan. Perusturvallisuuden synnyttyä lapsi voi oppia äidin kanssa koko tunne-elämän kirjjon. Lapsi näkee ilon, surun, rakkauden ja kiukun merkityksen, ja hän oppii suhtautumaan niihin. Turvallisuuden myötä lapsi oppii myös rakastamaan ja vastaanottamaan rakkautta.

6.1.5 Kotona olo negatiivista sosiaaliselle kehitykselle

Äidin kotona ololla nähtiin olevan pääasiassa negatiivista merkitystä lapsen sosiaaliselle kehitykselle. Yhdeksän äitiä koki kotona olonsa pelkästään negatiiviseksi, neljä äitiä pelkästään positiiviseksi, ja kolme vastaajaa sekä

positiiviseksi että negatiiviseksi lapsen sosiaaliselle kehitykselle. Yksi vastasi kysymyksen vierestä ja yksi jätti kokonaan vastaamatta.

Äitien tuodessa esiin kotona olon negatiivisia piirteitä, he samalla kuitenkin usein puolustelivat kotihoitoa jollakin tavalla. Näin teki yhdeksän vastaajaa kahdestatoista vastaajasta. He toivat esille joko keinoja, joilla negatiiviset piirteet voi poistaa tai korostivat puutteen korjaantumista ajan myötä. Kolme äitiä näki kotona olon negatiivisena, mikäli lapsella ei ole mahdollisuuksia olla ryhmässä, jossa voi harjoitella vuorovaikutusta ja ryhmässä toimimista. He korostivatkin kerhojen, sisarusten ja kavereiden merkitystä vuorovaikutustaitojen oppimisessa. Yksi äiti totesi, ettei hänen lapsensa osaa ehkä toimia ryhmässä ”*yhtä hyvin kuin joku toinen*”, mutta äiti ajatteli lapsen oppivan taidon nopeasti esimerkiksi kerhoissa. Kolme äitiä arveli lapsen sosiaalisen kehityksen olevan hitaampaa kotona (ks. Söyrinki 1999, 29-33), mutta heistä kaksi kuitenkin puolusteli kotihoitoa. Toisen mielestä kerhoissa käyminen ”*paikkaa tilannetta*” ja toisen mielestä lapset ehtivät kyllä olemaan ryhmässä ja kehittää taitoja myöhemminkin.

Luultavasti nämä taidot kehittyisivät nopeammin, jos lapseni olisivat esim. päiväkodissa. Toisaalta uskon, että he ehtivät olla ryhmässä ja kehittää näitä taitoja vielä esikoulu- ja kouluikäisinä. Minä en ole itse ollut ikinä päiväkodissa ennen eskaria ja en tunne olevani mitenkään epäsosiaalinen...
(H vastaaja)

Yksi äiti totesi lastensa olevan hieman ujoja ja vetäytyviä isossa ryhmässä, mutta ajatteli asian korjaantuvan ajan myötä. Kaksi äitiä ajatteli, että kotihoito ei ole niin merkittävää sosiaaliselle kehitykselle kuin päivähoito, sillä lapsi oppii parhaiten ryhmässä (ks. Söyrinki 1999, 29-33). Molemmat vastaajat toivat kuitenkin esille, että ryhmässä oppimista harjoitellaan myös kotona sisarusten tai ystävien ja kerhojen avulla. Yksi äiti perusteli negatiivista näkemystään sillä, että lapsi ei osaa välttämättä pitää puoliaan, kun ei ole joutunut taistelemaan huomiostaan. Myös hän kirjoitti lasten kuitenkin käyvän kerhoa, jossa voidaan harjoitella sosiaalisia taitoja. Yksi äiti näki kotona olon negatiivisena puolena sen, että jakaminen ei onnistu kotilapselta niin hyvin kuin päiväkotilapselta.

Tutkimukseni äidit korostivat usein kerhojen, sisarusten ja kavereiden merkitystä sosiaalisten taitojen oppimisessa. Mikkola (2003, 17-18) toteaaakin, että

kotilapsen tärkeitä sosiaalisia suhteita ovat oman perheen jäsenet, kaverit, sukulaiset sekä erilaisissa kerhoissa kuten perhekerhoissa, avoimissa päiväkotiryhmissä, puistoissa ja leikkikouluissa olevat lapset.

Neljä äitiä totesi kotona olonsa olevan positiivista lapsen sosiaaliselle kehitykselle, sillä lapset ovat saaneet tavata paljon muita lapsia tai he ovat käyneet kerhoissa, puistoissa tai harrastuksissa. Heistä yksi toi esille myös sisarusten sosiaalistavan merkityksen, sekä sen, että kotona lapsi pääsee rauhoittumaan kodin hiljaisuuteen isommasta ryhmästä. Edellä mainituista äideistä yksi perusteli kantaansa lisäksi kuvailemalla sitä, millaisia lapsista on kotona tullut.

Mielestäni lapseni ovat sosiaalisesti avoimia, luottavat muihin ihmisiin. Heidän perusnäkömyksensä maailmasta on myönteinen ja uusiin ihmisiin tutustuminen kiinnostaa. Vuorovaikutustaidot ovat hyvät. -- Uskoisin, että kotona oloni on vaikuttanut näihin taitoihin, itsekin olen ennakkoluuloton ja juttelen vieraidenkin ihmisten kanssa. (F vastaaja)

Yksi äiti näki kotona olonsa positiiviseksi, sillä hän uskoi vaikuttaneensa siihen, ettei lapsi lyö muita lapsia. Äiti arvioi lapsensa ryhmässä toimimistaidot samanlaisiksi kuin päivähoitossa olevien lasten, sillä lapsi on tekemisissä muiden lasten kanssa. Yksi vastaaja arvioi alle 2-vuotiaan lapsen vuorovaikutustaitojen kehittyvän paremmiksi kotona, sillä kotona lapsen kanssa seurustellaan paljon yksilöllisesti. Yksi äiti perusteli positiivista kantaansa sillä, että lapsi oppii vanhemmiltaan sosiaalisuutta etenkin parin ensimmäisen elinvuotensa aikana. Hän korosti kuitenkin sitä, että on hyvä olla tekemisissä muiden lapsiperheiden kanssa ja lapsi on hyvä viedä myös kerhoihin

Äidin kotona ololla nähtiin olevan pääasiassa negatiivista merkitystä lapsen sosiaaliselle kehitykselle. Äitien tuodessa esiin kotona olon negatiivisia piirteitä, he usein kuitenkin puolustelivat kotihoitoa jollakin tavalla. He toivat esille joko keinoja, joilla negatiiviset piirteet voi poistaa tai korostivat puutteen korjaantumista ajan myötä. Kotona olo nähtiin negatiivisena, mikäli lapsella ei ole mahdollisuuksia olla ryhmässä ja opetella tällä tavoin vuorovaikutusta sekä ryhmässä toimimista. Lapsen sosiaalisen kehityksen nähtiin myös olevan hitaampaa kotona Äidit korostivat usein oman merkityksensä sijasta kerhojen, sisarusten ja kavereiden merkitystä lapsen sosiaalisten taitojen edistämässä.

6.1.6 Kotona lapsista kasvaa tasapainoisia

Seitsemäntoista äitiä kuvaili lapsiaan positiivisilla piirteillä, kun heiltä kysyttiin millaisiksi he ajattelevat lastensa kasvavan kotihoidossa. Yksi äiti vastasi kysymyksen vierestä. Vaikka äitien mielestä heidän kotona olollaan oli negatiivistakin merkitystä lapsen kasvuille ja kehitykselle, he eivät kuitenkaan nähneet ”lopputuloksessa” lainkaan negatiivisia piirteitä.

Tasapainoisiksi toivottavasti, iloisiksi ja itseensä luottaviksi, joilta ei kuitenkaan puutu sosiaalistakaan rohkeutta. (A vastaaja)

Gordonin (1991, 146) mukaan lasten ongelmien nähdään olevan äitien aiheuttamia. Äitien kasvatusvastuu ymmärretään naisia syyllistävänä. Katvalan (2001, 82-85) tutkimuksessa äidit uskoivatkin lapsen onnistumisen tai epäonnistumisen elämässä kuuluvan äidin vastuulle. Tutkimukseni äidit eivät siis ehkä ”uskaltaneet” tuoda esiin negatiivisia piirteitä, koska heidän olisi tällöin nähty olevan niistä vastuussa.

Kuusi äitiä ajatteli lastensa kasvavan kotona tasapainoisiksi. He olivatkin selkeitä esimerkkejä familistisessä hengessä käydystä puheesta. Jallinojan (1984, 79-91) mukaan familismin hengessä on vedottu siihen, että lapset tarvitsevat äidin hoitoa tullakseen tasapainoisiksi ihmisiksi. On luotu mielikuva onnellisesta perheestä, jossa äiti omistautuu lapsilleen ja luo tällä tavoin kotiin harmonisen ja ongelmattoman ilmapiirin. Tämän taas nähdään vaikuttavan myönteisesti lasten myöhempään elämään. Jallinoja itse suhtautuu ajatukseen kriittisesti ja näkee sen olevan enemmän mielikuva kuin todellinen vaikutusyhteys. Kuitenkin Lahikaisen ja Asikaisen (1983, 84-87) tutkimuksen mukaan kotihoidossa olevat lapset ovat päiväkotilapsia tasapainoisempia.

Kolmen äidin mielestä kotona kasvaminen tekee lapset rauhallisiksi ja kolmen mielestä vastuuntuntoisiksi. Kuten Mikkolankin (2003, 42-50) tutkimuksessa, äidit (3 vastaajaa) totesivat lasten saavan kotona hyvän/terveen itsetunnon. Kolmen vastaajan mielestä koti tekee lapset rohkeiksi/reippaiksi ja kolmen mielestä lapset saavat kotona turvallisuuden tunteen. Tammisen (2002a, 11) mukaan lapsi kasvaa ja kypsyä, mikäli hänen lähellään on aikuinen, jonka hoivaan,

apuun ja huolenpitoon voi luottaa. Tällä tavoin lapselle syntyy perusluottamus ihmiseen ja elämään. Kolme äitiä kirjoittikin, että lapsista tulee kotona itseensä/elämään/kykyihinsä luottavia. Kaksi äitiä luonnehti lastensa tulevan toiset ihmiset huomioon ottaviksi. Kahden vastaajan mielestä lapsista tulee itsenäisiä, oman tien kulkijoita ja kahden mielestä hyviä/perinteisiä arvoja kunnioittavia (ks. Moore 1975). Kaksi vastaajaa korosti empaattisuutta ja kaksi sosiaalisuutta (vrt. Di-Lalla 1998; Gunnarsson 1978).

Yksittäisten käsitysten mukaan lapset kasvavat kotona toisia ihmisiä kunnioittaviksi, yhteiskuntakelpoisiksi, persoonallisiksi, suvaitsevaisiksi, iloisiksi, oma-aloitteisiksi, mukaviksi, hyväkäytöksisiksi, rehellisiksi, huomaavaisiksi, oikeudenmukaisiksi, luonnon ystäviksi, pohtiviksi, normaalia arkea arvostaviksi, herkiksi, positiivisesti ajatteleviksi, terveiksi, itsevarmoiksi, luoviksi tai onnellisiksi. Lasten nähtiin tulevan kotihoidossa positiivisella minäkuvalla varustautuneita ja kotia turvapaikkanaan pitäviä aikuisia. Lapset oppivat myös keskustelemaan ja he haluavat oppia uutta. Heidän ei myöskään tarvitse tehdä äärimmäisiä tekoja saadakseen huomiota, sillä äidillä on ollut heille aikaa ja he ovat saaneet tarpeeksi huomiota koko ajan.

Lasten nähtiin kasvavan kotona tasapainoisiksi, rauhallisiksi ja vastuuntuntoisiksi aikuisiksi, joilla on hyvä/terve itsetunto ja turvallisuuden tunne. Erilaisista piirteistä mainittiin toistuvasti myös reippaus ja itseensä luottaminen.

6.2 Lukeminen, ulkoilu ja leikki edistävät lapsen kehitystä

Kysyttäessä sitä, mitä äidit tekevät lastensa kanssa edistääkseen heidän kehitystään, kaksitoista äitiä kirjoitti lukevansa lapselleen tai lapsensa kanssa.

Tietty vuorokausirytmä on tärkeä. Aamuisin ulos puistoon tai kerhoon (samanikäisten seura), kotona luetaan ja leikitään yhdessä. Lapsi pääsee osallistumaan kodin askareisiin. (L vastaaja)

Nummenmaan (1978) tutkimuksessa kotilasten todetaan ulkoilevan päiväkotilapsia enemmän. Tutkimuksessani suuri osa vastaajista eli yksitoista äitiä kertoikin edistävänsä lapsen kehitystä ulkoilemalla hänen kanssaan. Yksi edellä mainituista

korosti ulkoilua luonnossa, jotta lapset oppisivat luonnosta ja nauttisivat siitä. Toinen totesi, että ulkoilu on tärkeää siten, että lapsi saa itse liikkua luonnossa. Yksi toi esille myös sen, että ulkona lapsi saa mahdollisuuden tavata samanikäistä seuraa.

Nummenmaan (1978) tutkimuksessa todetaan, että kotilasten päivästä noin puolet käytetään leikkeihin ja puuhailuun. Kymmenen äitiä korostikin tutkimuksessani leikkimisen ja seitsemän äitiä askartelun kuten maalaamisen ja muovaamisen merkitystä. Siekkinen (1992, 41) toteaa, että kodissa erityisesti äidin on sovittava yhteen lastenhoidon lisäksi myös muut kodin tehtävät. Tutkimuksessani seitsemän äitiä ajatteli kodin askareitten tekemisen kuten leipomisen, haravoinnin, siivoamisen, tiskauksen, pyykin pesun ja imuroinnin edistävän lapsen kehitystä. Nämä äidit eivät nähneet ongelmana sitä, että äidin aikaa kuluu lastenhoidon ohella myös kodin muihin tehtäviin.

Kuusi äitiä kirjoitti piirtävänsä tai värittävänsä lapsensa kanssa. Kuusi vastaajaa korosti kerhojen, leikkikoulujen tai harrastusten tärkeyttä. Viisi äitiä ajatteli edistävänsä kehitystä tapaamalla lapsensa kanssa muita lapsia ja aikuisia. Viisi äitiä koki edistävänsä lapsen kehitystä viemällä häntä puistoihin. Myös musiikin kuuntelulla ja laulamisella nähtiin olevan merkitystä kehityksen etenemiselle. Tätä korosti viisi äitiä. Äideistä neljä ajatteli, että ruoan laittaminen yhdessä lapsen kanssa edistää kehitystä. Kolme äitiä toi esille jutteleminen ja kaksi äitiä yhdessä syöminen tärkeyden. Kaksi äitiä korosti myös säännöllisen rytmin tärkeyttä, vaikka Siekkisen (1992, 41) tutkimuksen mukaan kotilasten päivärytmi on usein päiväkotilasten rytmiä joustavampi. Yksittäisten käsitysten mukaan perhepedissä nukkuminen, sanojen kirjoittelu ja opettelu, ohjelmaton aika, kirjastossa käyminen, ”hauskuttelu”, virikkeiden antaminen, kannustaminen ja opastaminen, iltarukouksen sanominen, sylissä pitäminen, halailu, kädentaitojen harjoittelu, tanssiminen ja pukemisen opettelu edistävät lapsen kehitystä. Yksi äiti totesi, että kehitystä edistää tavallinen perhe-elämä, jossa eletään pienen lapsen ehdoilla.

Äitien mielestä he voivat edistää lastensa kehitystä lukemisella, ulkoilemisella, leikkimisellä, askartelemisella ja kodin askareitten tekemisellä. Kehitystä edistävinä toimintoina mainittiin usein myös piirtäminen, kerhoissa tai puistoissa käyminen, muiden ihmisten tapaaminen sekä laulaminen.

6.3 Lasta voi hoitaa yhtä hyvin muutkin kuin äiti

Kymmenen äidin mielestä lasta voi hoitaa yhtä hyvin isä, isovanhemmat tai joku muu henkilö. Nämä äidit eivät pitäneet lastenhoitoa vain naisille kuuluvana tehtävänä toisin kuin ydinperhe- ja sukupuolirooli-ideologiat olettavat. Osa äideistä kuitenkin asetti tälle käsitykselle ehtoja. Viiden äidin mielestä lasta voi hoitaa muutkin silloin, kun lapsi on jo vanhempi. Sen sijaan kahden vastaajan mielestä vain äiti tai isä ja yhden vastaajan mielestä vain äiti voi hoitaa lastaan.

Ne äidit, joiden mielestä lasta voi hoitaa yhtä hyvin myös isä, isovanhemmat tai joku muu henkilö, korostivat usein hoitajan pysyvyyden tärkeyttä. Pysyvyys toi osan mielestä lapselle turvallisuuden tunteen.

Kyllä mielestäni. Tärkeänä pidän sitä, että sama hoitaja pysyy kauan. Se on lapsesta tuttua ja turvallista. Vielä jos se on joku läheinen henkilö, joka tuntee lapsen. (N vastaaja)

Kyllä, lapsi voi mielestäni kiintyä myös muuhun hoitajaan kuin äitiin. Tärkeätä on se, että hoitaja ei vaihdu usein. (E vastaaja)

Yksi äiti korosti myös sitä, että lapsen yksilöllisyyden huomioiminen on tärkeää. Huttunen (1994, 56-60) toteaa tutkimusten osoittaneen, että isät ovat yhtä hyviä ”äitejä” kuin naisetkin. Isät voivat muodostaa lapseen samanlaisen suhteen kuin äiditkin. Monen äidin mielestä lasten isä olisikin lapsille hyvä hoitaja, ja osan mielestä myös isovanhemmat ja heistä etenkin mummut voisivat hoitaa heidän lapsiaan. Yksi äiti ajatteli, ettei lapsen äiti ole korvaamaton, mutta koti sen sijaan on. Hänen mielestään äidin töihin meneminen ”ei ole mahdotonta”, jos lapsen isä tai sukulainen on valmis hoitamaan lasta. Yksi äiti kirjoitti, että vaikka lasta voi hoitaa muutkin kuin hän, heidän perheelleen on sopinut parhaiten, että äiti jää kotiin hoitamaan lasta. Samalla hän totesi, että vaikka kaikki ihmissuhteet ovat lapselle tärkeitä, pienelle lapselle äiti on merkittävin. Hänen käsityksissään tuli esille niin ydinperhe- ja sukupuolirooli-ideologian kuin psykologisten teorioidenkin esittämää ajattelua. Kuten Vuori (1991, 52) ja Heikkilä (1999, 230-231) kirjoittavat, psykologiset teoriat korostavat etenkin varhaisen äiti-lapsi –suhteen merkitystä. Yksi äiti kirjoitti, että lasta voi hoitaa muutkin kuin äiti, jos tilanne niin vaatii.

Viiden vastaajan mielestä *vanhempaa* lasta voi hoitaa muutkin kuin äiti. Heistä neljä korosti äidin merkitystä pienelle lapselle erityisesti imetyksen vuoksi. Yksi vastaaja ei selittänyt mielipidettään tarkemmin. Edellä mainituista vastaajista yksi totesi, että lasta voi hoitaa vanhempana joku lapselle tarpeeksi läheinen aikuinen, kun taas yksi totesi kaikkien hoitajien käyvän. Kahden vastaajan mielestä isä tai isovanhemmat voivat jo hoitaa 2-3 -vuotiasta lasta ja kolmannen ikävuoden jälkeen lasta voi heidän mukaansa hoitaa myös luotettava ulkopuolinen hoitaja. Äitien vastauksissa tuli jälleen esille psykologis-pedagogisten teorioiden mukaista ajattelua varhaisen äiti-lapsi –suhteen tärkeydestä.

Kahden vastaajan mielestä *vain äiti tai isä* voi hoitaa lasta, ja heistä toinen suhtautui isänkin hoitoon varauksella.

Ehkä isä, jos vaan arkirutiinit saisi sujumaan, ts. kaikki tapahtuisi ajallaan. (I vastaaja)

Yhden vastaajan mielestä *vain hän* voi hoitaa lastaan, sillä hän on aina halunnut hoitaa lapsensa itse.

Suurimman osan mielestä lasta voi hoitaa yhtä hyvin muutkin kuin äiti, kuten lapsen isä, isovanhemmat tai joku muu hoitaja. Vastauksissaan he kuitenkin korostivat usein hoitajan pysyvyyden tärkeyttä. Etenkin isä nähtiin lapselle hyvänä hoitajana. Osa äideistä totesi, että pienelle lapselle äiti on paras hoitaja etenkin imetyksen vuoksi, mutta lapsen kasvaessa häntä voi hoitaa jo muutkin.

6.4 Kotiäitiyden vaatimukset

Viidentoista vastaajan mielestä *lasten kehitykselle yleisesti* ei ole aina parasta, että äidit hoitavat heitä kotona. Kahden vastaajan mielestä kotihoito sen sijaan on aina parasta pienten lasten kehitykselle. Yksi ei osannut sanoa mielipidettään.

Niistä äideistä, jotka eivät nähneet kotihoitoa automaattisesti parhaana vaihtoehtona, viisi perusteli vastaustaan sillä, että jos äidillä on päihde- tai mielenterveysongelmia tai hänellä on jokin muu sairaus, lapsen ei ole parasta olla kotihoidossa tai pelkästään kotihoidossa. Yksi äiti totesi, että lapsen ei ole parasta

olla kotihoidossa, mikäli perheessä on kriisitilanne. Normaalitilanteessa vastaaja piti kotihoitoa kuitenkin parhaana vaihtoehtona kaikille lapsille.

Ei aina. Esim. kriisitilanteessa vanhempien voimat eivät aina riitä kokopäiväiseen lasten hoitoon. Normaalitilanteessa pidän kotihoitoa parhaana, jotta heillä on mahdollisuus kiirettömään ja huolettomaan elämään. (P vastaaja)

Yhden vastaajan mielestä kotiolojen ollessa huonot tai virikkeettömät, lapsen on parempi olla kodin ulkopuolisessa hoitopaikassa. Yhden vastaajan mielestä lapsen on parempi olla hoidossa kodin ulkopuolella, mikäli lapsi tai äiti ei ole ”normaali”. Myös toinen äiti toi esille, että päivähoidosta voi olla iso apu esimerkiksi erityispedagogisille ryhmille. Neljä äitiä korosti vastauksissaan äidin halua ja jaksamista hyvän hoidon edellytyksinä. Jos äiti ei halua tai jaksaa olla kotona, lapsen on parempi olla hoidossa kodin ulkopuolella, sillä kotona lapset voivat jäädä liian vähälle huomiolle, he eivät saa tarpeeksi virikkeitä tai negatiiviset tunteet korostuvat. Kaksi äitiä totesi, ettei kotona olo ole välttämättä aina parasta, sillä äitejä ja perheitä on erilaisia. Toinen heistä korosti myös sitä, että lapsen isä on yhtä hyvä hoitaja kuin äiti. Yhden äidin mielestä lasten kotona olo ei ole automaattisesti parasta, sillä ”kaikista äideistä ei ole tähän, ainakaan ilman tukea”. Yksi vastaaja ei perustellut kantaansa. Kahden vastaajan mielestä äidin kotona olo on kaikille lapsille parasta silloin, kun lapsi on 1-2 –vuotias. Leikki-ikäisille lapsille äidin jatkuva läsnäolo ei sen sijaan ole enää niin tärkeää.

Tammisen (1998b, 13) mukaan lapsen kasvulle tärkeä tunteiden jakaminen edellyttää vastavuoroisuutta ja lapsilähtöisyyttä. Aikuisen tulee olla lapselle läsnä. Aikuinen ei tällöin ohjelmoi yhdessäoloa vaan on lapsen käytettävissä lapsen ehdoilla. Kysyttäessä sitä, mitä äidin pitäisi *tehdä* edistääkseen lapsensa kasvua ja kehitystä, kahdeksan äidin mielestä äidin tuleekin olla lapsensa kanssa, äidin tulee olla läsnä. Äidin pitää olla kiinnostunut lapsesta, hänen tekemisistään/kehityksestään ja antaa hänelle aikaa. Tammisen (1998b, 13) mukaan lapsen kasvulle on tärkeää myös sellainen lapsen ja aikuisen yhdessäolo, jota aikuinen ohjaa. Kolmen vastaajan mielestä äidin tuleekin käydä lapsensa kanssa ulkona, kylässä, puistoissa tai kerhoissa edistääkseen lapsensa kasvua.

Kun lapsi on isompi, niin hänelle pitää keksiä virikkeitä. Käydä puistoissa, kavereiden kanssa leikkimässä ja myös kotona ahertaa/askarrella. (O vastaaja)

Tamminen (2002b, 15) kirjoittaa, että lapsi tarvitsee vanhemmiltaan välittämistä, rakkautta, tietoa, leikkiä ja oppimista. Kolmen äidin mielestä äidin pitääkin rakastaa ja kolmen äidin mielestä antaa virikkeitä kuten askarrella lapsensa kanssa. Kaksi äitiä toi esille lapsen kuuntelemisen tärkeyden ja kaksi äitiä tiettyjen rutiinien tai säännöllisen rytmin ylläpitämisen tärkeyden. Kahden vastaajan mielestä lapsen ottaminen mukaan kotiaskareisiin edistää lapsen kehitystä. Kaksi äitiä korosti lapsen huomioimista omana itsenään. Yksittäisten käsitysten mukaan äidin tulee luottaa vaistoihinsa ja lapseensa (ks. Tamminen 2002a, 11), hänen tulee huolehtia lapsesta, olla johdonmukainen ja oikeudenmukainen. Tamminen (2002b, 15) korostaa, kuinka lapsen perustarpeena on, että vanhempi ohjaa säännöillään, asettaa rajat, kontrolloi ja myös rankaisee tarvittaessa. Yksi äiti totesikin, että äidin tulee antaa rajoja, mutta sallia myös rajojen sisäistä vapautta. Yksittäisten käsitysten mukaan äidin pitää myös ajatella lapsensa parasta, elää lapsen ehdoilla, kunnioittaa lasta, miettii aktiivisesti lapsen tarpeita ja tehdä niitä asioita, jotka edistävät kehitystä. Äidin tulee myös olla aktiivinen lapsen kanssa, kannustaa ja opastaa häntä, olla esimerkkinä sekä elää normaalia arkea. Äidillä tulee olla perusasiat kuten ihmissuhteet kunnossa ja hänen pitää muistaa hoitaa myös itseään.

Lapsen kasvua ja kehitystä edistävän äidin *luonteenpiirteistä* mainittiin useimmiten kärsivällisyys. Tämän toi esille kolmetoista äitiä.

Kärsivällinen. Ja jos ei ole, halu opetella sitä! (F vastaaja)

Pitkäjännitteisyyttä, avoimuutta, tervettä järkeä, empatiaa, organisointikykyä ja erittäin pitkää pinnaa. (H vastaaja)

Kolmen äidin mielestä lapsen kasvua ja kehitystä edistävän äidin tulisi olla rakastava ja kolmen mielestä empaattinen. Kahden vastaajan mielestä äidin tulisi olla oma itsensä. Kaksi vastaajaa toi esille avoimuuden ja kaksi huolehtivaisuuden tärkeyden. Kahden vastaajan mielestä äidillä tulee olla pitkäjänteisyyttä ja kaksi korosti järkevyyttä. Yksittäisten mielipiteiden mukaan lapsen kasvua ja kehitystä edistävä

äiti on sosiaalinen, diplomaattinen, johdonmukainen, harkitseva, huumorintajuinen, rauhallinen, kannustava, iloinen, luotettava, sympaattinen, äidillinen, hellä, vastuullinen, rajoja hallitseva ja hänellä tulee olla organisointikykyä. Äidin pitää myös ajatella, että lapsen etu ajaa kaiken edelle. Yksi äiti totesi, että kaikki luonteenpiirteet ovat sallittuja eikä niitä tulisi peitellä.

Kysyttäessä sitä, kuinka kauan lapsen kasvua ja kehitystä edistävän äidin tulisi olla kotona, kahdeksan äidin mielestä lapsen kolme ensimmäistä vuotta.

3 –vuotiaaksi saakka! (P vastaaja)

Kolme vastaajan mielestä hyvä *kesto* olisi lapsen neljä ensimmäistä vuotta. Heistä yksi kirjoitti ihanteen olevan kuitenkin kouluikään asti. Yhden äidin mielestä lapsen kasvua ja kehitystä edistävä äiti on kotona noin kaksi vuotta. Kolmen vastaajan mielestä äidin on hyvä olla kotona niin kauan kuin hän itse haluaa, kokee sen tarpeelliseksi/hyödylliseksi tai hänellä on siihen motivaatiota. Kahden vastaajan mielestä hyvä kesto riippuu tilanteesta.

? Jokaisella on elämäntilanteensa, johon en puutu. (Q vastaaja)

Lapsen kehitykselle on parasta olla kotona oman äidin hoidossa silloin, kun äiti on niin fyysisesti kuin henkisestikin terve, eikä hänellä ole päihdeongelmia. Äidillä tulee olla myös halua ja jaksokykyä lasten hoitamiseen, ja hänen tulee tarjota lapselleen riittävästi virikkeitä. Kotiolojen on oltava hyvät eikä perheessä saa olla kriisitilannetta. Lapsen kasvua ja kehitystä edistävän kotiäidin tulee olla läsnä. Hän on kiinnostunut lapsestaan, hänen tekemisistään/kehityksestään ja hän antaa lapselleen aikaa. Äidin tulee olla kärsivällinen, rakastava ja empaattinen, ja hän on kotona lapsen kolme ensimmäistä vuotta.

6.5 Vaatimusten täyttyminen

Kysyttäessä sitä, kokevatko äidit itse täyttävänsä vaatimukset, jotka he asettavat lapsen kasvua ja kehitystä edistävälle kotiäidille, yksitoista äitiä ei kokenut

täyttävänsä niitä kokonaan. Sen sijaan kuusi äitiä vastasi täyttävänsä vaatimukset. Yksi äiti ei vastannut kysymykseen.

Niistä äideistä, jotka eivät kokeneet täyttävänsä vaatimuksia kokonaan, osa totesi heillä olevan parantamisen varaa, vaikka yrittävätkin parhaansa. Kolme totesi puutteikseen kärsimättömyyden ja yksi sen, ettei ole aina jaksanut noudattaa rytmiä. Yksi äiti kirjoitti, ettei ole voinut täyttää vaatimustaan kotona olon kestosta, sillä hän ei ole voinut olla taloudellisista syistä kotona niin kauan kuin olisi halunnut. Osa ei perustellut vastaustaan.

Yritän ainakin olla. Ei se aina tietenkään onnistu. Väsyhän sitä, mutta sitten pyydetään anteeksi ja yritetään uudelleen. (Q vastaaja)

Kysyttäessä sitä onko omien lasten kehitykselle parasta, että äidit hoitavat heitä kotona, yhdeksän äitiä totesi kotona olonsa olevan parasta lapselleen. Seitsemän vastaajan mielestä heidän kotona olonsa ei sen sijaan ole aina parasta lapselle, yksi ei osannut sanoa ja yksi vastasi kysymyksen vierestä.

Neljä äitiä ei perustellut sitä, miksi he näkivät olevansa parasta lastensa kehitykselle. Kaksi äitiä totesi olevansa lapsen paras hoitaja siksi, että pieni lapsi tarvitsee äidin läheisyyttä. Kaksi äitiä perusteli kantaansa omalla halullaan olla kotona lastensa kanssa. Toinen heistä perusteli vastaustaan lisäksi sillä, että hän on yksinhuoltaja. Yhden äidin mielestä hän oli lastensa paras hoitaja koulutuksensa vuoksi.

Kyllä. Minä olen kasvatuksen ammattilainen. Omille lapsille olen saanut opettaa kaiken tärkeän. Ei vain typeriä kouluaineita. (D vastaaja)

Kolmen vastaajan mielestä heidän kotona olonsa ei ole aina parasta lapselle, sillä kotona lapsi ei saa välttämättä riittävästi virikkeitä tai saman ikäistä seuraa, mikä nopeuttaisi lapsen kehitystä. Yhden äidin mielestä hän ei pysty tyydyttämään poikansa joitakin tarpeita yhtä hyvin kuin pojan isä, joten äidin kotona olo ei ole aina parasta. Yksi äiti totesi, että äidin ollessa väsynyt lapsille ei ole parasta olla kotihoidossa. Yksi äiti perusteli kantansa sillä, että lapsi on ollut kodin ulkopuolisessa hoidossa ja kehittynyt sekä kasvanut kuitenkin hyvin. Yksi äiti totesi, että kotona ei voi tyydyttää kaikkia isomman lapsen tarpeita, jos on pieni vauva

hoidettavana. Tällöin isommalle lapselle ei ole välttämättä aina parasta, että hän on kotona äitinsä hoidossa.

Ei välttämättä, tilanteet muuttuvat. Nyt haaveilen, että joku hoitaisi esikoista 2-3 pv/vko, kun vauva syntyy, etten itse väsyisi liikaa, ja että joku leikkisi lapsen kanssa ulkona talvipakkasilla, jolloin vauvaa ei voi tai on hankala pitää ulkona tuntikausia. (C vastaaja)

Suurin osa äideistä eli yksitoista vastaajaa ei kokenut täyttävänsä kokonaan vaatimuksia, joita olivat lapsen kasvua ja kehitystä edistävälle kotiäidille asettaneet. Sen sijaan kuuden vastaajan mielestä he täyttivät asettamansa vaatimukset. (Yksi ei vastannut kysymykseen). Seitsemän vastaajan mielestä heidän kotona olonsa ei aina vastaakaan lapsen parasta, kun taas yhdeksän äidin mielestä heidän kotona olonsa on parasta oman lapsen kasvulle. (Kaksi äitiä ei vastannut kysymykseen). Näiden tulosten perusteella voikin todeta, että kolmen äidin mielestä kotihoito on lapselle parasta, vaikkei äiti täytäkään kaikkia asettamiaan vaatimuksia.

6.6 Kotiäidin kolme tyyppiä

6.6.1 Kotiäidin merkityksen positiivisuutta korostava

”Vaikka kaikkea katuisit niin et vuosia lastesi kanssa jaksettuja.” - Anja Porio (D vastaaja)

Kotiäidin merkityksen positiivisuutta korostava äiti näkee kotona olonsa *pelkästään* positiivisena *oman* lapsen kasvulle ja kehitykselle. Hän näkee kotona olonsa positiivisena *ilman ehtoja*.

[Onko kotona olollasi positiivista tai negatiivista merkitystä lapsesi luonteelle, erilaisille tarpeille ja minäkuvalle?]

Positiivista, sillä äidin läheisyyden ja turvan ansiosta hän uskaltaa olla reipas ja rohkea. Hoitopaikassa ei ehditä huomioida kaikkien eri tarpeita. Kotona lapsi luottaa itseensä ja tietää olevansa tärkeä ja ettei häntä hylätä.

(I vastaaja)

Rich (1991, 11-14, 42-43) toteaa äitiyden instituution palvelevan patriarkaalista yhteiskuntaa. Nainen hoitaa lapset, sairaat ja vanhukset. Luonnollinen äiti on onnellinen hoitaessaan pieniä lapsiaan ja eläessään elämää, jonka hän on sovittanut lastensa tahtiin. Luonnollisella äidillä ei ole muuta identiteettiä kuin äitinä oleminen. Kotiäidin positiivisuutta korostava on Richin kuvailema äitiyden instituution määrittämä luonnollinen äiti. Positiivisuutta korostava kokee olevansa onnellinen hoitaessaan pieniä lapsiaan ja eläessään lasten tahtiin sovitettua elämää. Hän nauttii lastensa kanssa olemisesta, ja näkee tämän tärkeänä heidän kehitykselleen.

[Olisiko lasten kehitykselle yleisesti aina parasta, että äidit hoitaisivat heitä kotona?] *Ei aina. Jos äiti ei osaa nauttia lasten kanssa olemisesta, lapset jäävät helposti liian vähälle huomiolle ja negatiiviset tunteet korostuvat.* (F vastaaja)

[Onko oman lapsesi kehitykselle aina parasta, että hoidat häntä kotona? Miksi/miksi ei?] *Kyllä. Olemme olleet hieno tiimi, isäkin on osallistunut päivittäin paljon perhe-elämään töistä tultuaan. Lapsilla on ollut tunne, että he ovat tärkeitä tässä perheessä ja että heitä rakastetaan ehdoitta.*---(F vastaaja)

Yhdessä piirtelemme, luemme, kuuntelemme musiikkia. Pojat kysyvät, miten kirjoitetaan sanoja ja minä luettelen kirjaimia. Yhdessä myös askartelemme, yleensä ideat tulevat heiltä, ja minä hankin tarvikkeita, pätkin teippejä ja avustan vaikeissa asioissa. --- (F vastaaja)

[Onko kotona olollasi positiivista tai negatiivista merkitystä lapsesi ajattelulle, kielelle tai oppimiselle? Perustele.]

Kaikkiin positiivista, sillä minulla on aikaa olla lapsen kanssa, jutella ja touhuta. (I vastaaja)

Positiivisuutta korostava elää ydinperhe- ja sukupuolirooli-ideologian mukaisesti. Hänen näkemyksensä perheestä vastaa niin Vuoren (2003, 45, 50) kuvailemaa

psykososiaalista kuin Jallinojan (1984, 38-42) kuvailemaa familististakin perhekäsitystä. Positiivisuutta korostava omistautuu kodille ja pienille lapsilleen, ja hänen tärkeimpiä tehtäviään ovat lastenkasvatus ja kodinhoito. Äiti pyrkii muodostamaan vahvan siteen lapseensa. Hän suhtautuu varauksella isän kykyyn hoitaa lasta, sillä sukupuolirooli- ja ydinperheideologian mukaisesti äiti näkee isän päätehtävänä perheen elättämisen.

Kotiäitiys on minulle tietoinen ja vapaaehtoinen valinta, samoin kuin tapani hoitaa/kasvattaa lapsiani kuten perhepeti, ei unikouluja, lapsen tarpeisiin vastaaminen, pitkä imetys... (C vastaaja)

Meidän perheessä isällä on työpaikka, minulla ei, joten siksi minä olin luonnollinen hoitaja. -- Mieluummin hoidin kuitenkin itse, halusin kokea ja nähdä itse lapseni kasvun. (F vastaaja)

Leikki-ikäisiä voi toki isäkin hoitaa, jos hän jaksaa lasten kanssa puuhailia eikä hoito ole vain ruoka- ja videopalvelua. (F vastaaja)

Positiivisuutta korostava äiti vertailee koti- ja päivähoitoa, ja näkee kodin ulkopuolisen päivähoidon useimmiten negatiivisessa valossa.

Kotona ololla on positiivista vaikutusta luonteelle; aggressiivisuus varmasti vähäisempää kuin päiväkotilapsilla, sillä asioihin on helpompi puuttua kotona. (C vastaaja)

Äidin positiivisuutta korostava pitää kotiin jäämistään arvovalintana. Lasten hoitaminen kotona on raskasta, mutta erittäin tärkeää, ja se on arvo, josta hän haluaa pitää kiinni.

Kotiäitiys on minulle tietoinen ja vapaaehtoinen valinta, samoin kuin tapani hoitaa/kasvattaa lapsiani kuten perhepeti, ei unikouluja, lapsen tarpeisiin vastaaminen, pitkä imetys... (C vastaaja)

-- *Kaikista äideistä ei ole tähän, ainakaan ilman tukea. Kotiäitiys voi olla TODELLA RASKASTA.* (C vastaaja)

Positiivisuutta korostava näkee tärkeänä sen, että kotihoidossa lapsen ja äidin välille syntyy tunneside. Tunnesiteestä tulee hänen mukaansa voimakkaampi lapsen ollessa kotihoidossa. Kotihoidossa äiti voi antaa lapselleen aikaa ja huomiota. Tämä taas saa aikaan sen, että lapsesta tulee yhteiskuntakelpoinen aikuinen, joka toimii yhteisten lakien, sääntöjen ja normien mukaisesti. Positiivisuutta korostavan käsityksissä tuleekin esille Heikkilän (1999, 230-231) ja Vuoren (1991, 52) kuvailemaa psykologis-pedagogisten teorioiden mukaista ajattelua. Äidin ja lapsen varhainen suhde nähdään tärkeänä lapsen kyvylle luoda suhteita muihin ihmisiin.

Mieluummin hoidin kuitenkin itse, halusin kokea ja nähdä itse lapseni kasvun. Halusin välillemme mahdollisimman vahvan tunnesiteen. (F vastaaja)

He kunnioittavat muita ihmisiä eikä heidän tarvitse tehdä äärimmäisiä tekoja, että saisivat huomiota itseensä. Kun minulla on ollut aikaa olla heidän kanssaan, he ovat saaneet tarpeeksi huomiota koko ajan. (F vastaaja)

6.6.2 Kotiäidin merkityksen neutraaliutta korostava

” Uskoisin, että pystyn paremmin seuraamaan lapseni tarpeita, koska hän on oma lapseni ja `ryhmä` on pieni. Toisaalta esim. kaveriksi en voi muuttua ja 4-vuotias selvästi kaipaa kavereita. Eli huomaan erilaisia tarpeita, mutta on eri asia pystynkö niihin vastaamaan tarpeeksi hyvin ”. (H vastaaja)

Kotiäidin merkityksen neutraaliutta korostava äiti näkee kotona olonsa sekä positiivisena että negatiivisena lapsen kasvulle ja kehitykselle. Hänen merkityksenannoissaan ei tule esille juurikaan kotona oloa puolustavia argumentteja, vaan hän näkee kotihoidon neutraalina. Joillekin lapsen kehityksen osa-alueille äidin kotona olo on hyväksi, kun taas joillekin osa-alueille kotona olosta on haittaa. Neutraaliutta korostava äiti vertailee usein koti- ja päivähoitoa, mutta toisin kuin

kotiäidin positiivisuutta korostava, neutraaliutta korostava näkee päivähoidon myös positiivisena lapsen kehitykselle.

Kotona lapsi saa tilaa ja oikeuden omille tunteilleen, mutta ei opi ottamaan huomioon muiden tunteita niin hyvin kuin suuressa lapsiryhmässä. (L vastaaja)

Neutraaliutta korostava pitää kotona oloa äidin etuna, mikäli hän haluaa/jaksaa olla kotona. Tällöin äidin kotona olo on hyväksi myös lapsen kehitykselle ja äidin kotona olosta tulee lapsenkin etu. Jos äidillä sen sijaan ei ole halua hoitaa lastaan kotona tai hän ei jaksaa tehdä sitä, äidin kotona oleminen ei ole kummankaan osapuolen etu. Äidin ei siis tarvitse äitimyytin (Nopola 1991, 68, 70) mukaisesti uhrautua lastensa vuoksi. Neutraaliutta korostava ei ole äitimyytin (Niemelä 1991a, 449-451; 1991b, 111-112) mukaisesti epäitsekäs, eikä hän unohda omia tarpeitaan lapsensa vuoksi. Äidin ei tule myöskään saada äitiydestä elämälleen koko sisältöä, ellei hän itse niin halua. Neutraaliutta korostava painottaakin usein omaa haluaan valintojensa perusteluna.

[Onko oman lapsesi kehitykselle aina parasta, että hoidat häntä kotona?] *On. Koska haluan tehdä sitä. (B vastaaja)*

Tällä hetkellä on, mutta voi tulla tilanne, että itse väsy kotona, jolloin voi olla myös lapselle parempi, että äiti koettaa työhön lähtöä. (Q vastaaja)

[Olisiko lasten kehitykselle yleisesti aina parasta, että äidit hoitaisivat heitä kotona?] *Ei. Riippuu äidistä ja hänen halustaan. Kenenkään ei pitäisi olla kotona lasten kanssa pakosta. ... Ei ole myöskään hyvä, jos äiti tuntee uhrautuvansa ja lastenhoidon takia jättää omat unelmansa elämättä. Asioita voi lykätä muttei ikuisesti. Jos äiti katkeroituu lapsilleen sen takia että on uhrannut omat unelmansa heidän vuokseen, ei tilanne ole hyvä kummallekaan osapuolelle. (H vastaaja)*

Neutraaliutta korostava tähdentää oman valinnan tai oman arvostelukyvyn merkitystä kotona olossaan. Hän tuo esille sen, että lasten hoitaminen kotona on ollut oma

valinta. Hän itse päättää sen, milloin kotiäitiys päättyy, sillä hän tietää kuinka kauan kotona olosta on hyötyä lapsen kehitykselle. Neutraaliutta korostava ei ohjaa toisia äitejä jäämään kotiin, vaan ajattelee, että jokaisella äidillä on arvostelukykyä toimia parhaaksi katsomallaan tavalla. Neutraaliutta korostava pyrkii siten eroon sukupuoli- ja ydinperheideologioista, joilla on tapana määritellä oikea tapa elää. Neutraaliutta korostava painottaa Jallinojan (1985, 26-28) kuvaileman individualistisen perhekäsityksen mukaisesti oikeuttaan valintoihin, oikeuttaan omaan elämään. Individualistisen perhekäsityksen mukaan perheen etu saa väistyä yksilön omien toiveiden tieltä, mikäli omien toiveiden täytyminen sen vaatii. Näin pitkälle neutraaliutta korostava ei kuitenkaan mene. Hän korostaa oikeuttaan valintoihin, mutta ei perheen edun kustannuksella. Hän näkee omien toiveidensa täyttymisen myös perheen etuna.

[Kuinka kauan kotiäidin olisi hyvä hoitaa lastaan kotona?] *Ihan oman mieltymyksen mukaan...Minusta tämä on kuit. jok. oma valinta, en menisi ”määräämään” tai edes ”suosittelemaan” kenellekään tätä, vaikka itselleni on ollut itsestään selvää, että hoidan omat lapseni itse.* (J vastaaja)

Niin kauan kuin hän itse kokee sen tarpeelliseksi ja hyödylliseksi. (B vastaaja)

Neutraaliutta korostavan äidin mielestä lasta voi hoitaa yhtä hyvin muutkin kuin äiti. Hoitajan pysyvyys on kuitenkin tärkeää.

6.6.3 Kotiäidin merkitystä puolustava

”Hirveästi saa olla puolustuskannalla valinnastaan.” (G vastaaja)

Kotiäidin merkitystä puolustava tuo esille äidin kotona olon positiivisia ja negatiivisia asioita lapsen kasvulle ja kehitykselle. Hänen merkityksenannoissaan esiintyy kuitenkin usein kotihoitoa puolustavaa argumentointia, jonka tarkoituksena on mitätöidä ainakin *oman* kotona olon negatiivisia puolia lapsen kehitykselle. Kotiäidin merkitystä puolustava tuo esille negatiivisia puolia epäsuorasti, ja käyttää

keinona kolmea erilaista tapaa. Hän kirjoittaa *negatiivisista puolista yleisellä tasolla*, jolloin hän kokee negatiivisten puolien koskettavan vain joidenkin muiden kotiäitien lapsia, sillä hän itse on toiminut niin, etteivät kotona olon negatiiviset piirteet ole päässeet vaikuttamaan oman lapsen kasvuun ja kehitykseen.

Mielestäni kotihoito voi tehdä lapsesta aran toisten ihmisten seurassa, jos lapsi on kaikki päivät vain hoitajansa kanssa. Omien lasteni sosiaalistaminen tapahtuu sisarusten ja kavereiden avulla. Lapseni ovat myös innokkaita kerhoilijoita. Kotihoitajan on oltava aktiivinen ja vietävä lapsia muiden lasten seuraan kodin ulkopuolelle, pelkkä kotihoito ei tee lapsesta sosiaalista". (E vastaaja)

Toinen keino tuoda esiin kotona olon negatiivista merkitystä, on kirjoittaa *kotona olon negatiivisista puolista samalla kuitenkin väheksyen näiden puolien merkitystä*. Väheksyminen tapahtuu usein siten, että äiti korostaa lapsen oppivan puuttuvan taidon nopeasti niin halutessaan. Äiti voi myös todeta lapsen kehittyvän yhtä hyvin kuin esimerkiksi päiväkotilapsen, mutta näkee kehittymisen vain tapahtuvan omalla ajallaan. Samalla äiti korostaa pitävänsä tärkeänä lapsen omaa aikaa ja kotona olon kiireettömyyttä. Kotiäidin merkitys ei siis heikenny.

Lapseni ei ehkä osaa toimia ryhmässä yhtä hyvin kuin joku toinen, mutta olen huomannut tämän syksyn aikana, että nopeasti sekin taito opitaan. (K vastaaja)

Ehkä tarhassa/hoidossa olisi täytynyt oppia ilmaisemaan itseään kielellisesti paremmin/aikaisemmin. Meillähän ei ole kiire. (G vastaaja)

Kotiäidin merkitystä puolustelevalle kolmas keino tuoda esiin kotona olon negatiivista merkitystä on kirjoittaa *päivähoidon positiivisista asioista, jotka ovatkin itse asiassa negatiivisia*. Tällä tavoin äiti tuo esille, että kotona olo äidin hoidossa on ikään kuin ”liian erinomaista” lapsen kehitykselle. Äidin merkitys pysyy erittäin vahvana.

[Kotona] *Lapsi oppii olevansa hyväksyty, hyvä, kun molemmat vanhemmat kannustavat ja ovat häntä varten. Toisaalta lapsi tarvitsee myös turhaumia ja pettymyksiä, joita tulisi enemmän päivähoitossa. (A vastaaja)*

Äidin merkitystä puolusteleva näkee merkityksensä muuttuvan lapsen kasvun myötä. Hän näkee itsensä sitä merkittävämpänä lapsen kehitykselle, mitä pienempi lapsi on, mutta lapsen kasvaessa hän ”antaa omaa merkitystään” myös muille lapsen kanssa tekemisissä oleville ihmisille, etenkin lapsen isälle. Äidin merkitystä puolusteleva näkeekin *isän merkityksen positiivisena*. Äidin merkitystä puolustava pyrkii toimimaan psykologis-pedagogisten teorioiden ja asiantuntijoiden ohjeiden mukaisesti. Äiti korostaa teorioiden tavoin lapsen varhaisvuosien merkitystä ja äidin ja lapsen varhaista suhdetta lapsen suotuisan kehityksen turvaamisessa. Kuten Kurosen (1993, 92; 1995, 122-125) tutkimuksissa tulee esille, neuvolan työntekijät pitävät äitiä pienen lapsen parhaana hoitajana, mutta vanhemmalle lapselle olisi sen sijaan tärkeää olla kodin ulkopuolisessa hoitopaikassa. Äidin merkitystä puolustava näkee neuvolan työntekijöiden tavoin äidin merkityksen muuttuvan lapsen kasvaessa.

Kyllä voi, mutta mielestäni ainakin lapsen ensimmäinen vuosi ehdottomasti äiti, kaksi-kolmevuotiasta voisi yhtä hyvin hoitaa isä ja isovanhemmat. Näin lapsi saisi aidon rakkauden. Kolmen ikävuoden jälkeen sitten voisi kelvata edellisten lisäksi luotettava ulkopuolinen hoitaja. (G vastaaja)

Kurosen tutkimusten (1993, 92; 1995, 122-125) mukaan neuvolan työntekijät korostavat naisen kotona tekemän työn tärkeyttä ja kehottavat naisia itseään arvostamaan sitä. Äidin merkitystä puolustava näkeekin kotona olonsa työnä, joka on raskasta ja joka ei sovi kaikille. Hän arvostaa työtään ja haluaa, että sitä arvostettaisiin myös muiden ihmisten taholta (ks. Jokinen 1996; Mikkola 2003; Söyrinki 1999; Värrilä-Lahti 2001) Hänen käsityksissään näkyy maternalismin juuret. Äidin merkitystä puolustava tuo esille Nätkinin (1997) kuvailemia maternalistien vaatimuksia kuten äidin tekemän työn arvostuksen nostamista.

Toivottavasti kotiäitien arvokasta työtä arvostettaisiin enemmän yhteiskunnan puolelta! (K vastaaja)

6.6.4 Kotiäitityyppien vertailua

Tarkasteltaessa äitien käsityksiä heidän kotona olonsa merkitystä lapsen kehitykselle, kotiäitityyppien erot tulevat selkeästi esille. Kotiäidin positiivista merkitystä korostava tyyppi näkee kotona olonsa pelkästään positiivisena lapsen kehityksen kaikille eri osa-alueille. Neutraaliutta korostava tyyppi näkee kotona olossaan hyviä puolia, mutta tuo esille myös asioita, jotka voivat olla kodin ulkopuolisessa hoidossa paremmin. Kotiäidin merkitystä puolustava tiedostaa hyvien puolien ohella kotona olon negatiivisia puolia. Hän kuitenkin väheksyy negatiivisten puolien merkitystä niin, että lopulta ainakin oman kotona olon negatiiviset puolet menettävät kokonaan merkityksensä.

[Onko kotona olollasi positiivista tai negatiivista merkitystä lapsesi oppimiselle?]

Kotona lapsi saa oppia omaan tahtiin. Kerron/opastan niissä asioissa, joista hän on kiinnostunut. Otan mukaan kotiaskareisiin. (C vastaaja: Kotiäidin positiivista merkitystä korostava tyyppi)

Kotona lapsi saa yksilöllistä apua, mutta päiväkodissa taas on enemmän virikkeitä ja siellä voi ottaa mallia muista lapsista. (L vastaaja: Kotiäidin neutraalia merkitystä korostava tyyppi)

Voi olla, että lapseni ovat oppineet vähemmän kuin ikäisensä hoidossa olevat lapset, mutta kaikki aikanaan. (K vastaaja: Kotiäidin merkitystä puolustava tyyppi)

Kotiäitityyppien väliset erot tulevat esille myös tarkastelemalla vaatimuksia, joita äidit asettavat lapsen kasvua ja kehitystä edistävälle kotiäidille. Kun kotiäidin positiivista merkitystä korostava ja kotiäidin merkitystä puolustava tyyppi antavat selkeitä esimerkkejä tai ohjeita siitä, kuinka kauan lasta tulisi kotona hoitaa, kotiäidin neutraalia merkitystä korostava tyyppi tuo vastauksessaan esille äidin edun ja valinnanvapauden.

[Millainen on lapsen kasvua ja kehitystä edistävä kotiäiti: kuinka kauan hänen olisi hyvä hoitaa lastaan kotona?]

Niin kauan kuin hänen motivaationsa on riittävä ja myös hän tuntee saavansa ja nauttivansa lastensa hoidosta. (H vastaaja: Kotiäidin neutraalia merkitystä korostava tyyppi)

Ainakin 4 vuotta. (F vastaaja: Kotiäidin positiivista merkitystä korostava tyyppi)

Ihanne olisi alle kouluikään, mutta vähintään 4 vuotta. (G vastaaja: Kotiäidin merkitystä puolustava tyyppi)

Kotiäitityypit suhtautuvat oman kotona olonsa merkitykseen erilailla kysyttäessä sitä, voisiko lasta hoitaa yhtä hyvin muutkin kuin äiti. Kotiäidin merkitystä puolustava tuo vastauksessaan ensin esille, että lasta voi hoitaa muutkin, mutta lopulta hän kuitenkin ”sieppaa” merkitystään takaisin korostamalla äidin olevan *pienen lapsen* tärkein hoitaja. Kotiäidin merkityksen neutraaliutta korostava painottaa vastauksessaan sen sijaan sitä, että kotiäiti ei ole muiden hoitajien ”yläpuolella”, vaan lasta voi hoitaa muutkin. Vastauksessaan neutraaliutta korostava painottaa lisäksi yksilöllisyyden merkitystä, joka toistuu usein hänen käsityksissään läpi teemojen. Kotiäidin positiivista merkitystä korostavan mielestä vain isä voisi hoitaa lasta yhtä hyvin kuin hän. Tosin isänkin antamaan hoitoon tyyppi suhtautuu varauksella.

[Voisiko lastasi hoitaa yhtä hyvin isä, sukulainen tai joku muu henkilö? Miksi/miksi ei?]

Voisi, mutta meille sopii parhaiten, että äiti on kotona. Olen etuoikeutettu voidessani olla tyttäreni kanssa kotona. Kaikki ihmissuhteet ovat lapselle tärkeitä, mutta mielestäni pienelle lapselle äiti on merkittävin. (P vastaaja: Kotiäidin merkitystä puolustava tyyppi)

Varmasti voisi. Tärkeää on lapsen yksilöllisyyden huomioon ottaminen. (L vastaaja: Kotiäidin neutraalia merkitystä korostava tyyppi)

*Ehkä isä, jos vaan arkirutiinit saisi sujumaan, ts. kaikki tapahtuisi ajallaan. (I
vastaaja: Kotiäidin positiivista merkitystä korostava tyyppi)*

7 POHDINTA

7.1 Tutkimustulosten pohdintaa

Tutkimuksen päätarkoituksena oli selvittää, millaisia käsityksiä kotiäideillä on äidin kotona olon merkityksestä lapsen kasvulle ja kehityksen eri osa-alueille. Tätä päätehtävää lähestyttiin tarkastelemalla sitä, millaisia käsityksiä kotiäideillä oli heidän omasta merkityksestään, millaisella toiminnalla he ajattelivat edistävänsä lapsensa kasvua ja kehitystä, voisiko äitien mielestä lasta hoitaa yhtä hyvin muutkin ihmiset, millaisia vaatimuksia he asettivat kotiäitiydelle lapsen suotuisan kasvun turvaamiseksi sekä kokivatko he itse täyttävänsä asettamansa vaatimukset.

Enemmistö äideistä käsitti kotona olonsa merkityksen positiiviseksi lapsen kognitiiviselle ja persoonallisuuden kehitykselle. Kaikki äidit pitivät kotona oloaan positiivisena lapsen emotionaaliselle kehitykselle, mutta enemmistö äideistä näki kotona olonsa sen sijaan negatiiviseksi lapsen sosiaaliselle kehitykselle. Kotona ololla ei nähty olevan merkitystä lapsen fyysiselle kehitykselle. Lasten nähtiin kasvavan kotona tasapainoisiksi, rauhallisiksi ja vastuuntuntoisiksi aikuisiksi, joilla on hyvä/terve itsetunto ja turvallisuuden tunne. Äidit käsittivät edistävänsä lastensa kasvua etenkin lukemisella, ulkoilulla ja leikillä. Enemmistön mielestä etenkin vanhempaa lasta voi hoitaa yhtä hyvin isä, isovanhemmat tai joku muu henkilö. Lapsen kasvua edistävän kotiäidin tulisi äitien esittämien vaatimusten mukaan olla

fyysisesti ja henkisesti terve, eikä hänellä saisi olla päihdeongelmia. Äidillä pitäisi olla halua ja jaksokykyä lasten hoitamiseen, ja hänen tulisi tarjota lapselleen riittävästi virikkeitä. Kasvua edistävän kotiäidin tulisi olla lapselleen läsnä. Hänen pitäisi olla kiinnostunut lapsestaan, hänen tekemisistään ja hänen tulisi antaa lapselleen aikaa. Äidin pitäisi olla kärsivällinen, rakastava ja empaattinen, ja hänen olisi hyvä olla kotona lapsen kolme ensimmäistä vuotta. Enemmistö äideistä ei kokenut kokonaan täyttävänsä asettamiaan vaatimuksia, mutta enemmistö äideistä käsitti kotona olonsa olevan kuitenkin parasta lapsen kasvulle ja kehitykselle.

Äidit käsittivät oman kotona olonsa merkityksen kolmella eri tavalla. Osa äideistä käsitti kotona olonsa merkityksen pelkästään positiiviseksi lapsen kasvulle ja kaikille kehityksen eri osa-alueille. Näistä äideistä muodostui *kotiäidin merkityksen positiivisuutta korostava* tyyppi. Osa äideistä käsitti kotona olonsa merkityksen neutraaliksi. He ajattelivat kotona olostaan olevan sekä hyötyä että haittaa lapsen kasvulle. Näistä äideistä muodostui *kotiäidin merkityksen neutraaliutta korostava* tyyppi. Osa äideistä toi esille äidin kotona olon positiivisia ja negatiivisia asioita lapsen kasvulle, mutta he pyrkivät kuitenkin mitätöimään ainakin oman kotona olonsa negatiivisia puolia. Heidän argumentoinnissaan tulikin vahvasti esille kotiäitiyden puolustelu. Heistä muodostui *kotiäidin merkitystä puolustava* tyyppi.

Positiivisuutta korostavan tyyppin käsityksissä näkyi selkeimmin ydinperhe- ja sukupuolirooli-ideologioiden mukainen ajattelutapa. Positiivisuutta korostava elää ja haluaa elää ideologioiden mukaisesti. Hän näkee isän tärkeänä lapsille, mutta suhtautuu kuitenkin varauksella isän kykyyn hoitaa lasta. Positiivisuutta korostava käsittää olevansa lapsensa paras hoitaja. Hän kokee täyttävänsä kaikki vaatimukset, joita on määritellyt kuuluvaksi lapsen kasvua edistävälle kotiäidille. Positiivisuutta korostava näkeekin itsensä korvaamattomana hoitajana *pienelle* lapselleen. Kodin ulkopuolinen päivähoito on hänen mukaansa usein haitallista lapsen kasvulle ja kehitykselle. Kotiin jääminen on positiivisuutta korostavalle arvovalinta ja hän on valinnastaan ylpeä. Kotiäidin merkityksen positiivisuutta korostava näkee kasvatusvastuunsa ja oman kotona olonsa merkityksen vahvana.

Neutraaliutta korostava tyyppi vertailee koti- ja päivähoitoa, ja näkee molemmat sekä positiivisina että negatiivisina lapsen kehitykselle. Neutraaliutta korostava ei elä äitimyytin mukaisesti, sillä hänen mukaansa äidin ei tarvitse uhrautua lapsensa vuoksi. Mikäli äiti ei halua hoitaa lastaan kotona, äidin kotona oleminen ei ole äidin eikä lapsen etu. Äidin ei tule myöskään unohtaa omia

tarpeitaan lapsensa vuoksi. Äitiys ei ole neutraaliutta korostavan mukaan elämän koko sisältö, ellei äiti näin itse halua. Neutraaliutta korostava painottaakin usein äidin omaa *halua* valintojen perusteluna. Hän pitää tärkeänä mahdollisuutta omiin valintoihin. Hän korostaakin kotona olemisen olevan hänen oma valintansa. Neutraaliutta korostava ei pyri elämään ydinperhe- ja sukupuolirooli –ideologioiden mukaisesti, vaan hän ajattelee, että jokainen yksilö tekee omat valintansa lastenhoidon suhteen. Hän käsityksissään tuleekin esille aineksia individualistisesta perhekäsityksestä. Neutraaliutta korostavan mielestä lasta voi hoitaa yhtä hyvin muutkin kuin äiti. Hän ei koe täyttävänsä kaikkia vaatimuksia, joita on lapsen kasvua edistävälle kotiäidille asettanut, ja kokeekin, ettei hänen kotona olonsa ole aina parasta lapsen kehitykselle.

Kotiäidin merkitystä puolustava tuo esille kotihoidon positiivisia ja negatiivisia asioita, mutta hän pyrkii kuitenkin mitätöimään paljastamansa negatiiviset puolet. Vaikka hän ikään kuin rehellisyyden nimissä tunnustaa äidin kotona olon negatiivisia puolia, hän tuo negatiiviset puolet esille vaivihkaa, jotta ne eivät pirstoisi kuvaa oman kotona olon vahvasta positiivisesta merkityksestä lapsen kasvulle. Äiti puolustaa käsitystään kotona olonsa positiivisesta merkityksestä lapselle. Äidin merkitystä puolustava näkee oman merkityksensä kuitenkin muuttuvan lapsen kasvun myötä. Lapsen kasvaessa äidin merkitys heikkenee ja etenkin isän merkitys vahvistuu. Äidin merkitystä puolustava näkeekin isän merkityksen positiivisena. Äidin merkitystä puolustava kokee olevansa paras hoitaja *pienelle* lapselleen, mutta lapsen kasvaessa isästä tulee yhtä hyvä hoitaja. Kotiäidin merkitystä puolustavan käsitykset ovat kuin suoraan psykologis-pedagogisten teorioiden ja asiantuntijoiden oppikirjoista, joissa korostetaan esimerkiksi varhaisen äiti-lapsi –suhteen merkitystä. Vaikka äidin merkitystä puolustava ei koekaan täyttävänsä kaikkia ”hyvälle” kotiäidille asettamia vaatimuksia, hän ajattelee kotona olonsa olevan kuitenkin parasta pienen lapsen kehitykselle. Tämäkin osoittaa, että hän puolustaa omaa merkitystään, vaikkei kotona olo olisikaan rationaalisesti ajatellen aina parasta lapsen kehitykselle. Äidin merkitystä puolustava korostaa kotona olonsa olevan työtä, jolle myös yhteiskunnan tulisi antaa enemmän arvostusta. Hänen käsityksissään tuleekin esille yhteiskunnallisia kannanottoja, ja sitä kautta maternalismin juuret.

Aiheeni on voimakkaita tunteita herättävä, kuten on esimerkiksi lehtien mielipideosastoilla (ks. Jallinoja 2000, 133-136) nähty. Aiheeni koskettaa naiseutta

voimakkaasti määrittelevää aluetta, äityttä, ja sen vuoksi lähes kaikki äitiyteen liittyvä herättää usein puolustelemaa argumentointia. Äidit puolustavat valintojaan, jotta eivät tulisi määritellyiksi ”kelvottomiksi” naisiksi. Tämän vuoksi epäilin, että tutkimukseni äidit eivät *haluaisi* tuoda esille mahdollisia negatiivisia käsityksiään kotona olonsa merkityksestä lapsen kasvulle. Näinhän Mikkola (2003) epäili omassa tutkimuksessaan käyneen. Hänen tutkimansa äidit pitivät kotihoitoa kaikin puolin positiivisena lapsen kasvulle. Tämä ennakkokäsitykseni osoittautui kuitenkin vääräksi. Kotiäidin merkityksen neutraaliutta korostavat äidit eli yhteensä yhdeksän vastaajaa toi selkeästi, puolustelematta, esille kotona olonsa negatiivisia puolia. Vaikka taas äidin merkityksen positiivisuutta korostavat eivät nähneetkään kotona olossaan negatiivisia piirteitä, he eivät mielestäni piilotelleet negatiivisia käsityksiään. He näkivät kotona olonsa aidosti positiivisena lapsen kasvulle, sillä heidän käsityksensä pysyivät yhdenmukaisina läpi kyselyn. En saanut heitä ”kiinni” ristiriitaisista käsityksistä. Ainoastaan kotiäidin merkitystä puolustavien käsityksissä esiintyi ennakkokäsitykseni mukaista ajattelua. Vaikka he toivatkin esille kotona olonsa negatiivisia puolia, he pyrkivät lopulta ikään kuin mitätöimään negatiiviset merkityksenantonsa. Lopputuloksenahan oli, että he käsittivät kotona olonsa positiiviseksi lapsen kasvulle. He eivät ikään kuin halunneet tulla määritellyiksi ”kelvottomiksi” naisiksi.

Yksi syy siihen miksi tutkimukseni äidit, toisin kuin Mikkolan (2003) tutkimuksen äidit, käsittivät kotona olonsa myös negatiiviseksi voi olla se, että heillä oli mahdollisuus asettaa käsityksensä kehityksen osa-alueista hierarkkiseen järjestykseen. Tutkimukseni äidit toivat kotona olon negatiivista merkitystä esille ehkä vain sellaisten kehityksen osa-alueiden kohdalla, joita eivät nähneet niin tärkeinä lapselle tai joiden kehitykseen he eivät nähneet itsellään olevan juurikaan vaikutusmahdollisuuksia. Sen sijaan kotona ololla ei kenties nähty olevan negatiivista merkitystä tärkeinä nähtyjen kehityksen osa-alueiden kohdalla. Toisin kuin omassa tutkimuksessani, Mikkolan tutkimuksessa äidit kirjoittivat kehityksestä yleisesti, jolloin heidän ei tarvinnut eritellä ajatuksiaan kehityksen eri osa-alueista tarkemmin. Äidit saattoivat tällöin helpommin jättää mahdolliset negatiiviset käsityksensä mainitsematta ja kirjoittaa vain positiivisista käsityksistään sekä tärkeinä pitämistään kehityksen osa-alueista. Tämän vuoksi pidinkin hyvänä sitä, että otin tutkimuksessani tarkastelun kohteeksi kaikki kehityksen eri osa-alueet. Karpiola (2004, 14) kirjoittaa kuinka lastenpsykiatrian professori Tuula Tammisen mukaan

kaiken oppimisen ja kehittymisen edellytys on tasapainoinen tunne-elämä. Tutkimukseni äideillä olikin selvästi eniten lapsen tunne-elämää koskettavia käsityksiä ja kaikki kysymykseen vastanneet äidit näkivät kotona olonsa positiiviseksi lapsen tunne-elämän kehitykselle. Kysymys herätti myös eniten vertailua koti- ja päivähoiton kesken, ja päivähoito nähtiin usein negatiivisena lapsen kehitykselle. Kysyttäessä sitä, millaiseksi äidit käsittivät lapsensa kasvavan kotihoidossa, vastaukset koskettivat usein juuri lapsen tunne-elämää. Nämä kaikki edellä mainitut tekijät saivat minut pohtimaan, pitivätkö äidit tunne-elämän kehitystä yhtenä tärkeimmistä kehityksen osa-alueista ja kokivatko he vaikuttavansa voimakkaimmin juuri lapsen tunne-elämään. Toisaalta äidit näkivät kotona olonsa usein negatiiviseksi lapsen sosiaaliselle kehitykselle. Samalla äidit toivat kuitenkin korostuneesti esille kavereiden, kerhojen ja sisarusten sosiaalistavan merkityksen. Tällä tavoin he ehkä ilmaisivat sen, että äidillä ei ole suurta roolia tai merkitystä lapsen sosiaalisen kehityksen edistämisessä. Ei ole siis äidin syy, että kotona olo voi olla negatiivista lapsen kehitykselle.

Yksi ennakkokäsityksistäni oli, että monilapsisen ja yksilapsisen perheen äidit voivat käsittää kotona olonsa merkityksen erilaisiksi. Ajattelin, että yksilapsisen perheen äiti saattaa kokea kotona olonsa merkityksen negatiiviseksi esimerkiksi lapsen sosiaaliselle kehitykselle, sillä lapsella voi olla sosiaalisia kontakteja vähän. Monilapsisen perheen äiti ei taas välttämättä koe olevan suurtakaan merkitystä sillä, onko lapsi koti- vai päivähoitossa, sillä myös kotona lapset voivat harjoitella sosiaalisia taitoja sisarustensa kanssa. Tämän kaltaista ajattelua tulikin esille äitien käsityksissä.

[Onko oman lapsesi kehitykselle aina parasta, että hoidat häntä kotona? Miksi/Miksi ei?] *Ei aina. Leikkiessä muiden lasten kanssa lapsen kehitys nopeutuu. Ainoana lapsena ryhmässä oleminen ja toimiminen voi olla vaikeaa.* P vastaaja (yhden lapsen äiti)

[Onko kotona olollasi merkitystä lapsesi sosiaaliseen kehitykseen (esim. vuorovaikutustaitojen oppimiseen, ryhmässä toimimiseen)? Perustele.] *Parhaiten lapsi oppii em. varmasti ryhmässä, mutta kun kotona on useampi lapsi näitä taitoja harjoitellaan myös kotona luonnostaan.* Q vastaaja (kahden lapsen äiti)

Ennen tutkimuksen tekoa pohdin myös sitä, käsittävätkö äidit kotona olonsa merkityksen erilaisiksi eri lastensa suhteen. Edellä mainittu ero yksi- ja monilapsisten äitien käsityksissä paljastikin myös sen, että äidit voivat käsittää kotona olonsa negatiivisemmaksi ensimmäisen lapsen kohdalla kuin toisen. Ensimmäisen lapsen kehitys voi olla äitien mielestä hitaampaa kotona kuin päiväkodissa leikkikavereiden puuttuessa eli äidin kotona ololla voi olla negatiivinen merkitys. Toisen lapsen kohdalla tilanne on toinen, sillä tällöin lapsella on sisar leikkikaverinaan.

Mielestäni tutkimus antoi hyvin vastaukset tutkimusongelmiini. Koin onnistuneeksi ratkaisuksi sen, että muodostin kyselyn vasta tutkimusongelmien ja teoreettisen taustan valmistuttua. Tällä tavoin kysely kohdistui selkeästi niihin ongelmiin, joita oli tarkoituskin tutkia. Näin vastaukset oli myös helpompi sitoa teoreettiseen taustaan, sillä pyrin sitomaan tutkimusongelmat ja teoreettisen taustan tiukasti toisiinsa. Tutkimuksessa ei olisi kuitenkaan tarvinnut selvittää sitä, mitä kotiäidit tekevät edistääkseen lapsensa kasvua. Koin tämän ylimääräiseksi tutkimusongelmaksi, jolla ei ollut merkitystä itse päätehtävän selvittämisessä.

Tutkimus lisäsi tietoa tutkittavalla alueella, sillä asiaa ei olla juurikaan tutkittu kotiäitien näkökulmasta, eikä tutkimuksissa ole tarkasteltu kotona olon merkitystä lapsen kehityksen eri osa-alueille. Kun Söyrinki (1999), Marin (1994) ja Mikkola (2003) tutkivat äitien kotiin jäämisen syitä, he tulivat samalla tarkastelleeksi sitä, mitä positiivista merkitystä äidin kotona ololla on lapselle. Tutkimusten äidit korostivat esimerkiksi sitä, että kotona lapsi saa kokea kiireettömyyttä, turvallisuutta ja yksilöllistä huomiointia. Oman tutkimukseni äidit toivat esille samoja asioita, mutta he toivat esille ennen kaikkea sen, mitä kotona olon tarjoama kiireettömyys, turvallisuus ja yksilöllinen huomiointi merkitsevät lapsen kehitykselle. Tutkimukseni pyrki tarkentamaan aiempia tutkimuksia lapsen kehityksen näkökulmasta. Koska aiheestani ei ole aiempia tutkimustuloksia, en voikaan vertailla tuloksiani sellaisenaan muiden tutkimusten kanssa. Voin tehdä vertailuja vain yleisellä tasolla tai tiettyjen tutkimusongelmien kesken.

Huomiota herättävin ero eri tutkimusten kesken oli mielestäni jo edellä mainittu ristiriitaisuus kotona olon negatiivisista puolista. Mikkolan (2003) tutkimuksessa äidit eivät nähneet kotona olossaan lainkaan negatiivista, mutta omassa ja Söyringin (1999) tutkimuksessa äidit näkivät kotona olon negatiiviseksi

lapsen sosiaaliselle kehitykselle. Kuten olen jo tuonut esille, ero saattaa johtua ennen kaikkea tutkimusmenetelmästä. Värri-Lahden (2001, 47) tutkimuksessa enemmistö (52%) äideistä oli sitä mieltä, että lapsen kannalta oli ainoa vaihtoehto, että äiti hoitaa hänet. Omassa tutkimuksessani enemmistö eli kymmenen äitiä oli sen sijaan sitä mieltä, että lasta voi hoitaa muutkin. Heidän lisäksi viisi äitiä oli sitä mieltä, että vanhempaa lasta voi hoitaa muutkin. Toisin kuin Värri-Lahden tutkittavat, oman tutkimukseni äidit eivät nähneet itseään korvaamattomina hoitajina. Näyttäisikin siltä, että Mikkolan ja Värri-Lahden tutkimuksissa äidit näkivät merkityksensä voimakkaampana kuin oman tutkimukseni äidit. Yksi syy tähän voi olla se, että heidän tutkimukseensa on osallistunut omaa tutkimustani enemmän ns. kotiäidin merkityksen positiivisuutta korostavia äitejä. He näkevät kotona olonsa pelkästään positiivisena lapselle ja he myös kokevat olevansa parhaita hoitajia lapselleen. Aihetta koskevat tutkimukset voivatkin saada erilaisia tuloksia tai painotuksia riippuen siitä, kuinka paljon niihin osallistuu äitejä eri tyypeistä. Tutkimukseni merkittävin anti onkin mielestäni se, että tekemäni tyypittelyn perusteella voidaan selkeämmin arvioida sekä kotiäitejä ja heidän käsityksiään että yhteiskunnassa vallitsevia käsityksiä yleensä. Yksittäisen ihmisen antamiin merkityksiin kohdistuva tutkimushan kohdistuu samalla myös yhteisössä vallitseviin merkitysjärjestelmiin (Honkonen 1993, 233). Tyypini perusteella voisikin ajatella, että yhteiskunnassa kotiäitiyteen suhtaudutaan kolmella eri tavalla. Sitä voidaan pitää kotiäidin merkityksen positiivisuutta korostavien äitien tavoin positiivisena tai neutraaliutta korostavien äitien tavoin sekä hyödyllisenä että haitallisena lapsen kehitykselle. Kotiäitiyteen suhtaudutaan yhteiskunnassa myös negatiivisesti, sillä osa kotiäideistä ”joutuu” puolustamaan omaa merkitystään. Kuten Jokinen (1996, 87) toteaa tutkimuksessaan, äitien kotiin jäämisellä on negatiivinen lataus. Tämän negatiivisen suhtautumisen vuoksi monista äideistä voikin tulla kotiäidin merkitystä puolustavia.

7.2 Tutkimusmenetelmien ja luotettavuuden pohdintaa

Pidin avoimista kysymyksistä muodostettua kyselyä hyvänä aineistonkeruumenetelmänä, sillä se mahdollisti tutkittavien keräämisen melko laajalta maantieteelliseltä alueelta eli sekä Pirkanmaalla asuvilta yhdistyksen

jäseniltä että Jyväskylän seudulla asuvilta seurakunnan kerhossa käyviltä äideiltä. Kyselyn ansiosta tutkittavien luokse tarvinnut matkustaa, mikä säästi aikaa ja kustannuksia. Se, että tutkittavat olivat sekä yhdistyksestä että seurakunnan kerhosta ja että heitä oli näinkin monta, takasi käsityksiltään monipuolisen tutkimusjoukon. Tutkimusjoukosta sai muodostettua selkeät tyypit. Mikäli olisin tutkinut pelkästään yhdistyksen jäseniä, tutkimukseen ei olisi välttämättä muodostunut lainkaan kotiäidin merkitystä puolustavaa tyyppiä. Yhteensä kymmenestä yhdistyksen äidistä viisi piti kotiäidin merkitystä positiivisena, neljä neutraalina ja vain yksi puolusti omaa merkitystään. Jos taas olisin tutkinut pelkästään kerhon kotiäitejä, tutkimukseen ei olisi välttämättä muodostunut lainkaan kotiäidin merkityksen positiivisuutta korostavaa tyyppiä. Yksikään kerhon äideistä ei nimittäin käsittänyt kotona olonsa olevan pelkästään positiivista lapsen kasvulle. Koin Värri-Lahden (2001, 71) tavoin kyselyn hyväksi puoleksi myös sen, että näin en vaikuttanut olemuksellani tutkittavien vastauksiin. Kyselyn ansiosta tutkittavien oli helpompi uskoutua minulle. Kysely mahdollisti lisäksi sen, että tutkittavat saivat valita itselleen parhaimman vastaamisajankohdan. Osa kerhoäideistä kertoikin vastauksia palauttaessaan, että he olivat ajanpuutteen vuoksi vastanneet kyselyyn useampana päivänä.

Kyselyn haittapuolena oli vastausprosentin jääminen alhaiseksi, mikä vaati uusintakyselyjen tekemistä, ja näin ollen aikaa. Toisena kyselyn huonona puolena oli se, että 18:sta vastaajasta neljä jätti osaan kysymyksistä vastaamatta. Tämä saattoi johtua esimerkiksi siitä, että nämä neljä tutkittavaa eivät olleet juurikaan perehtyneet kysyttävään asiaan. Suurin osa äideistä kuitenkin tunsi aiheen ja osasi tuoda käsityksiään hyvin esille. Yhdistyksen äidit olivat pohtineet aihetta varmasti jo yhdistyksessä toimiessaan, sillä onhan yhdistyksen yhtenä tarkoituksena antaa äideille koulutusta heidän kasvatustyössään. Kuten olen teoriataustassani tuonut esille, äidit saavat tietoa aiheestani monen eri kanavan, kuten neuvolan, kautta. Kyselyn muodostamisessa tein virhearvioinnin. Lähetin yhdistyksen kotiäideille jaettavaksi kyselyn, johon ei jäänyt kysymysten jälkeen juuri lainkaan tilaa vastauksille. Lähetin heille sen sijaan tyhjiä vastauspapereita. Menetellessäni näin ajattelin, että tällä tavoin tutkijan jättämä tyhjä vastaustila ei määrittäisi vastausten pituutta. Kuitenkin neljä yhdistyksen äitiä oli kirjoittanut vastauksensa tyhjän vastauspaperin sijasta kyselyyn pieneksi jätettyyn tilaan. He olisivatkin voineet kirjoittaa pidempiä vastauksia, mikäli olisin jättänyt vastauksille reilusti tilaa eikä olisi lähettänyt lainkaan tyhjiä vastauspapereita. Näin menettelin sitten, kun jaoin

kyselyn kerhon äideille. Avoimista kysymyksistä olisi voinut jättää kokonaan pois kysymyksen siitä, mitä äidit tekevät lapsensa kanssa, minkä kokevat edesauttavan hänen kehitystään. Vastaukset kysymykseen eivät tuoneet vastauksia itse tutkimuksen päätehtävään. Sen sijaan olisi ollut mielestäni tärkeää kysyä sitä, mitä kehityksen osa-alueita äidit pitävät lapsen kasvussa tärkeimpänä tai mihin kehityksen osa-alueeseen he kokevat voivansa vaikuttaa kaikkein voimakkaimmin. Näin olisin saanut suoraan tiedon siitä, minkä voin nyt vain päätellä.

Tyyppien muodostaminen ei ollut aluksi yksinkertaista. Kotiäidin merkitystä puolustavien ilmauksia oli välillä vaikea tulkita, sillä he eivät puolustelleet merkitystään aina suoraan, vaan käyttivät siihen erilaisia keinoja. Aluksi olikin vaikea erottaa heidän käsityksiään kotiäidin merkityksen neutraaliutta korostavien käsityksistä, sillä molemmat tyytit löysivät kotona olostaan negatiivisia piirteitä. Luettuani aineistoa useaan kertaan erot tulivat kuitenkin selvästi esille hahmottaessani kaikki eri keinot, joilla äidit omaa merkitystään puolustivat. Kotiäidin positiivista merkitystä korostava tyyppi oli selkeä muodostaa, sillä tyyppiin kuuluvien äitien käsitykset pysyivät johdonmukaisen positiivisina läpi kyselyn. Enempää tyyppejä aineistosta ei olisi löytynyt.

Kuten Eskola ja Suoranta (2000, 210-211) toteavat, laadullisessa tutkimuksessa pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse. Tällöin luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Olenkin selvittänyt mahdollisimman tarkoin tutkimuskohteen, käyttämäni tutkimusmenetelmät ja tutkimuksen eri vaiheet, jotta saisin tutkimuksestani mahdollisimman reliabelin. Fenomenografista tutkimusta on kritisoitu siitä, että tutkijat manipuloivat tutkittavien alkuperäisiä ilmauksia ja jättävät huomiotta ne kontekstit, joissa ilmaisut tuotettiin. Lainauksiin ei ole esimerkiksi sisällynyt tutkijan kysymystä tai haastattelusta on irrotettu yksittäisiä lausahduksia (Häkkinen 1996, 29.) Tutkimuksessani pyrin siihen, että mikäli lainauksesta oli vaikea päätellä, mihin kysymykseen lainaus antoi vastauksen, merkitsin kysymyksen hakasulkeilla. Tällä tavoin toin esille ilmaisun kontekstin ja paransin näin tulkintani validiutta. Kirjoitin myös joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta lainaukseen koko vastauksen, enkä vain joitakin osia siitä, jotta en katkaisisi tutkittavan ajatuskokonaisuutta. Tutkimuksen luotettavuutta parantaakseni pyrin myös tiedostamaan ja ilmaisemaan omat lähtökohtani ja ennakkokäsitykseni.

Uskonnollisiin tilaisuuksiin usein osallistuvat naiset ovat Auvisen (1995, 38) mukaan muita useammin sitä mieltä, että lapset tulee hoitaa itse. Seurakunnan

kerhossa käyvät äidit saattavatkin olla muita äitejä useammin sitä mieltä, että heidän tulee itse hoitaa omia lapsiaan. Kristinuskohan ihannoni Nätkinin (1995, 69) mukaan perinteistä sukupuoliroolijakoa. Tutkimani äidit saattavat suhtautua arvomaailmansa vuoksi oman kotona olonsa merkitykseen myönteisemmin kuin ei-uskonnollisissa kerhoissa käyvät äidit. Tutkimukseni tuloksia ei voikaan välttämättä yleistää kaikkia kotiaitejä koskevaksi. Toisaalta tutkimukseni kuitenkin paljasti, että seurakunnan kerhossa käyvistä äideistä yksikään ei nähnyt kotona oloaan pelkästään positiiviseksi lapsen kasvulle eli myönteisemminkin äidit olisivat voineet merkityksensä nähdä. Ja toisaalta seurakunnan kerhoissa käyminen ei ole aina merkki siitä, että äiti omaksuisi kristinuskon välittämiä käsityksiä. Kerhoissa käyminen voi olla äideille vain sosiaalinen tapahtuma. Täytyy myös muistaa, että tutkimuksessa on mukana sellaisia kotiaitejä (eli yhdistyksen kotiaitejä), jotka eivät välttämättä käy lainkaan seurakunnan kerhoissa eli heillä ei ole arvomaailmasta kumpuavia käsityksiä. Se, että tutkimukseen osallistui äitejä yhdistyksestä, jonka yhtenä tehtävänä on nostaa kotona tehdyn hoivatyön arvostusta, voi tarkoittaa sitä, että nämä äidit pitävät kotona olonsa merkitystä positiivisempana kuin ns. tavalliset kotiäidit. Tämän vuoksi tulosten yleistämisessä tulee olla varovainen. Pyrin tutkimuksessani kuitenkin tulosten yleisyyteen siinä mielessä, että käsittelin käsityksiä teoreettisella, universaalien käsitteiden tasolla. Kuten Ahonen (1994, 152) toteaa, tulosten yleisyyttä tarkasteltaessa tutkimustulosten merkitys perustuu siihen, että johtopäätökset liittyvät yleisiin teoreettisiin ongelmiin, eivätkä vain kuvaa, vaan myös selittävät käsityksiä. Liittämällä tutkimustyyppit teoreettiseen taustaan pystyin selittämään heidän käsityksiään teoreettisilla käsitteillä. Teoriatausta antoi mahdollisuuden ymmärtää tyyppien käsityksiä syvemmin ja sen avulla pystyin sijoittamaan käsitykset kulttuurisiin, yhteisöllisiin käsityksiin.

Tutkimukseni luotettavuutta ja tulosten yleistettävyyttä arvioitaessa tulee muistaa merkitysten luonne. Kuten Lehtonen (1996, 18-20, 33) ja Gillis (1996, 153) kirjoittavat, merkitykset ovat kiistanalaisia, eikä itsestään selviä merkityksiä ole. Merkitysten ollessa ihmisten tekoa, ne ovat tilapäisiä, epävakaisia ja alttiita muutoksille. Äitiyden merkityksetkään eivät siis ole pysyviä tai ilmiselviä, vaan ne muuttuvat jatkuvasti. Merkitykset ovat myös historiallisia eli aikaan ja paikkaan sidottuja sekä ajasta ja paikasta toiseen muuttuvia. Merkityksillä on lisäksi sosiaalinen luonne, sillä ne ovat ihmisten välisiä. Gillis (1996, 153, 175) toteaaakin, että äitiyttä voidaan tarkastella historiallisesti ja kulttuurisesti muuttuvana suhteena.

Äitiys vaihtelee kulttuurista ja ajasta toiseen. Näin ajateltuna tutkimukseni valaiseekin tietyn aikakauden ja tietyn kulttuurin keskellä asuvien ihmisten ajattelutapaa.

On myös muistettava, että tutkijoiden tulkinnat ovat vain tulkintoja. Ne eivät rekonstruoi joitakin ”viimekätisiä” merkityksiä, vaan konstruoivat reaalisia merkityksiä. Lukijoina myös tutkijat sijaitsevat tutkimillaan kentillä ja ovat näin ollen osallisia merkitysten muodostumisen prosessissa. Tällä tavoin yhdeksi tutkimusta ja sen väittämiä määrittäväksi kriteeriksi tulee tutkijoiden oma sijoittuneisuus kuten heidän oma tiedonintressinsä. Tutkimuksessa onkin aina kyse jostakin positiosta ja näkökulmasta tapahtuvasta todellisuuden konstruoimisesta ja rekonstruoimisesta. (Lehtonen 1996, 219-220.)

Yksi kiinnostava jatkotutkimusaihe olisi tarkastella työssäkäyvien äitien käsityksiä äidin kotona olon merkityksestä lapsen kasvulle ja kehitykselle. Tällä tavoin voisi kotiäitiyden merkitystä koskevista käsityksistä saada mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan. Lasten pahoinvointi ja vanhempien ajanpuute linkitetään usein etenkin mediassa yhteen. Olisikin mielestäni mielenkiintoista tutkia, millaisia linkkejä näiden väliltä voidaan tieteellisen tutkimuksen valossa löytää.

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 2001. Lapsen aika. Porvoo: WSOY.
- Ahonen, S. 1994. Fenomenografinen tutkimus. Teoksessa: L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen & S. Saari (toim.) Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy, 113-160.
- Alanen, L. 1994. Perhelapsuus ja lasten perheys - 'perhe' lasten näkökulmasta. Teoksessa: J. Antikainen, M-L. Haataja & M. Korhonen (toim.) Näkökulmia perheeseen. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus 1994. Raportteja 136. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 15-36.
- Andersson, A. 1991. Postäiti – postmodern. Teoksessa: S. Nopola (toim.) Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo? Porvoo: WSOY, 27-48.
- Anttonen, A. 1994. Hyvinvointivaltion naisystävälliset kasvot. Teoksessa: A. Anttonen, L. Henriksson & R. Nätkin (toim.). Naisten hyvinvointivaltio. Tampere: Vastapaino, 203-224.
- Anttonen, A. 1999. Lasten kotihoidon tuki suomalaisessa perhepolitiikassa. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 52. Helsinki: Kela.
- Anttonen, A. 2003. Lastenhoidon kaksi maailmaa. Teoksessa: H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus Kirja, 159-185.
- Auvinen, R. 1979. Ylistämällä alistettu. Teoksessa: K. Eskola, E. Haavio- Mannila & R. Jallinoja (toim.) Naisnäkökulmia. Porvoo: WSOY, 183- 192.
- Auvinen, R. 1995. Lapsiperhe Suomessa. Väestöliiton tutkimuslaitoksen julkaisusarja D, 28.
- Barnet, A. & Barnet, R. 1997. Childcare brain drain? Nation 264 (18), 6.
- Bronfenbrenner, U. 1979. The ecology of human development: experiments by nature and desing. Cambridge: Harward University Press.
- Clarke-Stewart, K. A., Allhusen, V. D. & Clements, D. C. 1995. Nonparental caregiving. Teoksessa: M. H. Bornstein (toim.) Handbook of parenting. Volume 3. Status and social conditions of parenting. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 151-176.
- Clarke-Stewart, K. A., Gruber, C. P. & Fitzgerald, L. M. 1994. Children at home and in day care. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

- Colman, A. 1995. Non-parental care. *Youth Studies* 14 (3), 9.
- DiLalla, L. F. 1998. Daycare, child, and family influences on preschoolers` social behaviors in a peer play setting. *Child Study Journal* 28, 3.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Tampere: Vastapaino.
- Forsberg, H. 2003. Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa: H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä.* Helsinki: Gaudeamus Kirja, 7-15.
- Gillis, J. R. 1996. *A world of their own making. Myth, ritual and the quest for family values.* New York: Basic Books.
- Goodnow, J.J. 1996. From household practices to parents`ideas about work and interpersonal relationships. Teoksessa: S. Harkness & C. M. Super (toim.) *Parents` cultural belief systems: Their origins, expressions, and consequences.* New York: The Guilford Press, 313-344.
- Gordon, T. 1991. Feministiäidit; nuorallatanssia arjessa ja myyteissä. Teoksessa: S. Nopola (toim.) *Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo?* Porvoo:WSOY, 133-147.
- Gottfried, A. E., Bathurst, K. & Gottfried, A. W. 1994. Role of maternal and dual-earner employment status in children`s development: A longitudinal study from infancy through early adolescence. Teoksessa: A. E. Gottfried & A. W. Gottfried (toim.) *Redefining families: Implications for children`s development.* New York: Plenum, 55-97.
- Gottfried, A. E. & Gottfried, A. W. 1988. *Maternal employment and children`s development: longitudinal research.* New York: Plenum Press.
- Gottfried, A. E., Gottfried, A. W. & Bathurst, K. 1995. Maternal and dual-earner employment status and parenting. Teoksessa: M. H. Bornstein (toim.) *Handbook of parenting. Volume 2. Biology and ecology of parenting.* New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 139-160.
- Gunnarsson, L. 1978. Children in day care and family care in Sweden: A follow-up. Department of educational research. University of Gothenburg. *Research Bulletin*, 21.
- Haavio-Mannila, E. 1984. Perhe hoiva- ja tunneyhteisönä. Teoksessa: E. Haavio-Mannila, R. Jallinoja & H. Strandell (toim.) *Perhe, työ ja tunteet. Ristiriitoja ja ratkaisuja.* Porvoo: WSOY, 111-183.

- Hamilton, W. D. 1964. The genetical evolution of social behavior I. *Journal of Theoretical Biology*, 7, 1-16.
- Harris, J. R. 1998. Kasvatuksen myytti. Suom. J. Heikkilä, T. Holopainen & P. Niinimäki. Helsinki: Art House.
- Heikkilä, S. 1999. Varhaishoivaa koskeva populaari valistuskirjoittelu Suomessa 1900-luvulla. Teoksessa: S. Näre (toim.) *Tunteiden sosiologiaa II. Historiaa ja säätelyä*. Tietolipas 157. Helsinki: SKS, 229-248.
- Heiskala, R. 1995. Todellisuuden merkityksellinen rakentuminen ja keinotekoiset yhteiskunnat. Teoksessa: J. Eskola, J. Mäkelä & J. Suoranta (toim.) *Ihmistieteiden 1990-luvun metodologiaa etsimässä*. Lapin yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja C8, 273-286.
- Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1995. *Johdatus kasvatustieteeseen*. Porvoo: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2002. *Tutki ja kirjoita*. 6.-8. painos. Helsinki: Tammi.
- Hoffman, L. W. 1974. Effects of maternal employment on the child – a review of the research. *Developmental Psychology*, 10, 204-228.
- Honkonen, R. 1993. Symbolinen interaktionismi ja kasvatuksen tutkimus. *Kasvatus* 24 (3), 231-241.
- Hurme, H. 1995. Perhe kehityksen kontekstina. Teoksessa: P. Lyytinen, M. Korhonen & H. Lyytinen (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan*. Kehitys kontekstissaan. Porvoo: WSOY, 139-156.
- Huttunen, J. 1994. Isyys ja miehisuus: isä perhepsykologisessa tutkimuksessa. Teoksessa: J. Virkki (toim.) *Ydinperheestä yksilöllistyviin perheisiin*. Porvoo: WSOY, 46-66.
- Hyttinen, T. 1986. Kotiäidiksi jääminen ja pitkäaikainen kotiäitiys elämäntilanteena. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Pro gradu –tutkielma.
- Häggman, K. 1994. Perheen vuosisata. Perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa. *Historiallisia tutkimuksia* 179. Helsinki: SHS.
- Häkkinen, K. 1996. Fenomenografisen tutkimuksen juuria etsimässä. Teoreettinen katsaus fenomenografisen tutkimuksen lähtökohtiin. Jyväskylän yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Opetuksen perusteita ja käytänteitä 21.
- Jallinoja, R. 1984. Perhekäsityksistä perhettä koskeviin ratkaisuihin. Teoksessa: E. Haavio-Mannila, R. Jallinoja & H. Strandell (toim.) *Perhe, työ ja tunteet*. Ristiriitoja ja ratkaisuja. Porvoo: WSOY, 37-110.

- Jallinoja, R. 1985. Johdatus perhesosiologiaan. Porvoo: WSOY.
- Jallinoja, R. 2000. Perheen aika. Helsinki: Otava.
- Jokinen, E. 1996. Väsynyt äiti. Äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Tampere: Gaudeamus.
- Julkunen, R. 1994. Suomalainen sukupuolimalli – 1960-luku käänteenä. Teoksessa: A. Anttonen, L. Henriksson & R. Nätkin (toim.) Naisten hyvinvointivaltio. Tampere: Vastapaino, 179-202.
- Julkunen, R. 1995. Työssäkäyvän äidin julkiset ja yksityiset suhteet. Teoksessa: L. Eräsaari, R. Julkunen & H. Silius (toim.) Naiset yksityisen ja julkisen rajalla. Tampere: Vastapaino, 88-107.
- Julkunen, R. 1999. Miten Euroopassa yhdistetään työtä ja perhettä kansalaisen kannalta. Teoksessa: M. Salmi & J. Lammi-Taskula (toim.) Elämää Euroopassa. Työn ja perheen yhdistämisen moninaiset tavat ja haasteet. Seminaariraportti. 5.-6.10.1999. Helsinki: Paasitorni, 9-20.
- Julkunen, R. 2003. ”Työn merkitys ei ole hävinnyt”. Suur-Jyväskylän lehti 24.9.2003, 3.
- Kaila-Kangas, L. 1993. Miksi äiti jää kotiin? Helsingin yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Pro gradu –tutkielma.
- Kajanoja, J. 1999. Lasten päivähoito investointina. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Tutkimuksia 50.
- Karpiola, S. 2004. Liika harrastaminen kaventaa lapsuutta. Hämeen Sanomat 18.1.2004, 14.
- Katvala, S. 2001. Missä äiti on? Äitejä ja äitiyden uskomuksia sukupolvien saatossa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 190.
- Keinänen, P. 1994. Perheet työelämässä. Teoksessa: Suomalainen perhe. Helsinki: Tilastokeskus, 125-137.
- Kela 2001. Lapsiperheelle. Lapsen ja vanhempien etuudet lapsen syntyessä, kasvaessa ja sairastaessa. Tunne perusturvasi 2.
- Keltikangas-Järvinen, L. 2003. Hyvä itsetunto. 13. painos. Helsinki: WSOY.
- Kemppainen, J. 2001. Kotikasvatus kolmessa sukupolvessa. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research 186.
- Kiviluoto, H. & Parkkinen, T. 1976. Varhaislapsuuden erilaisten kasvuympäristöjen vaikutus lapsen kehitykseen. Turun yliopiston psykologian julkaisuja 21.

- Korhonen, M. 1994. Kotiäidin hyvinvointi, tyytyväisyys ja tulevaisuuden suunnitelmat. Kajaanin ammattikorkeakoulun julkaisusarja. Julkaisuja 2.
- Korpinen, J. 1997. Lasten kotihoidon tuki ja sen muutokset 1990-luvulla. Kansaneläkelaitos. Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 29. Helsinki.
- Kuronen, M. 1993. Lapsen hyväksi naisten kesken. Tutkimus äitiys- ja lastenneuvolan toimintakäytännöistä. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos. Stakes. Tutkimuksia 35.
- Kuronen, M. 1995. Naiset kohtaavat neuvolassa. Teoksessa: L. Eräsaari, R. Julkunen & H. Silius (toim.) Naiset yksityisen ja julkisen rajalla. Tampere: Vastapaino, 111-131.
- Lahikainen, A. R. & Asikainen, M. 1983. Äidin kotona hoitamien kaksivuotiaiden sosiaalinen kehitys John Bolwbyn kiintymysteorian kannalta. Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitoksen tutkimuksia 1.
- Leach, P. 1997. Infant care from infants` viewpoint: The views of some professionals. *Early Development and Parenting* 6 (2), 47-58.
- Lehtonen, M. 1996. Merkitysten maailma. Tampere: Vastapaino.
- Lähteenmäki, M. 1999. Vastuu kasvattaa itsenäisyyttä. Teoksessa: S. Apo, K. Eskola, R. Julkunen, J. Kuusipalo, A-M. Lehto, M. Lähteenmäki, A. Nenola, P. Nikula & A. Pyllkkänen (toim.) *Suomalainen nainen*. Keuruu: Otava, 39-54.
- Lähteinen, M. 1994. Perhepoliittinen tuki. Teoksessa: *Suomalainen perhe*. Helsinki: Tilastokeskus, 65-74.
- Maccoby, E. E. & Martin, J. A. 1983. Socialization in the context of the family. Parent-child interaction. Teoksessa: P. H. Mussen & E. M. Hetherington (toim.) *Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development*. 4. painos. New York: Wiley, I-101.
- Mannerheimin Lastensuojeluliiton työryhmä, Karila, I. & Repo, I. Lapsi eri ikäkausina. *Yksivuotias*. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.
- Marin, S. 1994. Lasten kotihoidontuki hoitajien kannalta. Teoksessa: J. Sipilä (toim.) *Rakkaudesta, velvollisuudesta ja rahasta*. Sosiaaliturvan keskusliitto. Helsinki: Hakapaino, 119-130.
- McGillicuddy-DeLisi, A. V. & Sigel, I. E. 1995. Parental beliefs. Teoksessa: M. H. Bornstein (toim.) *Handbook of parenting. Volume 3. Status and social conditions of parenting*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, 333-358.
- Mikkola, M-R. 2003. Koti lapsen paras paikka? –Kotiäitien perusteluja valinnalleen.

- Oulun yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Pro gradu –tutkielma.
- Moilanen, P. & Rähkä, P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II - näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 44-67.
- Moore, T. W. 1975. Exclusive early mothering and its alternatives. The outcome to adolescence. *Scandinavian Journal of Psychology*, 16, 255-272.
- Niemelä, P. 1991a. Naisen seksuaalisuuden kureliivit. *Psykologia* (26), 6, 445-453.
- Niemelä, P. 1991b. Äitiyden hillitty raivo. Teoksessa: S. Nopola (toim.) Äiti tuu ikkunaan. Äitiys - elämä vai kohtalo? Porvoo: WSOY, 107-116.
- Niemi, I. 1994. Perheiden ajankäyttö. Teoksessa: Suomalainen perhe. Helsinki: Tilastokeskus, 163-172.
- Nikander, T. 1992. Naisen elämänkulku ja perheellistyminen. SVT. Väestö 1992:1. Helsinki: Tilastokeskus.
- Nikander, T. 1994. Perheiden elämänkaari. Teoksessa: Suomalainen perhe. Helsinki: Tilastokeskus, 29-43.
- Nopola, S. 1991. Ampiaisen Platonin luolassa. Teoksessa: S. Nopola (toim.) Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo? Porvoo: WSOY, 67-75.
- Nummenmaa, A. R. 1978. Perheen työaikarakenne ja lapsen kehityshehdot. Tampereen yliopiston psykologian laitoksen tutkimuksia 111.
- Nätkin, R. 1991. Siveettömät, itsekkäät, emansipeeratut. Teoksessa: S. Nopola (toim.) Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo? Porvoo: WSOY, 11-25.
- Nätkin, R. 1995. Maternaalisuuden kertomukset. Teoksessa: L. Eräsaari, R. Julkunen & H. Silius (toim.) Naiset yksityisen ja julkisen rajalla. Tampere: Vastapaino, 67-87.
- Nätkin, R. 1997. Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Maternalismi, väestöpolitiikka ja naisten kertomukset. Helsinki: Gaudeamus.
- Nätkin, R. 1998. Syntyvyys laskee nälkävuositasolle. Saatavilla www-muodossa URL:http://www.uta.fi/y/aikalainen/3_98/syntyv.html. 21.1.2000.
- Nätkin, R. 2003. Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Teoksessa: H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus Kirja, 7-15.
- Ojala, M. 1993. Täyttääkö varhaiskasvatuksemme kansainväliset mitat? Teoksessa: M. Ojala (toim.) Suomalaista varhaiskasvatustutkimusta. Tutkittua ja tärkeäksi

- havaittua varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Patton, M. Q. 1990. *Qualitative evaluation and research methods*. 2. painos. London: Sage.
- Pekki, A. & Tamminen, T. 2002. Lapsen ehdoilla. Kunnallisalan kehittämissäätiön tutkimusjulkaisut, nro 33.
- Phoenix, A. & Woollett, A. 1991. Motherhood: Social construction, politics and psychology. Teoksessa: A. Phoenix, A. Woollett & E. Lloyd (toim.) *Motherhood. Meanings, practices and ideologies*. London: Sage, 13-27.
- Poikkeus, A-M. 1995. Lasten toverisuhteet ja sosiaaliset taidot. Teoksessa: P. Lyytinen, M. Korkiakangas & H. Lyytinen (toim.) *Näkökulmia kehityopsykologiaan. Kehitys kontekstissaan*. Porvoo: WSOY, 122-156.
- Pulkkinen, L. & Helenius, S. 1984. Tutkimuksia päivähoiton yhteyksistä lapsen kehitykseen. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja 266.
- Pulkkinen, L. 2002. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Pylkkänen, A. 1999. Suomalainen tasa-arvo. Teoksessa: S. Apo, K. Eskola, R. Julkunen, J. Kuusipalo, A-M. Lehto, M. Lähteenmäki, A. Nenola, P. Nikula & A. Pylkkänen (toim.) *Suomalainen nainen*. Keuruu: Otava, 24-38.
- Rantalaiho, L. 1994. Sukupuolisopimus ja Suomen malli. Teoksessa: A. Anttonen, L. Henriksson & R. Nätkin (toim.) *Naisten hyvinvointivaltio*. Tampere: Vastapaino, 9-30.
- Rich, A. 1991. *Of woman born. Motherhood as experience and institution*. London: Virago.
- Ruoppila, I. & Korkiakangas, M. 1975. Esikoulun, lastentarhan ja kodin vaikutus lasten kehitykseen II. Vaikutuksia koskevat tulokset. Jyväskylän yliopiston psykologian laitoksen julkaisuja 173.
- Ruoppila, I. 1980. Päivähoito lapsen kehityksen turvaajana. Teoksessa S. Sauro (toim.) *Lasten päivähoito – sosiaalipalvelu perheille*. Helsinki: Lastensuojelun Keskusliitto.
- Saarikangas, K. 1991. Äitiyden tila; nainen ja moderni asunto. Teoksessa: S. Nopola (toim.) *Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo?* Porvoo: WSOY, 233-256.
- Sauli, H. 2000. Lasten päivähoito. Teoksessa: L. Kartovaara & H. Sauli (toim.) *Suomalainen lapsi. SVT. Väestö 7*. Helsinki: Tilastokeskus, 133-138.

- Siekkinen, M. 1992. Tutkimus perherakenteen ja sosialisatioympäristöjen yhteydestä leikki-ikäisten lasten arkipäivän toimintoihin. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 45.
- Siljander, P. & Karjalainen, A. 1993. Kvalitatiivisen aineistoanalyysin sitoumuksista. Teoksessa: S. Anttonen & R. Raivola (toim.) Kasvatus ja koulutus muuttuvassa yhteiskunnassa. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita ja selosteita 5, 84-101.
- Sipilä, J. 1996. Rahaa vai palveluja: järjestäisimmekö lapsille päivähoitoa vai vanhemmille avustusta? Teoksessa: J. Sipilä, O. Ketola, T. Kröger & P-L. Rauhala (toim.) Sosiaalipalvelujen Suomi. Porvoo: WSOY, 189-209.
- Smith, P. K. & Cowie, H. 1991. Understanding children`s development. 2. painos. Oxford: Basil Blackwell.
- Suviranta, A. 1967. Perheenemännän ansiotyö, kannattavuus ja motivointi. Porvoo: WSOY.
- Söyrinki, S. 1999. Kotiäitien näkemyksiä lapsen hoitamisesta kotona. Tampereen yliopisto. Opettajankoulutuslaitos. Kandidaatintyö.
- Takala, A. & Takala, M. 1988. Psykologinen kehitys lapsuusiässä. Porvoo: WSOY.
- Tamminen, T. 1998a. Lapsi tarvitsee lapsuutta. Lapsemme 28 (2), 13.
- Tamminen, T. 1998b. Oikea tieto ja aito tunne. Lapsemme 28 (1), 13.
- Tamminen, T. 2001. Lapsi-foorumin haaste. Teoksessa: S. Sulku & J. Aromaa (toim.) Kohtaamispaikkana lapsuus. Vuoropuhelua lapsen maailmasta. Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Oy Edita Ab, 13-14.
- Tamminen, T. 2002a. Luottamussuhteet. Lapsemme 4, 11.
- Tamminen, T. 2002b. Mitä on hyvä vanhemmuus? Lapsemme 3, 15.
- Thornburg, K. R., Pearl, P., Crompton, D. & Ispa, J. M. 1990. Development of kindergarten children based on child care arrangements. Early Childhood Research Quarterly 5, 27-42.
- Tuominen, M. 1991. Ketkä käyttävät kotihoidon tukea: tutkimus kotihoidon tuen käytöstä ja käyttäjistä Helsingissä. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 9.
- Valli, R. 2001. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I. Metodien valinta ja aineiston keruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS -kustannus, 100-112.
- Vandell, D. L. & Corasiniti, M. A. 1990. Variations in early child care: do they

predict subsequent social, emotional and cognitive differences? *Early Childhood Research Quarterly*, 5, 555-572.

- Vuori, J. 1991. Elämän kokoiset äidit. Teoksessa: S. Nopola (toim.) Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo? Porvoo: WSOY, 49-66.
- Vuori, J. 2001. Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Väitöskirja.
- Vuori, J. 2003. Äitiyden ainekset. Teoksessa: H. Forsberg & R. Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus Kirja, 39- 63.
- Värri-Lahti, H. 2001. Miksi äiti on kotona? Kotiäitien käsityksiä kotiäitiydestä. Joensuun yliopisto. Savonlinnan opettajankoulutuslaitos. Pro gradu –tutkielma.
- Wessels, H. & Lamb, M. E. 1997. Personality development between 1 and 8 years of age in Swedish children with varying child care experiences. *International Journal of Behavioral Development* 21 (4), 771-794.
- Wetherell, M. 1997. Social structure, ideology and family dynamics: the case of parenting. Teoksessa: J. Muncie, M. Wetherell, M. Langan, R. Dallos & A. Cochrane (toim.) *Understanding the family*. 2. painos. London: Sage, 213-256.
- Wilenius, R. 1987. Kasvatuksen ehdot. *Kasvatusfilosofian luonnos*. 4. painos Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

LIITE 1: Pyyntö tutkimusluvan saamiseksi

Jyväskylän yliopisto 8.10.2003
Kasvatustieteen laitos
Eeva-Liisa Valkeinen

Hei!

Olen kasvatustieteen opiskelija Jyväskylän yliopistosta, ja teen pro gradu –tutkielmaa kotiäitiydestä. Olen myös kolme vuotiaan tytön kotiäiti, ja itsekin asiaa pohtineena kiinnostuin tutkimaan, millaisia vaikutuksia äidin kotona ololla on kotiäitien mielestä lapsen kasvulle ja kehityksen eri osa-alueille.

Kotihoidon vaikutuksia lapselle on tutkittu, mutta äitien näkökulma on jäänyt usein huomiotta. Tiedon lisääminen kotiäitien näkökulmasta olisikin tärkeää. Tiedustelenkin nyt, voisinko tehdä tutkimukseni teille Tampereen seudun kotiäideille?

Tutkimusaineiston hankinta tapahtuisi siten, että mahdollisen luvan saatuani lähettäisin jäsenillenne johdantokirjeen pro gradu –aiheestani sekä kyselylomakkeen. Tutkimukseeni voisivat osallistua kaikki kotiäidit, jotka ovat jo olleet tai joiden tarkoituksena on olla kotona ainakin joitakin vuosia. Äidit voisivat vastata kysymyksiini sähköpostitse ja lähettää vastaukset omaan sähköpostiosoitteeseeni. Tutkimus on täysin luottamuksellinen. Voisin halutessanne tuoda tärkeimmät tutkimustulokset esille kotisivuillenne.

Yhteydenottoanne odotellen

Eeva-Liisa Valkeinen

eevveis@st.jyu.fi

p. 050-3391249

Tutkielman ohjaaja professori Sirkka Hirsjärvi

LIITE 2: Johdantokirje ja kyselylomake

Jyväskylän yliopisto 15.10.2003
Kasvatustieteen laitos
Eeva-Liisa Valkeinen

Hei!

Olen kasvatustieteen opiskelija Jyväskylän yliopistosta, ja teen pro gradu –tutkielmaa kotiäitiydestä. Olen myös kolme vuotiaan tytön kotiäiti, ja itsekin asiaa pohtineena kiinnostuin tutkimaan, millaisia vaikutuksia äidin kotona ololla on kotiäitien mielestä lapsen kasvulle ja kehityksen eri osa-alueille. Asiaa on tutkittu, mutta kotiäitien omat havainnot ovat jääneet tutkimuksissa usein huomiotta. Ajatuksesi ovatkin arvokkaita tiedon lisäämiseksi.

Tutkimukseeni voivat osallistua kaikki kotiäidit, jotka ovat jo olleet tai joiden tarkoituksena on olla kotona ainakin joitakin vuosia.

Toivoisin, että lähettäisit vastauksesi ja yhteystietosi sähköposti- tai kotiosoitteeseeni 27.10.2003 / 4.11.2003 / 11.11.2003 mennessä. Käsittelen vastaukset täysin luottamuksellisesti eikä henkilöllisyytesi tule tutkimuksessani millään tavalla esille. Voin halutessasi tuoda tärkeimmät tutkimustulokset esille Tampereen seudun kotiäitien kotisivuille. Mikäli sinulla on jotakin kysyttävää (esimerkiksi kyselyni suhteen), vastaan mielelläni kysymyksiisi.

Lämmin kiitos jo etukäteen ajastasi ja osallistumisestasi!

Terveisin Eeva-Liisa Valkeinen
eevveis@st.jyu.fi
Kivipelto 3 C 12 40520 Jyväskylä

p.050-3391249

Tutkielman ohjaaja: Professori Sirkka Hirsjärvi

1. Ikä:
2. Ammatti (ennen kotiäitiyttä):
3. Koulutus (ylin):
4. Siviilisääty:
5. Puolison ammatti:
6. Asuuko nuorimman lapsesi isä kanssasi samassa taloudessa?
7. Asuinpaikkakunta:
8. Lapsiluku:
9. Lapsen/lasten ikä:
10. Kuinka kauan olet yhteensä hoitanut lasta/lapsia kotona?
11. Kuinka kauan aiot hoitaa lastasi/lapsiasi kotona?

12. Onko kotona olollasi positiivista tai negatiivista merkitystä lapsesi
  - a. ajattelulle
  - b. kielelle
  - c. oppimiselle? Perustelee.

13. Vaikuttaako kotona olosi lapsesi fyysiseen ja liikunnalliseen kehitykseen?
Perustelee.

14. Onko kotona olollasi positiivista tai negatiivista merkitystä lapsesi
  - a. luonteelle
  - b. erilaisille tarpeille
  - c. minäkuvalle (=millaisena lapsi näkee itsensä)? Perustelee.

15. Vaikuttaako kotona olosi lapsesi tunne-elämään? Perustelee.

16. Onko kotona olollasi merkitystä lapsesi sosiaaliseen kehitykseen (esim.

vuorovaikutustaitojen oppimiseen, ryhmässä toimimiseen)? Perustele.

17. Mitä teet lapsesi kanssa päivittäin, minkä ajattelet edesauttavan hänen kasvuaan ja kehitystään?
18. Voisiko lastasi hoitaa yhtä hyvin isä, sukulainen tai joku muu henkilö?
Miksi/Miksi ei?
19. Millaiseksi ajattelet omien lastesi kasvavan kotihoidossa?
20. Olisiko lasten kehitykselle *aina* parasta, että äidit hoitaisivat heitä kotona?
Miksi/Miksi ei?
21. Onko oman lapsesi kehitykselle *aina* parasta, että hoidat häntä kotona?
Miksi/Miksi ei?
22. Millainen on lapsen kasvua ja kehitystä edistävä kotiäiti:
  - a) mitä hänen pitäisi tehdä?
  - b) millaisia luonteenpiirteitä hänellä tulisi olla?
  - c) kuinka kauan hänen olisi hyvä hoitaa lastaan kotona?
23. Koetko itse olevasi edellä mainitunlainen kotiäiti?
24. Muita kommenttejasi aiheesta:

Lämmin kiitos vastauksistasi!